

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

42. (XI/2.) szám

2015

SZERZŐK

Csaba Lajos

Dányi Zoltán

Fukk Lóránt

P. Hofher József SJ

Jeney Edit

Jókai Anna

Dr. Linczenbold Levente

Palánki Ferenc

Pápai Lajos

Pehm E. Ferenc TORG

Pirint Andrea

Soósné dr. Seres Rózsa

Dr. Toldi Éva

A szerkesztőbizottság:
*Alakszainé dr. Oláh Annamária, Demjén Péter, Gróf Lajos,
Papp András, Rácsok András, Sasvári István, Zsugyel János,
Várhelyi Krisztina*

Lapalapító: *Gróf Lajos*

Felelős szerkesztő: *Jeney Edit*

Tipográfia: *Keglovics János*

Szerkesztőség (levélcím):
3530 Miskolc, Toronyalja u. 47.
Telefon: (46) 324-429
E-mail: keresztenyszemle@gmail.com

Kiadja a Keresztény Értelmiségek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Eszmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Alakszainé dr. Oláh Annamária*

KÁNYÁDI SÁNDOR VERSEI

Felemás őszi ének

építsd föl minden éjszaka
építsd föl újra s újra
amit lerombol benned a
nappalok háborúja

nevetségesen ismerős
minden mit mondtam s mondok
nehéz nyarunk volt itt az ősz
s jönnek a téli gondok

ne hagyd kihunyni a tüzet
a százszor szétrúgottat
szítsd a parazsat nélküled
föl újra nem loboghat

már csak magamat benned és
magamban téged óvlak
ameddig célja volna még
velünk a főnvalónak

A Corcovado Krisztusa

Taubinger Istvánnak köszönettel

tehetetlen vagy uram nem szállhatsz alá
a kápolna-talapzatról apró madarak és
hatalmas gépek egyaránt otthonosan
fordulnak meg áldástosztóan széttárt
karodban nélküled tétován keringnének a
madarak elbizonytalanodnának a föl- és
leszálló gépek ott kell posztolnod
éjjel-nappal a kivilágított a napsütötte
vagy a felhők takarta vártán bármennyire is
szeretnél beülni a hatalmas a csor-
dulásig telt stadionba elvegyülni a
szurkolók lelkes seregében
de egyszer
– beszélnek a csodákra fogékony rióiak –
egyetlen egyszer egy sorsdöntő
nagy mérkőzésen lefordult a tiszta
gólhelyzetben lévő csodacsatár
lábáról a labda hiába
pillantott föl kétszer is nem látott a helyeden
ott álltál a vesztesre álló csapat kapuja mögött

Dél keresztje alatt

az indián és a néger
tüzet rakni éppúgy térdel
mint a hargitán a pásztor
számolni ujjain számol
különbség ha van az égen
itt a göncöl jön föl este
földröttük a dél keresztje

a poncsónak nincsen ujjja
ritkán telik mégis újra
rojtosul a rojtja rongya
kigyérül akár a condra
különbség ha van az égen
itt a göncöl jön föl este
földröttük a dél keresztje

egy útmenti fogadóban
talán még boldog is voltam
rióból murryba tartón
a gitárszót most is hallom
más a dallam egy a nóta
itt a göncöl jön föl este
odalenn a dél keresztje

ó te istenáldott földrész
lenn vagy – a szemem rád fölnéz
érett banán az újholdad
íve akár a sarlónak
nézem hosszan vágyakozva
ha feljön a göncöl este
szívemen a dél keresztje

(A Szent István Társulat 1993-ban alapított Stephanus-díját 2015-ben irodalmi kategóriában Kányádi Sándor Kossuth-díjas költő kapta)

• ÜNNEPEK – ALKALMAK •

FUKK Lóránt **Pünkösöd**

„Ami testtől született, test az, és ami Lélektől született, lélek az.”
(Jn 3,6)

Olyan világban élünk, amely mindennél fontosabbnak tartja a testi dolgokat. Az emberek azt hiszik, csak annak van értelme, ami anyagilag megragadható, felhalmozható, örökíthető. Ezért folyik az öldöklő harc naponként, és csak az élet végén döbbenünk rá, hogy csupa hiábavalóságot kergettünk. Semmit sem tarthatunk meg abból, amiért annyit küzdöttünk. Mert ami testtől születik, az test is marad. Senkit és semmit ki nem sajátíthatunk, és ugyanúgy nem is értjük, mint Nikodémus az Úr Jézussal való találkozása előtt, hogy Isten sokkal többet készített el ember-gyermekei számára annál, mint amit a moly és a rozsdá megemészt. A Lélek gyümölcseit szüretelhetjük az Úr útján járva, amelyek soha el nem fognak, mert Istentől származnak.

A test megöregszik, kedves tárgyaink megavulnak, tönkremennek, elpusztulnak. Az ember nem mehet vissza anyja méhébe, hogy újonnan szülessen. Jézus Krisztus mégis új élet ajtaját nyitja meg azok előtt, akik őt követik. Kegyelme, szeretete, egyszeri és tökéletes áldozata, feltámadása és mennybemenetele megváltoztatja a múlandó testi dolgok bűvöletébe temetkező világot. Szentlelke újjászüli és bátorságot ad az apostoloknak egy olyan lelki életre, amelyet már nem kötnek az anyagi világ megrögzött törvényei. Mert ami a Szentlélektől születik, nincs a múlandóság átka alatt. Így indul csodálatos növekedésnek az egyház pünkösdtől fogva, és növekszik minden testi, világi, anyagi törvény és hatalom ellenére, azóta is.

Szükséges nekünk is újjászületni Lélek által, különben az anyagi világ törvényei uralkodnak tovább rajtunk. Aki pedig a test hatalma alatt van, az elveszett. Akinek életében viszont lakozást vesz a Szentlélek, az előtt a mennyország ajtaja nyílik meg örökkévaló távlatokkal. Az újjászületés azonban nem beszédben áll, hanem a Lélek gyümölcseinek szünet nélkül való termésében. Ebből látszik nyilvánvalóan, hogy kihez tartozunk. Ezeket felmutatva lesz életünk vég nélkül való ünnep, amely hálával és örömmel dicséri az Atyát, a Fiút és a Szentlelket.

„Ostromlott vár vagyunk”

MÁRTON ÁRON CSÍKSOMLYÓI ÜZENETE

Nemcsak a katolikusok, hanem az erdélyi magyarság egyik legfontosabb ünnepe lett a csíksomlyói pünkösdi zarándoklat. Az ott elhangzottakra alighanem azok közül is sokan odafigyelnek, akik nem kötődnek egyik keresztyén felekezethez sem. És van is miért érdeklődni: például 1949-ben Márton Áron püspök egyik legmegrendítőbb beszédét itt mondta el. Hatalmas bátorsággal szegült szembe az elnyomó román nacionálkommunista diktatúrával, amely aztán hosszú börtönbüntetésre és háziőrizetre ítélte. Többek között ezt mondta Erdély katolikus püspöke a csíksomlyói nyeregben:

„Tanúi vagytok ezeknek, és annak, hogy pár nappal ezelőtt főpapjainkat kitámadták, hogy ezzel is meg-

akadályozzák a csíksomlyói búcsúunkat. Kérem én tőletek: mi történt ezen a Csíksomlyón valaha olyan, hogy ezt meg kelljen akadályozni? Azért akadályozzák, mert az emberi méltóságot és erkölcsöt gyakoroljuk? Hát annyira lebecsülnek bennünket, a hitet? Mit akarnak? Be akarják nektek bizonyítani, hogy az ember az állattól származik, és hogy csak egy felsőbbrendű állat, hogy nincsen lelki élete, és hogy ne higgyetek a túlvilágban. Kinek fájt, hogy ha valakinek hite van, és ragaszkodik legszentebb jogához? Hogy lelke van és hiszi a túlvilági hivatást. (A szöveg lejegyzőjének zárójeles kommentárja: A tömeg ezeknél a szavaknál morajlott és sokan sírtak.)

(...) Tavalý óta nehéz és veszedelmes körülmények közé kerültünk. Nincs más, ki védelmet adjon, csak az Isten. Ő mindenkor és mindenki ellen megvéd. Azok, akik halotaknak hittek és a mi temetésünkre jöttek, az ellenkezőjéről győződhetek meg. Tülerővel, aránytalan erővel állunk szemben, ostromlott vár vagyunk, de van, aki megvédelmezzon. Ez a mi Erősségünk.”

(Válasz.hu alapján)

Rendhagyó pünkösdi üzenet

A Református Egyházak Világközössége (REV) a Közel-Keletről üzent tagegyházainak pünkösdi alkalmával. A Végrehajtó Bizottság ugyanis Libanonban ülésezett az elmúlt hetekben.

A REV vezetőtestületi ülésének mottójával és helyszínválasztásával is kifejezésre juttatta elkötelezettségét a megbékélés mellett. A Végrehajtó Bizottság *Élet Istene, vezess minket az igazságosság, béke és megbékélés útján* címmel felhívással fordult tagegyházaihoz a közel-keleti helyzet kapcsán, Ézsaiás próféta szavaival „*a rések befalazójának neveznek, aki romokat tesz újra lakhatóvá*” (58,12).

Azt hallottuk az itt élő keresztyén testvéreinktől, hogy az utcák, amelyben laknak, átvitt értelemben és szó szerint is darabokra hullottak, és a keresztyénség bölcsője komoly krízisben van.

- Iraki testvérünk arról számolt be, hogy egyháza hivatalos iratait az autójában tartja, nem tudva, mikor kényszerül menekülőre fogni a radikális iszlám fegyveresek miatt.
- Libanoni testvérünk palesztinokról mesélt, akik csaknem hét évtizede élnek menekültként. Egyben arra az ironikus élményre is utalt, hogy miközben a berlini fal ledőlt, ő az Izrael és Palesztina között épülő falak látványában élt.
- Egyiptomi testvérünk szívszorító története szerint, bár keresztyén templomok lesznek a tűz martalékává napjainkban, keresztyének és muzulmánok egy csoportja együtt keresi a változást – a reménység jeleként a konfliktus idején.
- Egy helyi ifjúsági munkás aggodalmát osztotta meg velünk: biztonságban van-e életük és van-e egyáltalán jövőjük?
- Szíriai barátunk elmondta, hogy munkája ma már nem a vasárnapi prédikációra való készülésről, hanem a nyáj vízellátásáról szól.

Ezek a történetek a helyiek mindennapos küzdeleméről csak sejtetik a térség összetett helyzetét. Az itt élő keresztyének az antióchiai gyülekezet első tanítványainak utódai, akik olyan sok megrázkódtatást hűséggel éltek át az évezredek során.

Történelmi távlatban a keresztyének és muzulmánok lényegében békében éltek együtt, jó szomszédságban, életteli párbeszédben és közös értékeket követve a szélesebb közösségük javára. Szívből fájjaljuk, hogy a radikális vallási mozgalmak miatt ez a kapcsolat megromlott, és mélységesen elítéljük, hogy a vallást politikai célokra használják.

A keresztyének, bár számuk egyre csökken, mai napig sóként és világosságként élnek közösségeikben a Közel-Keleten. Magunk is számos bizonyítékát láttuk annak,

hogy szerepük és a szélesebb közösségre gyakorolt hatásuk messze túlmutat tényleges létszámukon. A béketeremtők gyakorta keresztyén iskolákban tanultak, függetlenül aktuális vallási gyakorlatuktól.

Nekünk is új erőt adott az, ahogy közel-keleti keresztyének, jóindulatukról és bátorságukról tanúbizonyságot téve, eltökéltek abban, hogy megmaradjanak közösségeikben. A térséget súlyos veszteség érné, ha eleven jelenlétükkel nem járulnának hozzá egy békés, igazságos és megbékélt Közel-Kelet remélt valóságához.

Miközben figyelmesen hallgattuk a helyi keresztyének történeteit, fel kellett ismerünk, hogy a közel-keleti térség összetett valóság, és valamennyi ország más és más helyzetet képvisel, amelyek jelentős mértékben eltérhetnek egymástól.

Látogatásunk újabb alkalom volt arra, hogy a térségben élő tagegyházainkkal vállalt szolidaritásunkat kifejezzük. Nem egyszeri alkalomnak szánjuk ezt, hanem megújult elköteleződésünk kezdetének. Hogyan válaszolhatunk a Református Egyházak Világközösségeként közel-keleti testvéreink hívására?

Felhívunk mindenkit, hogy a közel-keleti emberek szenvedését világszerte ismerjék el. Sürgetjük a szíriai erőszak azonnali beszüntetését, és imádkozunk azért, hogy a béke Szíriából hullámként terjedjen el az egész régióban.

Felszólítjuk a REV központi irodájának vezetőit és főtítkárságát, hogy tegyen meg mindent a térségben élő tagegyházak közötti kapcsolat erősítéséért és közösségük elmélyítéséért. Elkötelezzük magunkat arra, hogy közel-keleti testvéreink történeteit világszerte megismertetjük.

Egyben arra buzdítjuk a tagegyházainkat, hogy:

- a közel-keleti keresztyénekkal és muzulmánokkal vállalt, megújult szolidaritással csatlakozzanak hozzánk, és vállaljanak hosszútávon is elkötelezettséget a térségben élő emberek javára,
- a médiatudósítások szimpla elfogadása helyett figyeljenek keresztyén testvéreink tanúságtételére és történeteire,
- fogadják be a menekülteket szomszédként, semmint hogy „másként” és idegenként tekintsenek rájuk,
- ne engedjék kormányaiknak, hogy a súlyos szenvedéseket átélő térségeket, és esetleges saját hozzájárulásukat figyelmen kívül hagyják,
- szólaljanak fel a régió keresztyén és más vallású lakosságának jóléte érdekében, elutasítva az erőszakot, ami hatalmas romboláshoz vezet és embereket foszt meg méltóságuktól,
- merítsenek biztatást közel-keleti testvéreink példájából, akik Krisztus szeretetéről tanúskodnak hihetetlen kihívások és elképesztő szenvedések közepette,
- végül pedig imádkozzanak és éljenek Ézsaiás prófécijának szellemében: *„Nekem az olyan böjt tetszik, amikor leoldod a jojtalanul fölbrakott bilincseket, kibontod a járom köteleit, szabadon bocsátod az elnyomottakat, és összetörsz minden jármot! Oszd meg kenyeredet az éhezővel, vidd be házádba a szegény hajléktalant, ha meztelen embert látsz, ruházd fel, és ne zárkózz el testvéred elől! Akkor eljön világosságod, mint a hajnal-*

hasadás, és hamar beheged a sebed. Igazságod jár előtted, és az Úr dicsősége lesz mögötted. Ha segítségül hívod az Urat, ő válaszol, ha kiáltasz, ezt mondja: Itt vagyok! Ha majd senkire sem raksz jármot, nem mutogatsz ujjal, és nem beszélsz álnokul, ha falatodat megosztod az éhezővel, és jól tartod a nincstelen, akkor fölragyog a sötétben világosságod, és homályod olyan lesz, mint a déli napfény. Az Úr vezet majd szüntelen; kopár földön is jól tart téged, és csontjaidat megerősíti. Olyan leszel, mint a jól öntözött kert, mint a forrás, amelyből nem fogy ki a víz. Fölepítik fiaid az ősi romokat, falat emelsz a régiek által lerakott alapokra; a rések befalazójának neveznek, aki romokat tesz újra lakhatóvá.” (Ézsaiás 58,6–12)

REV Végrehajtó Bizottságának tagjai

Forrás: www.wcrc.ch

KRISZTUS KÖVETSÉGÉBEN JÁRUNK

Az Egri Főegyházmegye egyházközségeinek képviselőtestületi tagjai számára április 25-én rendeztek találkozót az egri bazilikában. Az összejövetelre mintegy kétezer-ötszázan érkeztek, elfogadván a főpásztor, Ternyák Csaba egri érsek meghívását. A Krisztus követségében járunk mottóval megrendezett találkozón a köszöntőt és a közös imádságot követően előadások hangzottak el.

Ezután került sor az ünnepi szentmisére, amelyen érsekük körül a szentélyben foglaltak helyet a főegyházmegye papjai és kispapjai. Ternyák Csaba érsek köszöntőjében hangsúlyozta: az egyházmegyei találkozó célja, hogy megerősödjünk Istenbe vetett hitünkben és Krisztus egyházához való elkötelezettségünkben!

Rámutatott: egyházmegyénk életére tekintve, számos területen a megújulást tapasztaljuk. Ha épületeinkre, növekvő számú iskoláinkra nézünk, akkor ezek bizalommal töltenek el bennünket. Közösségeink, bár az elvándorlás és az elöregedés megtizedeli őket, mégis képesek állandóan megújulni. Mai találkozásunk mottója is ezt szolgálja: „Krisztus követségében járunk”. Amikor Szent Pál apostol ezt írta a korinthusi híveknek, elsősorban önmagára vonatkoztatta ezt a követséget. Ebben a követségben azonban részesednek nemcsak az apostolutódok, hanem a papok és a papok munkatársai is. Kérte a jelenlévőket, hogy segítsenek a papi hivatás presztízsének visszaállításában.

Délután Urbán Péter orgonakonzertjét hallgatták meg a résztvevők. Ezt követően tanúságtételekre került sor. Dr. Sárly Pál egyetemi docens, a miskolc-mindszenti plébánia képviselőtestületének elnöke a keresztyének felelősségéről beszélt.

Az alábbiakban két délelőtti előadás szövege olvasható.

PALÁNKI FERENC

A remény forrása: találkozás az élő Jézussal

1. Az Egri Főegyházmegye lelkisége – Szent János lelkisége kell, hogy legyen. Meg kell tanulnunk védőszentünkötől az ő lelkiségét.

Nem írja le a nevét az evangéliumban, csak azt, hogy ő az a tanítvány, akit Jézus szeretett, vagy másképpen: legjobban szeretett. Hogyan? Jézus tud jobban szeretni? Személyre szabottan szeret, de valakit jobban? Nekem jobban tetszik az a magyarázat, hogy János úgy érezte, hogy őt szereti legjobban, mert az ő szí-

Palánki Ferenc

ve volt legjobban kinyitva Jézus előtt. Ha mi is így meg tudnánk nyílni Isten előtt, mindannyiunknak ezt kellene mondania: Jézus engem szeret a legjobban, mert mindenkít a „legjobban”, vagyis a szeretet teljességével szeret.

2. Húsvét napjait éljük. Húsvét a megnyílások ünnepe:

- megnyílt a sír, el volt hengerítve a kő;
- az emmauszi tanítványoknak megnyílt a szemük, és felismerték Jézust a kenyértörésben (Lk 24,31);
- „megnyitotta az értelmüket, hogy megértsék az írásokat” (Lk 24,45);
- mindez azért, hogy megnyíljon a szívünk Isten előtt.

A feltámadt Jézus megjelenéseikor többször is előfordult, hogy nem ismerték fel Őt. Hogy lehet az, hogy azok, akikkel három évig együtt járt-kelt, akiket tanított, azok nem ismerték fel Őt feltámadt testében? Mária Magdolna azt hitte, hogy a „kertesész”, és csak amikor néven szólította őt Jézus, akkor ismerte meg isteni Mesterét (Jn 20,11–18). Az emmauszi tanítványok azt gondolták, hogy „vándor”, és csak a kenyértöréskor nyílt meg a szemük (Lk 24,13–35). A Tibériás tavon halászó apostolok egy embernek gondolják, aki ott áll a parton, és reggelit készít: halat süt. Csak a csodálatos halfogás után ismeri fel János apostol, hogy „az Úr az” (Jn 21,2–14).

Biztos, hogy csodálatos tulajdonságai vannak a feltámadott testnek, s ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a közvetlen tanítványi kör sem ismerte fel, de talán valamit üzeni is akart Jézus azzal, hogy különféle „alakban” mutatkozott. Arra akarta megtanítani apostolait, tanítványait és minket, kései tanítványokat is, hogy ismerjük fel Őt, a feltámadt Krisztust a kertészhöz, a vándorban, a halsütő emberben, hiszen mindenkiben vele találkozhatunk, mert Ő mindenkivel azonosította magát. „Amit egynek tettetek, akár a legkisebb testvéreim közül is, azt velem tettétek.” (Mt 25,40)

Ketten közülük még aznap elindultak egy Emmausz nevű helységbe, amely Jeruzsálemről hatvanstádiumnyi távolságra feküdt. Az eseményekről beszélgettek. Ahogy beszélgettek, tanakodtak, egyszer csak maga Jézus közeledett, és csatlakozott hozzájuk. De szemük képtelen volt felismerni.

Megszólította őket: „Miről beszélgettetek itt az úton?” „Elszomorodtak, megálltak. Aztán az egyik, akit Kleofásnak hívtak, hozzá fordult: „Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod, mi történt ott ezekben a napokban.” – „Micsoda?” – kérdezte. „A názáreti Jézus esete – felelték –, aki próféta volt, hatalmas tettben és szóban az Isten és az egész nép előtt. Főpapjaink és a tanács tagjai kereszthalálra ítélték, és keresztre feszítették. Azt reméltük pedig, hogy ő meg fogja váltani Izraelt. S már harmadnapja annak, hogy ezek történtek. Igaz, még néhány közülünk való asszony is megrémített minket. Hajnalban kinn jártak a sírnál, s hogy nem találták ott a testét, azzal a hírrel jöttek hozzánk, hogy angyalok jelentek meg nekik, és azt mondták, hogy él. Társaink közül néhányan szintén kimentek a sírhoz, és úgy találtak mindent, ahogy az asszonyok jelentették, de őt magát nem látták.” Erre így szólt: „Ó, ti balgák, milyen nehezen tudjátok elhinni, amit a próféták jövendöltek. Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?” Aztán Mózesen elkezdve az összes prófétánál megmagyarázta nekik, amit az Írásokban róla írtak.

Közben odaértek a faluhoz, ahová tartottak. Úgy tett, mintha tovább akarna menni. De marasztalták: „Maradj velünk, mert esteledik, és a nap már lemenőben van.” Betért hát, és velük maradt. Amikor az asztalhoz ültek, kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte s odanyújtotta nekik. Ekkor megnyílt a szemük s felismerték. De eltűnt a szemük elől. „Hát nem lángolt a szívünk – mondták –, amikor beszélt az úton és kifejtette az Írásokat?” Még abban az órában útra keltek, s visszatértek Jeruzsálembe. Ott együtt találták a tizenegyet, s társaikat. Azzal fogadták őket, hogy valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak. Erre ők is beszámoltak az úton történekről, meg arról, hogyan ismerték fel a kenyértöréskor.” (Lk 24,13–35)

Mennyi minden nem volt elég a tanítványoknak ahhoz, hogy fölismerjék Jézust. Végig kell járni egy benső utat, hogy eljussunk addig a pontig, amikor megnyílik a szívünk Isten előtt!

3. Az emmauszi tanítványok idegennek tartották a feltámadt Krisztust. Talán mi is. Jézus keresztje előtt szeretünk imádkozni. Szeretünk feltekinteni a keresztre. Jól is van ez így! De a feltámadott Krisztus képe előtt szoktunk-e imádkozni? Szoktunk-e feltekinteni a feltámadt Krisztusra? Kiteszük-e a képét magunk elé, és azt mondjuk: ez az én sorsom. Én is fel fogok támadni.

„Ha nincs feltámadás, hiábavaló a mi igehirdetésünk, és hiábavaló a ti hitetek” (1KOR 15,14). Akkor mi hiába prédikálunk, hiába mondunk szépeket, nem ér semmit az egész. A feltámadás valóság. Kell, hogy valóság legyen a számunkra.

A kereszténység tehát nem a szenvedés, nem a szomorúság, nem a zsugorodás vallása, hanem az öröme, az Isten felé kinyílásé, az egymás felé megnyílásé. A kitért karok vallása. Jézusnak nemcsak azért volt kitérve a karja, mert ki volt szegezve, hanem mert a szíve is ki volt tárva. A szíve ki van tárva felénk.

A keresztény öröm nem könnyed vígság, hanem legyőzött szomorúság. Az apostolok az üldözés, megvesszőzés után is örömmel távoztak a főtanácsból, mert arra lettek méltók, hogy Krisztusért szenvedjenek. Ilyen meggyőződés alakult ki bennük: bizonyos vádlók vádja számunkra dicsőség. Az, hogy a világ üldöz, az semmi különöset nem jelent.

4. Melléjük szegődik Jézus. Mondják te vagy az egyetlen idegen, aki nem tudja, mi történt ebben a városban? Miért mi történt? Hát a názáreti Jézus esete. Mi azt reméltük, hogy Ő váltja meg népünket. Elmondják a teljes hiszekegyet. „Próféta volt, hatalmas tettben és szóban az Isten és az egész nép előtt. Főpapjaink és a tanács tagjai keresztalálra ítélték, és keresztre feszítették. Azt reméltük pedig, hogy ő meg fogja váltani Izraelt. S már harmadnapja annak, hogy ezek történtek. Igaz, még néhány közülünk való asszony is megrémített minket. Hajnalban kinn jártak a sírnál, s hogy nem találták ott a testét, azzal a hírrel jöttek hozzánk, hogy angyalok jelentek meg nekik, és azt mondták, hogy él.” Mindent elmondanak Jézusról, de reménység nélkül. Öröm nélkül. Reményt veszelve, kullogva mennek el a remény városától, a feltámadás városától, Jeruzsálemtől.

Nagyon elgondolkodtató, hogy ki is mondják reménytelenségüket: mi azt remél-

tük, hogy Ő váltja meg Izraelt. Azt remélték, hogy megváltja hazáját, vagyis, hogy majd kiűzi a rómaiakat és uralkodni fog, ők meg legalább „miniszterek” lesznek.

De! Jézus nem azért jött, hogy Izraelt váltsa meg, hanem a világot! Ezért, ha valaki kevesebbet remél Istentől, mint amit Isten adni akar, az csalódni fog.

Isten nem valamit akar adni, hanem sajátmagát. Mindent! Ez a csoda az Oltári-szenségben, hogy nem egy szuvenírt akart hagyni. Gyerekek itt van a sarum, ezt néztek, adjátok körbe a világban. Ezt a saruszíjat még Keresztelő Szent János sem volt méltó megoldani, tehát tiszteljétek. Itt hagyom nektek. Nem! Azt mondja: Itt maradok. „Veletek maradok minden nap, a világ végéig.” (Mt 28,20) Olyan szépen mondja Babits: „Úgy ment el, hogy itt maradt.” Itt van közöttünk. Nem kell rá várni! Mindenütt ott van. Mindig. Kínálja magát. Nem valamit akart adni, hanem saját magát. Meg kell tanulnunk figyelni Isten jelenlétére.

De ha valaki kevesebbet remél, az csalódni fog. Sokszor mi is csak az itt és most, a jelen földi életünkre kérünk segítséget, Jézus azonban az egész életünket akarja rendbe tenni. Nem hosszú életet akar nekünk adni, hanem az Életet!

5. Mint az emmausziak, kell, hogy mi is megismerjük, meghalljuk Jézus szavait, tanítását, vagyis az Írásokat, hogy azután lángoljon a szívünk.

Mi is sokszor oktalanok és késedelmes szívűek vagyunk, pedig életünk keresztjeit nekünk is így kellene felfogni és értékelni: Nekem ezeket kell elszenvednem, hogy én is bemehessek majd a dicsőségbe. Isten nem büntetni akar. Ő nem ítelt engem a keresztem hordozására, hanem meghívott. Ha követni akarom Őt, vegyem föl – mindennap, és akkor mindennap közösségben lehetek vele.

„Nemde ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak?” Tudunk-e az életünkre így tekinteni? Nemde ezeket kell most elszenvednünk, hogy bemehessünk Isten országába? Miért veszi el ez a kedvünket? Csak arról van szó, hogy egyre inkább hasonlítunk Krisztushoz. Nem tudunk a megdicsőülthöz hasonlítani addig, amíg a keresztjét nem hordoztuk. Csak azután! Nem lehet kispórolni a keresztet.

Az elkötelezett keresztény semmilyen életállapotból nem tudja kispórolni a teljes odaadottságot. Sem a házasságból, sem a papságból, sem a szerzetességből. Semmiből. Teljesen oda kell adni magunkat.

„Úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta oda érte, hogy mindaz, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örökké éljen.” (Jn 3,16)

Most rajtunk a sor, most minket akar odaadni a családunkért, a közösségünkért, egyházunkért.

6. Van itt még egy elrejtett igazság. A szívbeli találkozásnak, vagyis a felismerésnek a lehetősége, az a finom, mégis komoly „játék”. Jézus úgy tesz, mintha tovább akarna menni. Nem akar, de mégis, ha nem tartóztatják, tovább megy. A tanítványok pedig „belemennek” ebbe a játékba. (Annyira este nem volt még, mert még aznap visszamentek.) Közben a jó szándékuk, segítőkészségük megmutatkozik, megnyitják a szívüket. Jóindulattal, együttérzően azt mondják az

idegennek, hogy ne éjszakázz már kint! Gyere velünk, maradj velünk. Talán ez a kulcsa annak, hogy végül megnyílik a szemük.

7. Találkozás, felismerés, reménység – elindulnak vissza, mert már visszakapták a reménységet. Jézus él! Van tovább! Nincs mindennek vége! Sőt! Most kezdődik igazán a történet. A közösség, az egyház története.

Visszaérve lelkesen mondanák az élményeiket, de előtte szembesítik őket az egyház hitével: „Valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak.” – Erre ők is beszámoltak az úton történekről, meg arról, hogyan ismerték fel a kenyértöréskor.”

Adja Isten, hogy a mai találkozó adja meg számunkra a szent jánosi lelkiesség növekedését, a megnyírást Isten felé, hogy átérezzük egyenként, mindannyian: „engem szeret a legjobban”, vagyis a szeretet teljességével.

A remény birtoklása pedig nyisson meg bennünket egymás felé, hogy aki velünk találkozik, láthassa meg rajtunk a reményt, a belső békét, az örömet, a derűt, a bizonyosságot, hogy Jézus Krisztus feltámadt, és vele mindazok, akik hisznek benne, eljutnak az élet teljességére, a feltámadásra.

(Az elhangzott előadás szerkesztett változata)

LINCZENBOLD LEVENTE

Még abban az órában útra keltek

A KÉPVISELŐTESTÜLETI TAGOK MISSZIÓS KÜLDETÉSÉNEK JOGI ÉS PASZTORÁLIS DIMENZIÓJA

Püspök atya arra biztatott bennünket, hogy missziós lelkülettel keljünk útra, én magam is erre szeretném a testvéreket hívni. Az egyházmegyei zsinatunk az egyház híveiről a következőképpen nyilatkozik: „A zsinat hálás köszönetet mond azoknak a híveknek, akik a nehéz évtizedekben is hűségesek maradtak egyházukhoz, és segítették papjaikat sokrétű munkájukban. Minden vihar ellenére állhatatosan kitartottak szeretett egyházuk mellett. Vállalták a hátrányos megkülönböztetést, sokszor az üldöztetést. Hitvalló életükkel táplálták megtört testvéreikben a hit lángját, s mint világító mécsesek jelezték és jelzik ma is az utat Krisztushoz, a világ világosságához.”

Hála a hűségért, a segítségért, köszönet, hogy kitartottak az üldöztetés idején, valamint, hogy ma is

Linczenbold Levente

világító mécsesként jelzik az utat Krisztus felé. Nagy öröm számunkra, hogy most, amikor a választások után a testületi tagok új mandátumot szereztek öt évre, az érsek atya kifejezetten azt kéri tőletek, hogy újítsátok meg az egész egyházmegye lelki életét.

Innét kezdve nem lehet a mécseszt véka alá rejteni, kell, hogy világítson, kell, hogy lángra lobbantson másokat a ti hitetek és lelkesedéseket. Az emmauszi tanítványokról hallottunk. Két alkalommal is útra keltek. Először, amikor Jeruzsálemből mentek Emmauszba, amikor elindultak elkeseredetten, kétségbeesetten, csalódottan, hiszen mindarról, amiről azt gondolták, hogy jó lesz, amiről álmodoztak, az most szertefoszlott és semmivé lett.

Aztán másodszor is útra keltek, akkor, amikor találkoztak Jézussal, akit felismertek a kenyértörésben. Útra keltek, mert lángolt a szívük ettől a találkozástól, ettől a szeretettől, és újra visszakapták életük értelmét. A kétfajta elindulás között a különbség nem más, mint a lelkület, a krisztusi lelkület.

Ez a kétfajta elindulás az egyházközségek életében is megnyilvánul. Minden testületi tag tudja, az egyiket az emberi tehetetlenség, kisszerűség, önös érdek motiválja, a másikat pedig a benső öröm, a szabadság, a tanúságtevő lelkület határozza meg. A Jeruzsálemből Emmauszba vezető úton Jézus velük volt, de nem ismerték fel. Csak a panaszkodás, a reménytelenség hangja visszhangzik. Ez így nem megy, nincs mit tenni, erre képtelenek vagyunk, itt nem fog történni semmi. Mintha az egyházközségi testületi tagokat hallanánk néha. Mindenki a saját bajával van elfoglalva. Sikertelen az élet. Úgy tűnik, hogy rajtuk még az Isten sem tud segíteni.

Ellenben a Emmauszból Jeruzsálembé vezető út tele van bizakodással. Nem sokat tudnak, de egyet biztosan a szívükben érznek és hisznek, hogy ezzel a Jézussal, akivel találkoztak, vele együtt minden fog sikerülni. Vele le lehet győzni minden akadályt, minden nehézséget, és később az életüket is oda tudják adni az ügyért. Többé nem a munkájuk, erőfeszítésük számít, hanem az, amit az Úr akar velük és általuk végbevinni. Fontos, hogy a pillanatot nem szalasztják el, megragadják, és a föltámadott Krisztus jelenlétével elindulnak még abban az órában. Nem késlekednek. Úgyhogy mindenki álljon fel, és menjen haza, most ebben az órában – mondanám –, de azért gondoljuk át, hogy mi az, ami bennünket megerősít.

A magam részéről én sem tudok receptet mondani, csak tanúságot tudok tenni az Úr szeretetéről. Velem is gyakran előfordul, hogy Jeruzsálemből Emmauszba indulok, mert nem sikerülnek úgy a dolgom, ahogy én elképzeltem. Még az Úrral is perlekedek sokszor: jól rászedtél Uram. Mondhatom, hogy szépen bánsz a barátaiddal, nem csodálkozom, hogy olyan kevés van belőlük. Aztán mellém szegődik az idegen, meghallgat, kibeszélte belőlem a keserúségeimet, tehetetlenségeimet, mindazokat az illúziókat, amelyeket szövögettem magamról, az életemről, a terveimről. Hogyan fogom az egyházközségemet felvirágoztatni, milyen jó pap leszek, milyen sikeres. És aztán betér hozzám, megtöri életem kenyerét, és így felismerhetővé válik az a Jézus, aki többé már nem idegen számomra.

Két út áll előttünk. Melyiken indulunk el? Úgy is kérdezhetnénk, merre tartunk?

Emmausz, vagy Jeruzsálem felé? Krisztussal battyogunk elkeseredetten, és nem ismerjük fel őt, vagy a felismert Krisztussal együtt a szívünkben, reménykedve megyünk vissza az apostoli közösséghez, amit úgy hívunk, hogy az egyház. Milyen vigasztaló, hogy az apostolok bár elkeseredetten, csalódottan térnek vissza régi életükhöz, mégis képesek arra, hogy beszélgessenek. Kimondják a bajaikat, megosztják a titokzatos idegennel. Ma ezt úgy mondjuk, képesek voltak arra, hogy kommunikáljanak. Beszélgessenek egymással. Nem nagy dolog, de mégis fontos ez az emberi gesztus. Helytelen magatartás az, amikor nagyokat imádkozunk a templomban, s közben nem beszélünk egymással. Volt egy olyan kis templomom régen, káplánként, hogy bementem, két ember volt bent, két nyolcvanéves, egyik az egyik hajóban, a másikban a másik. Mondtam, vigyázzanak, nehogy felboruljon a hajó. Egymással nem beszéltek, de mindketten jöttek buzgón áldozni. Milyen imádság ez? Milyen tanúságtévő élet ez? Ha nem tudunk beszélni egymással, hogyan fogunk tudni Krisztusról beszélni? És Krisztussal beszélni, közösen?

Azt gondolják sokan, hogy bennünket, papokat, Isten azért hívott meg, mert tökéletesek vagyunk, csúcsmenedzserek, jó szervezőkészséggel. Tökéletesen fogjuk vezetni az egyházközséget. Ez nem így van. Akik itt vannak, bizonyára tudják, hogy nem így van. Isten nem azért választott ki engem, mert annyira okos vagyok vagy jó vagy feddhetetlen, hanem pont azért választott ki, mert elesett vagyok és nyomorult. Rajtam keresztül akarja megmutatni, hogy a rozsdás csatornán is képes tiszta vizet folyatni. Ez a kegyelem. Hiszen Isten azokat választotta ki, akik a világ szemében gyöngék, hogy megszégyenítse azokat, akik erősnek látszanak. Azokat választotta ki, akik semminek látszanak, hogy megszégyenítse azokat, akik látszanak valakinek.

Látjuk az Isten humorát, hogy engem fel tud használni az evangélium hirdetésére. Gondoljatok bele, hogy mennyire inkább képes titeket képesíteni arra, hogy a feltámadás hírnökei legyetek. Ahhoz, hogy világosan lássuk a testületi tagok feladatait, fontos hogy tisztázzuk, kinek hol van a helye. Nemcsak a templomban (oda nem szabad ülni, mert az az én helyem...), hanem az élő egyházban is. A régi rendszerben feudalista modellt tanultunk, mégpedig úgy képzeltük el az egyház hierarchikus felépítését, mint egy piramist: felül a pápa, a püspökök, a papok, az alja a nép, meg a világ. Az új törvénykönyv szerint egészen másképp fest a dolog. A zsinat megfordította ezt a piramist. A hierarchia azt jelenti, hogy hiera arkhé, szent eredet. Mindennek az eredete Krisztus, aki azért jött, hogy szolgáljon, hogy másokért éljen, másoknak adja oda az életét. Értünk halt meg és támadt fel. Aztán jön a pápa úr, Isten szolgálóinak szolgálója, a püspökök, papok, és a csúcson a világ Krisztus-hívói.

Azt gondolom, hogy ilyen értelemben csúcson lenni felelősség. Ha valakit kineveznek testületi tagnak, az nem azt jelenti, hogy ő a plébános. Ha valakit megbíznak ezzel a feladattal, attól a perctől mindenkinek a szolgálója. Isten szolgálójának a szolgálója, ahogy Krisztus kérte tanítványaitól. Állandó keresztútjában van, ő a pontifex, azaz híverő a hívek és a plébános között. Micsoda felelősség! Kevesen tudják ezt a feladatot jól betölteni.

Mi a feladata jogilag az egyházközségi képviselőtestületnek? Először is látnunk kell, hogy tanácsadói joguk van a testületi tagoknak. Nem döntéshozó, nem számonkérő, nem ők a plébánosok, ahogy mondtam. Természetesen az egyházjog előír olyan eseteket, amikor a plébánosnak ki kell kérni a testületi tagok véleményét. Nagyobb munkálatok előtt, temetőátadáskor vagy a költségvetés jóváhagyását. De hát kérdezhetnénk, akkor miért vannak a testületi tagok? Bólogató Jánosként, hogy mindenre igent mondjanak, vagy van valami konkrét feladatuk? Azért vannak, hogy segítsék a plébánost a döntés meghozatalában. Hiszen a plébánosnak kell elszámolnia a megyéspüspök előtt. Mindenért ő viseli a felelősséget. Nem alkalmazottja a plébániának, sem a képviselőtestületnek. Éppen ezért a testületi tagok azért vannak, hogy mellette álljanak, de ha helytelen döntést hoz, azért nyilván ő felel. Meg kell tanulnunk jól segíteni. Nem azzal segítük, ha okosabb vagyok mindenkinél, hanem azzal, ha a rám bízott feladatot ellátom. Az egyházközség hétköznapi életében részt veszek. Különösen vonatkozik ez a segítség a világi ügyekre. Adminisztrációra, beruházásokra, szervezési feladatokra. Mindezekben óriási segítséget tudnak adni a plébánosoknak.

Bennünket, plébánosokat a vállalkozók – bocsánat a tisztességes vállalkozóktól – becsapnak, rászednek, mert naivak vagyunk, nem értünk hozzá. De ha egy világi oda áll, és azt mondja, vállalja a műszaki ellenőrzést, akkor nem hiszem, hogy a plébános vissza fogja utasítani. Legyünk őszinték, számtalanszor előfordul az is, hogy a testületi tagok szívesen segítenének, de a plébános ezt nem engedi. Ellenséget lát a munkatársaiiban, megalázza, terrorizálja őket és méltatlanul bánik velük. Sajnos sok ilyen példával találkoztam. Ilyenkor sokkal nehezebb segíteni, jól segíteni a plébánosnak, hiszen a híveket is kell képviselni. Ebben az esetben sem az a segítség, ha erőszakoskodunk, ha elűzzük a papot, ha névtelen levelekkel zaklatjuk, vagy processzióval döngetjük az érsekség ajtaját.

Tudomásul kell vennünk, hogy a papok létszáma fogy. Egyre kevesebben vagyunk, a munka pedig sok. Hányszor belefáradunk mi is a kiáltozásba – a zsoltáros szavaival élve. Nem a pap fogja megoldani az életeteket. Nem a pap fogja az egyházközség problémáit maradéktalanul megoldani, hanem Jézus, és a Jézusban hívők szeretete, elkötelezettsége. Nem hiszem, hogy bárki is megtiltaná, hogy imádkozzunk a közösségeinkért, hogy közösségeket alakítsunk, imacsoportokat, karitást, énekkart, biblicsoportokat. Szabad az út. Sokan panaszkodnak, hogy a pap magukra hagyja őket. De ebben van áldás is, nem szól, szólhat bele, szabadok vagytok. Rátok van bízva az egyház élete. Mi csak segítünk abban, hogy ez valóban jó irányt vegyen.

Lényeges látni a testületi szabályzat alapján, hogy mi a feladat. A szabályzat szerint a képviselőtestületi tag életével és munkájával az egyház javát köteles előmozdítani. Az egyház erkölcsi, anyagi értékeit védelmezni. A plébániái közösség célkitűzéseit köteles előmozdítani. Nézeteltérés esetén szakadást ne idézzenek elő a hívek körében. Ezek elég konkrét dolgok.

Nagyon sokrétű lehet tehát a segítségnyújtás, lelkipásztorok segítése, a munkacsoportokban való segítség. Lehet felelni a liturgikus életért, a családgondozásért, kari-

tatív tevékenységért, fenntartani a kapcsolatot a sajtóval. Sokszor nem találunk egy embert, aki meg tud írni egy cikket, vagy a web-oldalon valamit közzétenni.

Miben tudtok segíteni? A plébánosnak abban, hogy a közösség valóban krisztusi közösség legyen. Izgalmas tevékenységi kör ez. Nem csupán az a dolguk a testületi tagoknak, hogy a vasárnapi misén ott legyenek. Ez minden keresztyén katolikusnak kötelessége. Vagy hogy számolják azt a kevés kis perselypénzt. Valódi munkát kell végezni, ezt írja a szabályzat. Nem beszélve arról, hogy ha valamilyen gyengeség nehezedik a lelkipásztorra, akkor nem az a feladatuk, hogy magára hagyják, vagy kikezdzék, hanem hogy felkarolják, átsegítsék a nehézségeken.

Egyik kollégám mondta, hogy egy alkoholista lelkész elmondhatja, hogy szomjas voltam és innom adtatok, de éheztem, és enni nem adtatok. Mindenhol kínáltak itallal, de utána szemére vetették, hogy szenvedélybeteg. – Miért nem iszik már, plébános úr?

Ha családtagként kezelem a plébánosomat, akkor segíteni tudok, és jól segítek. Nehéz ez a feladat. Egyszer két tanítvány beszélgetett egymással, kérdezi egyik a másiktól: – A mesteretek milyen csodát tesz? – Nálunk különbség van csoda és csoda között – felelt a másik. – Nálatok azt tekintik csodának, ha teljesítik valakinek az akaratát. Nálunk az, ha valaki teljesíti az Isten akaratát.

Nem mindegy, hogy milyen csodát teszünk az egyházközségben. Azt hiszem, az emmauszi tanítványok is ezt tapasztalták meg, amikor Jeruzsálemből az Emmauszba vivő úton jártak. Arra vágytak, hogy az Úr teljesítse a kívánságaikat, a vágyaikat, győzze le a rómaiakat, ne legyen több idegen adó, tegye sikeressé az életüket, ne kelljen szenvedniük. Jól prosperáljon a közösség. Ne érje őket megpróbáltatás vagy szegény. Jézus sok csodát tegyen, még többet, mint eddig, de főleg velük és a hozzátartozóikkal. Nem is olyan önző ez a magatartás, úgy tűnik. De mégis. Azt hiszem, mivel nem így történt, ezért érezték azt, hogy csodátlan az életük. De miután találkoztak a feltámadt Krisztussal a kenyértörésben, többé már nem azt tekintették csodának, amit ők szerettek volna, hanem azt, amit Krisztus kívánt tőlük.

Mi az, amit tennünk kell? Vissza kell mennünk a Jeruzsálemünkbe, hiszen ott van a tizenkettő, az apostoli közösség, az egyház. Igazán csak az egyházban, és az egyházzal való közösségben tudunk hitelesen tanúságot tenni Jézusról. Ne keseredjünk el a közböbösség láttán, maradjunk meg a hit, az imádság és a szeretet kötelékében.

Nem kell félnünk, ha egy kicsit megfáradtunk, egy kicsit ellustultunk vagy megkeseredtünk, vagy úgy érezzük, hogy mi már nem nagyon tudunk dolgozni. Hányan mondták testületi tagok, hogy tisztelendő úr, szóljon a fiataloknak, én már öreg vagyok. – Hány éves? – Nyolcvan elmúltam. – Mit gondol, Ábrahám mikor indult el, hány éves korában?

Sohasem lehet elég öregnek lenni ahhoz, hogy az egyházban tanúságtevő életet éljünk. Az idős emberekre szükségünk van. Az életszentségükre, a bölcsességükre. Persze a fiatalokra is. Mindenkire szüksége van Krisztus egyházának. Jézus azt ígérte nekünk, hogy új szívet és új lelket ad. A feltámadottal együtt járhatjuk így, húsvét után, az öröm útját.

Végül egy történet. Egy városka lakói egyszer elhatározták, hogy utat építenek egymáshoz, hogy tudjanak osztozni az örömeikben és bánatukban. Nagy terveket szóttek, miként építik meg az utakat. Nem kis vitát folytattak az útvonalról, hogy ki essék bele. Végül nekiláttak a munkálatoknak. Előkerültek az ásók, csákányok, kapák, lapátok. Nekiálltak közösen az utépítésnek. Amikor elkezdték csákányozni a földet, valami nagyon keménybe ütközött a szerszám. Akkor derült ki, hogy a vastag sár- és porréteg alatt már volt egy út, amit az ősök építettek, csak az évtizedek alatt a sár elfödte. Boldogan tárták fel ezeket az utakat, és így eljutottak nemcsak egymás házához, hanem egymás szívéhez is.

Testvérek, nem kell külön utakat építeni. Nem kell újszerű dolgokba kezdeni. Megvannak azok a kitaposott, régi utak, amelyeket az ősök raktak. Szüleink, nagyszüleink, dédszüleink, és a hitben az ősszülők. Ez egy kincs számunkra. Ezt kell felfedeznünk. Mondhatjuk azt is, hogy Jézus maga az út, aki meghív arra, hogy az ő szeretetében járjunk. Az ő irgalmában, megbocsátásában járjunk.

Ebben tudlak megerősíteni benneteket, hogy járjatok ezen az úton, amit az apostoli közösség felfedezett, megőrzött, és mindig próbál újjáépíteni, és szeretné, ha mi is rátalálnánk ezekre az utakra. Ez az út Emmausztól Jeruzsálemig visz, oda, ahol együtt vagyunk a többi tanítvánnyal, ahol Jézus mindig megjelenik. Ahol nap mint nap felismerhetjük őt a kenyértörésben, és lángoló szívvel indulhatunk ismét útra, a felismerésnek még abban az órájában.

Befejezésül idézem, amit a zsinat mondott, amire a zsinat hívta fel a figyelmünket: „Hálás köszönetet mond a zsinat mindazoknak a híveknek, akik a nehéz évtizedekben is hűségesek maradtak egyházukhoz, segítették papjaikat a sokrétű munkájukban, minden vihar ellenére. Állhatatosan kitartottak szeretett egyházuk mellett. Vállalták a hátrányos megkülönböztetést, sokszor az üldöztetést. Hitvalló életükkel táplálták testvéreink a hit lángját, s mint világító mécsesek jelezték és jelzik ma is az utat Krisztushoz, a világ világosságához.”

(Az elhangzott előadás szerkesztett változata)

P. HOFHER József SJ

Jezsuiták, múlt, jelen és jövő

– Először saját magamról szeretnék röviden beszélni. A Székesfehérvári Egyházmegye papjaként léptem a társaságba, 22 évvel ezelőtt. Már gyermekkoromban kacérkodtam a papi hivatás gondolatával, végül 28 éves koromban jelentkeztem a szemináriumba. Addig sok mindennel foglalkoztam. Dolgoztam is, tanultam is, végül eldöntöttem, hogy jelentkezem. Szerzetes nem akartam lenni, mert akkor Magyarországon a szerzetesek csak tanítottak, és engem a pasztoráció mindig jobban érdekelt. De amikor láttam, hogy újból visszajöhetnek a szerzetesek, engem vonzott a jezsuiták lelkigyakorlatos munkája.

Hofher József SJ

A noviciátus után spirituális lettem a szegedi szemináriumban. Weissmahr Béla volt a noviciusmesterem, ő beszélt rá, hogy vállaljam el a feladatot. Később én lettem a rendben a noviciusmester, amíg fel nem költözött a noviciátus Budapestre. Ezután Miskolcra kerültem, és már korábban is ismertem Kuklay atyát, aki akkor körömi plébános volt. Rábeszélte, hogy menjek oda, sokat tudnék neki segíteni. Kijártam Körömbé, és nem is papként, hanem családsegítőként dolgoztam vele a cigányok között.

Ezután kerültem újra Budapestre. Egy csobánkai kitérő után Pesten, a Mátyás téren oktattunk a Szeretetiskolában olyan férfiakat és nőket, akik nem tudták befejezni az általános iskoláikat. Kiszepi plébánosság után mondtam a provinciálisomnak, Lukács Jánosnak, hogy szívesen foglalkoznék cigányokkal. Ekkor ismerkedtem meg egyetemista cigányfiatalokkal. Az elképzelésünk az volt, hogy létrehozzunk egy bentlakásos kollégiumot a számukra. Egy hónapban egyszer összejöttünk, ebből nőtt ki az egyetemi szakkollégiumi rendszer.

Forrai Tamás tavaly azt mondta, hogy most Miskolcot kellene erősíteni, és az a gondolata, hogy kezdjünk egy intenzívebb megjelenést a lakótelepen. Az iskola már jól megerősödött, de azt szeretné, ha az iskolának lenne egy kisugárzása a lakótelep felé, mert most az egész épületegyüttes egy elzárt várkastély a hegytetőn, még a templom is az udvar felől nyílik. Ezért jöttem avasi plébánosnak, szívesen vállalom, ha valóban a nyitás a szándék.

Most pedig a rendről beszélék: kicsodák a jezsuiták?

A jezsuiták a Jézus Társasága katolikus szerzetesrend tagjai, mely szerzetesrendet 1540-ben alapított Loyolai Szent Ignác. A Jézus Társasága jelenleg a katolikus egyház

egyik legnagyobb szerzetesrendje. Világszerte mintegy 18 000 jezsuita él, összesen 126 országban. Elsősorban lelkigyakorlatokkal, neveléssel, oktatással, a médiával, valamint szociális és lelkipásztori munkákkal foglalkoznak. A szolgálatok sokszínűsége által is különböznek a többi szerzetesrendtől, mivel nem egy küldetést kaptak, hanem mindig a helyi egyház aktuális kihívásaihoz alkalmazkodó szolgálatot végeznek.

A rend megalapítója, Loyolai Szent Ignác (1491–1556) baszk nemesi családból származott. Katonatiszt volt. Pamplona ostrománál a várost támadó franciák ágyúja eltárlta mindkét lábát. Az egyik térde szétroncsolódott, rosszul forrt össze, újból eltörték, később egy csontdudort lefűrészeltek, nyújtották a lábát, rengeteget szenvedett, mégis szánta maradt. A katonai pályának befelelt. Előzőleg hónapokig ágyban feküdt, szívesen olvasott volna lovagregényeket ezalatt, de a Loyola házban csak egy négykötetes Jézus-életrajz és egy kötet szentek életrajzai voltak. Unalmában ezeket olvasta. Egy teljesen ismeretlen, új világ tárult elé, belátta, hogy egy földi úrnő lovagi szolgálatában állni sokkal kevesebb, mint az Égi Úrnőt szolgálni. Őmellette döntött. Később 11 hónapot töltött elvonulva Manréza városa határában, egy barlangban. Elmélyülten imádkozott, és itt írta meg lelkigyakorlatos könyvét 1522-ben. Közel 500 évvel ezelőtt! Ma is változatlanul használjuk.

Megtérése után apostoli közösséget alapított, melyet III. Pál pápa 1540-ben hagyott jóvá. Ignác és társai Jézus nevére neveztek el az új szerzetesrendet, így lett Jézus Társasága. Céljuk az volt, hogy a keresztény hitet védjék és terjesszék és lelkigyakorlatokkal, prédikációkkal, előadásokkal, gyóntatással segítsék az embereket a keresztény életben való növekedésben. A rend egyik sajátossága a különleges kötődés a római pápához, amit a három hagyományos szerzetesi fogadalomhoz (szegénység, szüzenesség, engedelmesség) járuló negyedik fogadalom fejez ki, mely szerint a jezsuita kész bárhova menni a világon, ahova a pápa a hit hirdetése érdekében küldi. A II. Vatikáni Zsinat után a hit védelme és terjesztése mellett a társadalmi igazságosság kérdése is növekvő szerepet kapott a jezsuiták küldetéstudatában.

A jezsuita rend döntő szerepet játszott a középkor végére megrendült katolikus egyház megújulásában. A jezsuiták szorgalmazták a katolikus papság emelt szintű oktatását, és számos középiskolát, kollégiumot, főiskolát és egyetemet alapítottak. Intellektuális tevékenységük, valamint a lelkigyakorlatok és a népmissziók által felvirágoztatták a katolikus hitet Európa számos országában.

A jezsuiták nagy szerepet vállaltak az újonnan felfedezett földrészek evangelizációjában. Elsősorban Dél-Amerikában és Ázsiában értek el jelentős sikereket. A sikeres missziók és az oktatásban kifejtett tevékenységük következtében jelentős befolyásra tettek szert világszerte, ami oda vezetett, hogy Európa abszolutisztikus uralkodói végül korlátozva érezték hatalmukat. 1773-ban az ő nyomásukra XIV. Kelemen pápa feloszlatta a rendet. Számos történész a rend feloszlását a szabadkőművesség egyik legjelentősebb egyházellenes sikerének tekinti.

VII. Piusz pápa viszont 1814-ben újból engedélyezte a Jézus Társasága működését, amely ismét dinamikusan növekedett. A katolikus egyház 50 jezsuitát avatott szentté, 147-et boldoggá.

SJ, AMDG, IHS

A jezsuiták neve után szereplő SJ a rend latin nevének kezdőbetűit képezi (Societas Jesu – Jézus Társasága), s a jezsuita rendhez tartozást jelzi. A rend jelszava: Omnia Ad Maiorem Dei gloriam (A.M.D.G.), azaz mindent Isten nagyobb dicsőségére.

Az IHS, Jézus nevének rövidítése, görög betűkkel. Már a jezsuiták előtt is használt szimbólum volt, de a jezsuiták terjesztették el szélesebb körben, és a rend egyik szimbólumává is vált. Szent Ignác és első társainak ideálja volt, hogy olyan apostoli közösséget hozzanak létre, amelynek tagjai Jézus társaiként dolgoznak. Ehhez a monogramhoz később egy kereszt is járult, valamint három szeg a címer alján, amelyek Jézus keresztjének szegeire és a szerzetesi fogadalmakra emlékeztetnek.

A magyar rendtartomány története

A jezsuiták 1561-ben telepedtek le először Magyarországon. Az első idők legismertebb jezsuitája Pázmány Péter volt, aki esztergomi érsekként megalapította a nagyszombati egyetemet, melynek jogutóda a mai ELTE Budapesten. 1773-ban a rendnek 19 kollégiuma volt, és 935 jezsuita dolgozott az országban, 50 különböző helyen. A Jézus Társasága visszaállítását követően a jezsuiták 1853-ban tértek vissza Magyarországra. A független magyar rendtartomány az osztrák provinciából vált ki 1909-ben. A magyar provinciának 1945-ben már 400 tagja volt, akik kilenc templomban, két gimnáziumban és egy lelkigyakorlatos házban működtek. Ezekhez járultak még a rendi ifjúság képzésére rendelt intézmények, a budai noviciátus (Manréza) és a szegedi filozófiai és teológiai főiskolák. A magyar jezsuiták nyolc folyóiratot adtak ki (A Szív, Magyar Kultúra stb.). Az egész országra kiterjedő apostoli munkáik közé tartoztak a Mária kongregációk, a KALOT (mint a két világháború közötti időszak legjelentősebb szociális ifjúsági mozgalma), a Szívgárda, a Szívtestvérség és a népmissziók. A magyar jezsuiták hazai munkáikon kívül Kínában is vállaltak missziót.

A kommunista hatalomátvétel után a Jézus Társaságát betiltották. 1950-ben közel 400 jezsuitát internáltak, sokakat bebörtönöztek, intézményeiket pedig államosították. A jezsuita legfőbb előljáró rendelkezésére a fiatal rendtagok kiszöktek Magyarországról, hogy képzésüket befejezhessék. Negyven éven keresztül a magyar jezsuiták szétszóródásra kényszerültek, csak 1989-ben kezdhetek ismét szabadon dolgozni Magyarországon.

Szentje is van a magyar rendtartománynak, Pongrácz István, a kassai vértanúk egyike. Kaszap István boldoggá avatási eljárása pedig előrehaladott állapotban van.

A magyar jezsuiták minden hagyományos rendi területeken aktívak:

- lelkigyakorlatos szolgálat és lelkipásztori munka,
- nevelés és oktatás a középiskolákban és egyetemeken,
- hátrányos helyzetűek szolgálata, így hazánkban főleg a roma oktatási integráció terén,
- kultúrák, lelkiségek, vallások közötti párbeszéd ápolása, munkák a keresztény értékek kommunikációja területén (újság- és folyóiratírás, rádióműsor és kisebb filmek készítése, jezsuita honlapok).

Munkáinkról elmondhatjuk, hogy mind földrajzi és munkaterületi megoszlásuk, mind egyensúlyuk és fenntarthatóságuk szempontjából alapvetően jól kialakultak. Négy egyetemi városhoz kapcsolódóan működnek nagyobb műveink, melyek hitelesen képviselik a jezsuita hagyomány nagy területeit a lelkipásztori, a lelkigyakorlatos, az oktatási és intellektuális apostolság, a szociális szolgálat és a média területén. Környezetünk ezeket hiteles, nyitott, párbeszédre kész és felkészült műveknek tartja, melyek felismerhető ignáci többletet hordoznak, és képesek teremtő, megújító módon végezni helyi feladataikat. Bár kicsiny művekről van szó, melyek általában egyedül működnek, mégis az adott területen, hatásuk és multiplikáló erejük érezhető a magyar egyházban.

Budapesten meghatározó belvárosi misszióink a Jezsuita Sziget: a kulturális, közösségi és lelkesítő programokat befogadó Párbeszéd Háza (2007), a hetvenfős Szent Ignác Szakkollégium (1990) és a Mária utcai templomunk (1909, 1989), melyek 2011 óta szinergikus egységben működnek. Média-apostolkodásunkat A Szív folyóirat, könyvkiadás, a Jezsuita Stúdió, a hazulról támogatott Vatikáni Rádió és tudatos web2 jelenlét biztosítja a sok alkalmi megszólalás mellett. Társadalmi gondolatformálást a Faludi Ferenc Akadémia és az OCIFE segítségével tudunk végezni. Szociális apostolkodásunkat igyekeztünk a roma integrációra fókuszálni, hogy ott, főleg a nevelés útján tudjunk kreatív modelleket kialakítani, és azokra hálózatokat felépíteni. Mindezt 2011 óta kiegészíti a kispesti Jezsuita Roma Szakkollégium, mely ötödik eleme egyetemi kollégiumi programunknak.

Miskolci megtelepedésünk 1994-ben egyházmegyei hívásra történt, azzal a céllal, hogy – egy új plébánia és a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium létrehozásával – elkezdődjön egy komplex lakótelepi lelkipásztori munka. 2004-ben átvettük az intézmény tulajdonjogát, amihez sok rendi beruházás is kapcsolódott. Ma hét fő közösség szolgálja a regionálisan elismert hatszáz fő iskolát és száznyolcvan fő kollégiumot, illetve a lakótelepi plébániát.

Jezsuiták világszerte

A Jézus Társasága egyik jellemzője az egyetemes küldetés. Hivatásunk, Szent Ignác szavaival, hogy elmenjünk bárhova a világon, ahol Isten nagyobb dicsőségét elő tudjuk mozdítani.

A jezsuita rend világszerte közel 18 000 tagot számlál, közülük több mint 12 ezer pap, másfélezer szerzetes testvér, több mint 3500 rendtag pedig képzésben részesül. Jezsuiták több mint 120 országban élnek és dolgoznak.

Tevékenységüket tekintve a jezsuiták nagyon sok mindennel foglalkoznak.

A rend vezetője, P. Adolf Nicolas beszédeiben újra és újra kiemeli, hogy a jezsuita szolgálat jellemzője a lelki mélység legyen. Szent Ignác nyomán a lelkigyakorlatos munka a szívet képezi minden tevékenységünknek, hiszen az Istennel való személyes kapcsolat elmélyítését a lelkigyakorlatok egyedülálló módon segítik. Szerte a világon több száz lelkigyakorlatos központ működik, ahol jezsuiták és képzett munkatársaik adnak lelkigyakorlatokat. Még azok a jezsuiták is, akik fő feladatként nem kifejezet-

ten lelkigyakorlatos munkát végeznek, szintén gyakran adnak lelkigyakorlatokat és lelki vezetést.

Az oktatás és nevelés nagyon hangsúlyos a rend múltjában és jelenében is, hiszen minden negyedik jezsuita ma is az oktatás területén tevékenykedik. A jezsuita rend működteti a világ legnagyobb oktatási hálózatát, melyben óvodától egyetemig mindenféle iskolatípus megtalálható, majd' 3500 oktatási intézménnyel, összesen több mint kétmillió diákkal.

Az oktatáshoz szorosan kötődik a tudományos munka. A rend számos nagy jelentőségű teológust (pl. Karl Rahner, Henri de Lubac, Teilhard de Chardin), csillagászt (Christoph Clavius), matematikust (Athanasius Kirchner), nyelvészt adott a világnak. A majd' 200 jezsuita egyetem közül különleges jelentőségű a római Gergely Egyetem és a Pápai Bibliikus Intézet, melyeket a rend a pápa kérésére prioritásként kezel. A teológiai kutatás mellett továbbra is dolgoznak jezsuiták profán területeken is, mint például a szociológia, pszichológia vagy a csillagászat. A vatikáni csillagvizsgálót is jezsuiták vezetik.

Az intellektuális apostolkodás az egyik jellemzője a rendnek. Ez nem csupán az akadémiai tudományosságot jelenti, hanem hogy minden szolgálatunkat át kell hogy hassa a reflexió, a gondolatok mélysége. A rend száznál is több folyóirata egyik kifejezője ennek a reflexiók magatartásának.

A jezsuiták kezdettől ott voltak az evangelizációs munka élvonalában. Elég ha csak olyan kiemelkedő misszionáriusokra gondolunk mint Xavéri Szent Ferenc vagy Matteo Ricci. A klasszikus missziós tevékenység mellett (Kína és Afrika prioritások ebben) manapság fontos feladat számunkra a modern szekularizált világban megtalálni az evangelizáció új lehetőségeit. Megszólítani azokat, párbeszédben lenni azokkal, akik távolinak érzik magukat az egyháztól. A mai emberek megszólításában fontos eszköz a média, a rend számos rádió- és tv-csatornát üzemeltet, valamint rengeteg jezsuita honlap és blog található az interneten.

A jezsuita képzés

A jezsuita képzés elsősre hosszúnak tűnhet (lehet akár tizenkét év is), viszont rugalmas, ugyanis felvételnél és a fogadalmak, továbbtanulás előtt figyelembe veszik a jelentkező korát, képességeit, végzettségeit.

Első két év: noviciátus (próbaidő).

Ami mindenképpen szerepel a rendi képzésben, függetlenül attól, honnan jön a jelentkező (érettségi, diploma, doktorátus után, esetleg diakónusként vagy papként lép be) az a noviciátus. Ez a két év többek közt arról szól, hogy intenzíven próbára tegye a jelentkező elhatározását, Isten-kapcsolatát, önismeretét, valamint megismerkedjen a rendi eljárásmóddal, a rendtagokkal, a rendalapító életével, és az általa írt Rendalkotmánnyal. A képzés e szakaszának központjában a harminc napos lelkigyakorlat áll. Ezen kívül kétféle időszakra lehet osztani a noviciátust. Van egy napirend szerint működő akadémiai időszak, amikor a noviciusmesterrel közösen tanulmányozásra kerül egy téma. Emellett van a próbációs időszak, amikor a no-

víciusok négy-hat hétre elmennek különböző gyakorlatokra (kórházi munka, nagy lelkigyakorlat, gyalogos zarándoklat, különleges pasztoráció). Ez utóbbi periódus szolgálja leginkább a formálást, az előbbi pedig az eseményekre való reflektálást a novíciusmester lelki vezetésével.

A belépéstől számított legkorábban két év múlva letehetik a novíciusok a hármass fogadalmakat (szegénység, tisztaság, engedelmesség). Ezzel tanuló rendtagok lesznek.

A következő hét év: tanulmányok.

A rendtagok először filozófiát tanulnak, két okból. Egyrészt ez készíti elő számukra a teológiát, másrészt képessé teszi őket a nem-keresztény, nem-vallásos emberekkel való párbeszédre. Ez idő alatt megismerkednek az emberi gondolkodás történetével, és megtanulják az ehhez szükséges nyelvezetet. Ennek időtartalma lehet két, három vagy akár négy év is.

Ezt követi a magisztérium. Ez egy rendszerint két évig tartó gyakorlati időszak, amikor a fiatal jezsuita kipróbálhatja magát apostoli körülmények között. A magisztériumi feladat igen sokrétű lehet, kezdve a középkorai kollégiumi nevelőségtől (miskolci jezsuita gimnázium), a plébániai munkán át, az újságírásig vagy a rádiós munkáig (Vatikáni Rádió).

Ezután következik a teológia. Ez a szakasz általában négy évig tart, mely során a jezsuita Szentírás-tudományt, dogmatikát, erkölcsant, és más teológiai tárgyakat tanul. Míg a filozófiai tanulmányoknál a pusztá értelem általi megismerés áll a középpontban, addig a teológiában a hit általi értelmes megismerés a vezérfonal.

A következő három év: szentelések.

Általában a teológiai tanulmányok harmadik évében kerül sor a diakónusszentelésre, és fél-, vagy egy évre rá a papszentelésre. Miután a jezsuita rendtagokat pappá szentelték, rendszerint néhány éves kifejezetten lelkipásztori tevékenységet végeznek. Ezen a pasztorációs munkán kívül vagy emellett többen írják licenciátusi vagy doktori dolgozatukat.

Az utolsó év: tertia.

A képzés legvégén a tertia (a két év noviciátus után a harmadik próbációs idő) következik. Ebben az időben kiértékelésre kerülnek az eddigi tapasztalatok, a jezsuita élet. Ennek lényeges eleme a harminc napos nagylelkigyakorlat, amelyet a jezsuiták ekkor végeznek másodszer és rendszerint utoljára. Ez a személyes, erőteljesen spirituális időszak közvetlenül az ünnepélyes fogadalmakra készít fel, valamint segít elmélyíteni és csiszolni az elköteleződést Krisztus és a rend felé. Nem utolsó sorban lezárja a rendtag képzését.

Tercia után: ünnepélyes fogadalmak

A nyilvános, ünnepélyes fogadalmakkal a jezsuita kifejezi állhatatosságát a legvégsőig Jézus Krisztus mellett, a rend kötelékében (ez lehet akár tizenöt évvel is a belépést követően). Ekkor szokás letenni a negyedik fogadalmat, ami a pápának való különleges engedelmesség, hogy bárhová elküldhető legyen a jezsuita, bármilyen feladattal.

A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium

Küldetésünk a másokért élő ember nevelése. A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium az evangélium és Loyolai Szent Ignác szellemi-lelki hagyatékából merítve szolgálja azokat a keresztyén fiatalokat, akik nyitottak a fejlődésre és elfogadják, hogy többre születtek.

A jezsuita nevelés a fiatalok kiegyensúlyozott és teljes fejlődését szolgálja: a spirituális, vallásos, erkölcsi, intellektuális, fizikai, érzelmi növekedést valamint az esztétikai fejlődést. A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium a személyes törődés által kívánja fejleszteni tanulóit. Azt szeretné, hogy az intézmény olyan hely legyen, ahol hisznek az emberben, törődnek vele és tisztelik; elismerik, méltányosan és igazságosan bánnak vele; ahol a közös tanulás, a sport, a művészetek és a szeretetszolgálat által mindenki megtalálja a közösséget társaival, és a megfelelő kihívást a személyes fejlődéshez.

Jézushoz vezetjük diákjainkat, hogy megismerjék, szeressék és kövessék őt. Kihívás elé állítjuk őket, hogy kiváló tanulmányi eredményt érjenek el, képzetek legyenek, szeressenek tanulni és felébredjen bennük az egész életen át tartó tanulás vágya. Mellettük állunk és bátorítjuk őket, hogy nyitottá váljanak a növekedésre, és így szellemileg felkészült, hívő emberekké váljanak, akik elkötelezettek a béke, az igazságosság és a szeretet szolgálatára a helyi közösség, a nemzet és az emberiség nagy családja érdekében egyaránt.

(A Szent Anna Kolping-házban április 13-án tartott előadás szerkesztett változata)

PÁPAI LAJOS

Az imádság

A keresztény ember életében az imádság olyan, mint a lélegzés, anélkül nincs élet, az ima nélkül pedig nincs lelki élet.

DE MI IS A KERESZTÉNY IMÁDSÁG?

Nem egyszerűen contingencia-élmény. Ez meglehet a hitetlenben is. Jean-Paul Sartre egyik regényében (Csömör – La Nausée) leírja, hogy egy parkban üldögélt. Nézte a körülötte lévő dolgokat: fák, szökőkút, egy másik ember egy padon, s úgy érezte, van egy közös mindnyájukban, hogy tudniillik mind fölöslegesek. S akkor született meg benne a képtelenség (abszurdité) szó. Észrevette az ember és minden dolog contingens, esetleges voltát, de ez nem indította a „nem esetleges”, a „szükségszerűen létező” gondolata felé. Szerinte a lét-létezés értelmetlen.

De a keresztény ima nem egyszerűen vallásos contingencia-élmény. Sok igazán szép vallásos imát, fohászt gyűjtött össze például Otto Karrer is a Vallásosság és kereszténység (Das Religiöse in der Menschheit und das Christentum, fordította P. Gyéressy Ágoston OSP, Szent István Társulat, Budapest, 1941) című könyvében. Csak egy muszlim misztikus imájából idézek: „Óh Istenem, sohasem hallgathatom az állatok kiáltását, a fák zúgását, a patak mormolását, a madarak csicsergését, a susogó szelet vagy a csattogó mennydörgést anélkül, hogy ne érezném mindezt az egység bizonyosságának és tanúságnak arról, hogy nincs hozzád hasonló.” (141. o.)

A KERESZTÉNY IMA: AJÁNDÉK ÉS TITOK EGYSZERRE

A keresztény ima mindenekelőtt ajándék: együtt jár a megszentelő kegyelemmel. Így a Szentlélek bevon minket a Fiúnak az Atyával való kapcsolatába, abba a titokba, amit Krisztus nyilatkoztatott ki. Szent Pál írja: „Gyöngeségünkben segítségünkre van a Lélek is, mert nem tudjuk, hogyan imádkozzunk helyesen. A Lélek azonban maga könyörög helyettünk, szavakba nem foglalható sóhajtásokkal” (Róm 8,26–27). Egyfajta lelki con-naturalitást, természetfeletti érzéket hoz létre bennünk. Így ajándék-misztérium egyszerre az imádság. P. Joseph Huby SJ a Római levélhez írt kommentárjában e szavakhoz ezt a magyarázatot fűzi: „A Szentlélek jelen van ezekben az alapos hullámokban, melyek felkavarják a keresztény lelket, és elragadják a természetfeletti javak ellenállhatatlan vágyában, Isten teljes birtoklásához.” (P. Huby: Saint-Paul, Épître aux Romains, 1958, 304. o.) Huby halála után az új kiadását e kommentárnak P. Stanislas Lyonnet SJ gondozta, és e ponthoz fűzte hozzá a következő megjegyzést, miszerint a modernista válság idején,

mikor P. Huby is nehézségekkel nézett szembe, az 1920-as nagy próbatétel után maga is megtapasztalta a Szentlélek jelenlétét, amiről ezt a megrendítő vallomást hagyta ránk: „1920. karácsony. Elcsábítottál engem, Uram, és én hagytam magam elcsábítani. Nyolc nap óta ez rendkívüli: az ellenállhatatlan szeretet hulláma, az isteni dagály áradása, ami engem körülvesz, belém hatol, egészen a lélek mélyéig eláraszt engem. Lehetetlen elkerülni a hullámot, ami felemel. Nincs többé félelem; ráhagyatkozás. Most kezdem megérteni, mit jelent önmagamát átadni az Úr Jézusnak.” (1920. aug. 3., i. m. 614. o.)

Ugyanakkor tanulhatunk a keleti (és egyéb) imamódok emberi alapjaiból: ilyen az összeszedettség, a nem-hasznossági szemlélet stb., de ez még nem keresztény ima! 1989. október 15-én adott ki a Hittani Kongregáció erről egy dokumentumot, Ratzinger bíboros aláírásával. (Orationes formas, magyar fordítása: A keresztény meditáció néhány szempontjáról.) Anthony Bloom ortodox londoni metropolitának jelent meg egy szép könyve Élő imádság címmel. Ebben írja, hogy az imádság alapja az Istennel szeretetben összekötött lélek. Személyes istenkapcsolat. Isten jelenlétének tudata. Ha ez megvan, akkor minden imamód jó lehet. Enélkül viszont: „csak zengő érc, vagy pengő cimbalom”. Szent II. János Pál pápa írta, hogy „csak azokat a szavakat van jogunk kiejteni, amelyeket már átélméltünk”. („Contentplata aliis tradere” – a domonkos rend egyik gondolata.)

A neves teológus, Hans Urs von Balthasar szerint is (ő azt papoknak írta!) a papoknál a hívek azonnal észreveszik, hogyha valami nem imáik mélységéből fakad, s a szónok ilyenkor követ ad kenyér helyett. Töredezett, mint egy jobbfejta újság. De ez mindnyájunknak szól, hiszen mindenki feladata Istenről beszélni: szülőknak, nevelőknek, barátoknak, minden kereszténynek. De ha az Istennel való élő szeretetkapcsolat megvan, minden imádság jó!

Vianney Szent János látott templomában egy idős imádkozó férfit, aki hosszan fohászokodott az Oltáriszentség előtt. Megkérdezte, hogy milyen imakönyvet használ. Kiderült: az idős bácsi nem tudott olvasni. Majd így folytatta: „Én nézem Őt, Ő meg engem, és nagyon boldogok vagyunk mind a ketten.” Valóban, a csend a szeretet legszebb nyelve. Két ember között még nem tökéletes a szeretet, ha azért kell beszélni, hogy a kapcsolat meg ne szakadjon.

Az egyházban az ima csúcsa a liturgia: a mise, a zsolozsma. Az egyéni ima, adoráció azért szükséges, hogy liturgikus imánk a legbensőbből fakadó személyes ima is legyen. Szent Pál leveleiben is találunk őskeresztény himnuszokat. De érezzük, hogy ezek számára szívből jövő imádságok is egyben.

Az ima csodálatos dolog – mondjuk –, de félelmetes is. Odaállni Isten elé, önként elővételezni az ítéletet (Anthony Bloom). És hozzáállásunktól függ, hogy a távolság növekszik-e, vagy csökken. S ebben a naponkénti „Isten előtti állásban” naponta újra

- felajánljuk életünket, hivatásunkat,
- elfogadjuk korlátainkat,

- sikertelenségeinket, bűneinket,
- az elmulasztott alkalmakat,
- és újból elkötelezzük magunkat.

Gorkij Thomas Gordejjevről szóló írásaiban szerepel egy zsupori ember, Ignác. Szeme előtt süllyed el a hajó, ami áruját vitte volna, mindene odaveszett. S ő már azon gondolkodik, hogy hogyan kezdje újra. „A világ fiai” néha okosabbak a maguk dolgában, mint mi, keresztények.

IMÁDSÁG ÉS ÉRZELMI TELÍTETTSÉG

Divat volt egy időben a kis közösségekben, mint mondták, „kitenni a lelkünket az asztalra”, bevallani minden dolgunkat a többiek előtt. Sokan azt hitték, evvel megtudják szüntetni belső magányukat. Jacques Maritain vallotta meg, hogy feleségével hitben, szeretetben krisztusi módon éltek. Már úgy ismerték egymást, hogy gondolataikat is kitalálták. És mégis – írta –, volt bennük egy közölhetetlen magány, amit egyedül az Istennel való kapcsolat oldott fel: az imádság.

AZ IMÁDSÁG ASZKÉZISE

Kamasz fiatalok sokszor kérdezték, nem minden malícia nélkül: „Miért kell csengetésre imádkozni?” Miért nem akkor, amikor nekem „jólesik”, „kedvem van hozzá”? Nézzük az emberi kapcsolatokat: a szülő csak akkor beszél gyermekével, ha „kedve van hozzá”? Nem pont az mutatja-e a szeretetet, ha nem az én kedvemet nézem, hanem a másakra figyelek? S akkor az imádság? Szólok a személyes Istenhez. Nem azért, mert „jólesik”, hanem mert szeretem, imádom, elfogadom, hálát adok neki stb. Pont amikor „nem esik jól” (lelki szárazság esetén), akkor mutatkozik meg a szeretetem. Az azóta szentté avatott XXIII. János pápáról olvastam, hogy mikor már súlyos beteg volt, de fontos döntés előtt állt a zsinattal kapcsolatban: egész éjszaka térden állva imádkozott. Szent II. János Pál pápa mondta spanyolországi látogatása alatt klauzurás nővéreknek: „a ti házaitek zárva vannak a világ felé – de mélyégesen nyitottak Isten felé”. S a világnak ilyen lelki oázisokra is nagy szüksége van.

Végül egy utolsó megjegyzés az imádság és a böjt kapcsolatáról. A böjt nem egyszerűen önmegtagadás! (Természetesen az is, de nem az a lényeg.) Önmegtagadásra ugyanis mindig szükségünk van, hogy urai legyünk önmagunknak, és le tudjuk győzni a kísértést, a rosszat. A böjt inkább – mint a zarándoklat is – kicsit kivon bennünket a mindennapi élet körforgásából, hogy a napi problémákon túl látva Istennel találkozzunk! És így érezzük meg, hogy imádság és böjt összetartoznak. A mi böjtünknek, a nagyböjtnek is ez a célja: megállni egy kicsit Isten előtt – és új életet kezdeni.

Áprily Lajos írta Vándor című versében:

*„A nyugtalan patak lelkét szeretted,
Subogó völgyek útjait követted.
Mi lenne, hogyba egyszer nem sietnél,
S megállnál egy tónál: Genezáretnél?”*

(Áprily Lajos: Akarsz-e fényt? Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1969, 35. o.)

Az imádságról elmélkedve a Szűzanyához fordulunk, akinek vérrel könnyezett képe előtt imádkozunk a szentmise után. Őt a Szentírás – főleg Lukács evangéliuma – úgy mutatja be, mint az imádkozót, minden keresztyény imádkozó példaképét. Belon Gellért szavaival fordulunk hozzá:

*„Benned találkozók
az Ég kegyelme és
a Föld nyomora.
Mienk vagy,
de rajtad kívül
mindnyájan bűnösök vagyunk,
és az Istené vagy,
még hozzá anyai hatalmad van rajta.
Imádkozz hát!”*

JÓKAI ANNA

Krisztus hét szava a keresztfán

Amikor a húsvéti misztériumról gondolkodunk, azt a hármasságot kellene nekünk, küszködő, és nagyon nehéz században élő embereknek megértenünk, hogy nagypéntek nélkül nem lenne feltámadás. A feltámadás nem történhetett volna meg, ha előtte nincs nagypéntekünk. És még valamikor előbb, a karácsonyi születésben, ha nem jön meg az isteni gyermek szalmában, kis bölcsőben, akkor nem történhetett volna meg az a hatalmas dolog, ami megváltoztatta az egész föld életét, és hitem és tudásom szerint az egész univerzumban egy hatalmas, felszabadító erőt hozott. Krisztus az egyik legfontosabb dolgot hozta le az életünkbe. Azt, amitől minden ember, aki őszinte, egy kicsit fél. Elhozta a halál halálát. Azt hozta el, hogy semmi sem végleges, ami annak látszik, és minden szenvedésből új élet sarjadzik.

Jókai Anna

Azon gondolkodtam, hogy rövid idő alatt mit lehet ebből az óriási misztériumból, a golgotai misztériumból elmondani. Nem olyan régen meghallgathattam Haydn zeneművét, Krisztus hét szava a keresztfán címűt. Utánanézttem, és az evangéliumokban megtaláltam ezt a hét utolsó szót. Nem egy evangéliumban van, el van osztva, de ott van. Arra gondoltam, ha akkor, az idők fordulópontján ez a hét megszólalás megrendítette a világot, akkor ma is meg kell, hogy rendítse. Mindennek, ami a világon megtörtént, ami Isten szárnya alól a világban kivirágzott, meg van a mai értelme.

A hitünk és tudásunk akkor tud szervesen kapcsolódni az életünkhöz, ha felfedezzük, hogy mindaz, ami történt, nem régen volt, ez minden nap megtörténik. Mindenki életében, a hazánk életében is. Ez a kissé céljavesztett világ is ezt a történetet éli, ha képes arra, hogy megélje.

Ott vagyunk egy dombnak a tetején. Ott van a fájdalmas anya, a tanítványok közül a hűséges, ott vannak a katonák, a gúnyolódók, a mindenkori csöcselék, a mindenkor élvezkedő tömeg, amelyik a vér látványától megrészegül, mert azt hiszi, hogy valami színjátéknak a közepén van. A kereszten ott függ egy látszatra sovány férfi. Talán a bordái is kilátszanak már. Fején még ott van a töviskorona. Csorognak a vércseppek lefelé ezen a szomorú arcon. Az agyonvert, össze-vissza ostorozott testen ott vannak

az emberi gonoszságnak a jelei. És akkor, az alatt a hosszú idő alatt, amíg a szenvedéstörténet végbemegy, hétszer megszólal a kereszten.

Az a megszólalás, ami először hangzik el olyan, hogy mindannyiunk életébe belejátszik és vitatémákra is ad okot. Egyszerűen azt mondja, *Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.* Legyünk őszinték, mi keresztény emberek sok-sok mindent eltűrtünk, láttunk, hallottunk, tudjuk, mi minden történt a mi hazánkkal, sokszor a szereteteinkkel, és sokszor hallottuk, hogy hát ti keresztények vagytok, akkor bocsássatok meg. Azt mondta Krisztus is, bocsássatok meg, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek. Én akkor azt a gondolatot tettem hozzá, hogy igen, mi valamennyien, akik szeretnénk keresztények lenni, valóban úgy gondoljuk, hogy bocsásunk meg azoknak, akik nem tudják, mit cselekszenek. Két része van a mondatnak. De mit csináljuk azokkal, akik nagyon is jól tudják, hogy mit cselekszenek. Itt van a keresztény ember mai dilemmája. Hogy vajon egyforma mértékkel mérhetem azt, akinek a lelkéből manipulálva kiölik a hitet, a jó szándékot, akinek hazudnak, és azt elhiszi, mert a mindennapi robotban elfásul. És azonos mértékkel mérhetünk-e azoknak, akik szánt szándékkal terjesztik a világban mindazt, ami a világ vesztére van. Nagyon nehéz a kérdés.

Én azt gondolom, ha a saját kétkedő, és nagyon sok hibával küszködő életemet nézem, hogy én nem vagyok képes arra, hogy mindenkinek kivétel nélkül megbocsássak. Azoknak igen, akik nem tudják, mit cselekszenek. De van valami, ami nagyon fontos, és következik ebből a mondatból. Mert az is krisztusi mondat, hogy aki megdob téged kővel, dobd vissza kenyérrel. Képzeld el azt az élő szituációt, hogy ott állunk valahol egy dombhajlatban, a családunkkal, a barátainkkal, a mi lelkes kis közösségünkkel, és a másik oldalon megjelenik egy csoport egy hatalmas kőrákás közelében, és el kezd minket kővel dobálni. Folyik a vérünk, a drága gyerekünk koponyája beroppan. Ők csak dobják a követ... Nekem nem lenne erőm ahhoz, hogy kivegyem a számból, vagy a gyerekeim szájából az utolsó falatot, és kő helyett visszadobjam. Nem, én nem vagyok erre képes. Nem tartok még itt. Lehet, majd a világtörténet végén elérkezik az ember a szentségnek erre a fokára, de én most azt tudom csak mondani: Uram, bocsáss meg nekem, bocsáss meg Krisztusom. Nem biztos, hogy ezt meg tudnám tenni, de egyet biztosan tudok. Ha te segítesz, akkor fognám az egész kompániámat, átmennék a túlsó oldalra, és elzavarnám a kődobálókat. Nem engedném őket a kőrákás közelébe. Ezt megtehetem. Ez a keresztény ember felelőssége. Arra, hogy bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek, nagyon sok embertársunk vár ezen a világon, és nagyon nehéz nemcsak a megbocsátás, hanem az úton továbbvezetés is.

De hát hogy is vagyunk Krisztus szerint még a bűnösökkel? A két lator ott szenved Krisztus mellett. Az egyik még a kínlódása, a halála, a rettenetes kínhalál pillanatában is átkozódik, gyűlölködik és szidja az Istent, szidja az egész világot. A másik pedig odafordul a szenvedő Istenfiához, és valami olyat mond, hogy Ő valóban Isten fia volt, és semmi rosszat nem cselekedett. Mi megérdemeljük... És akkor a halódó Jézus odafordul, és azt mondja: *még ma velem leszel a Paradicsomban.* Óriási ígélet. Azt je-

lenti, hogy nincs bűnös ember, nincs eltévedt lélek, elvetemült gonosztevő, akinek ne adta volna meg a végtelen istenség azt a kegyelmet, hogy egyszer megtérjen. Csak meg kell hozzá térni. Nincs örökös elveszejtés annak, aki tudja, hogy az életet jobbá lehet tenni és meg lehet bánni a bűnöket. Ugyanakkor az is érdekes szó, hogy velem leszel még *ma* a paradicsomban. A *ma*, egyáltalán az időnek a fogalma, a Jézus Krisztus-i szentségben nem egy olyan 24 órás szürke napot jelent, mint a mienk, hanem annyit, hogy ebben a világtörténetben a világ megtestesülésének ezen a fokán még ott leszel velem. Abban a régióban, ahol az anyagból már ismét lélek lesz.

Egy másik nagyon nehéz mondat, amikor letekint a keresztről, és távozó tudatának minden szenvedésével és fájdalmával azt mondja Máriának, miközben rámutat Jánosra, a leghűségesebb tanítványra, hogy *Asszony, íme a te fiad!* Olyat mond mindenkinek, akinek vesztesége volt, akinek elveszett a gyermeke, a kedvese, a párja, hogy az igazi, ebben a földi világban megtestesülő Fiún keresztül ott van az az égi Fiú, nem vagyunk egyedül. Ez azt is jelenti, hogy mindenkinek van édesanyja. Szoktuk mondani, hogy a szentképek egy kicsit giccsek. Az első elemitől kezdve szoktunk kapni szentképeket, az őrangyalunkról, a szentekről, és ha egy ilyet nézünk, azt gondoljuk, milyen egyszerűen van ábrázolva ez a hatalmas szenvedéstörténet. Van nekem egy kicsi kis szentképem. Egyszer egy nagyon megkeseredett állapotomban egy vidéki, igen öreg nénitől kaptam. Azt mondtam neki, hogy nagyon magányosnak érzem magam. Akkor adott nekem egy kis szentképet, amelyen ott van Mária a gyermek Jézussal, és az van alá írva, hogy nem vagy egyedül, van neked édesanyád. Ez a kis kép ott van a dolgozószobámban, a képzőművészeti remekek között. Mindig ránézek, és arra gondolok, ezt mondta a kereszten Jézus Krisztus: Asszony, íme a te fiad! Az a bölcsesség, amit itt hagytam, az a követendő példa, amit egyébként János vitt tovább legtisztábban a világban.

Eljön az a súlyos pillanat, amiről csak nagyon őszintén lehet beszélni. Sokan vannak, akik azt gondolják, hogy kereszténynek lenni azt jelenti, hogy az ember sosincs elkeseredve. Egy túlságosan bájos kereszténység, egy happy-kereszténység ez, amely azt mondja, hogy a keresztény ember szomorúság nélkül nyugszik bele mindenbe, nem csügged el, nem esik kétségbe. Gondoljanak arra, hogy ez a hatalmas szellemi lény, Istentől eredendően, a Föld kezdetétől létező hatalmas, univerzális lény azt mondja a kereszten a szenvedés kellős közepén, hogy *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem!*

Hányszor kérdeztük meg ezt mi is, ha őszinték akarunk lenni? Hányszor fordult elő az életünkben, hogy bevonultunk a kuckónkba, a szeretteinktől is távol, valami végtelen fájdalom szorította össze a szívünket. Úgy éreztük, hogy gödörbe pottyantunk, hogy nem tudunk kimászni, hogy nem találjuk Isten mentőkötelét. Ilyenkor még a legjobb kereszténynek is elhagyja, ha nem is a száját, de a lelkét biztosan, hogy én Istenem, hát miért hagytál el engem? Miért éppen velem történik ez? Miért? Gondoljanak a getszemáni éjszakára, amikor még a leghűségesebb tanítványok is elalszanak, miközben Krisztust már keresik. Hiába mondja, hogy virrasszatok! Az ember nem képes mindig virrasztani. Édes álomba merülnek, amíg Jézus Krisztus megküzd azzal,

hogy másnap fel kell neki mászni a keresztre, hogy végbe kell valamit vinni. Vérkönynyeket izzad. Fél, szorong. Azért, mert emberi sorsba öltözött, és teljes emberként éli át a szenvedést. Nem valami hibernált állapotban, hanem pontosan olyan fájdalomban, mint az ember.

Akkor jön az angyal, aki feloldja benne ezt a feszültséget, és ezután mondja, hogy *múljon el tőlem ez a keserű pohár, de mindazonáltal legyen meg a Te akaratom*. Hogy milyen nehéz ezt kimondani. Lehet, hogy valakinek könnyű, de milyen nehéz, mikor az ember szeretne valamit nagyon, vágyakozik rá, és tudja, nem biztos, hogy sikerül, és akkor azt tudja mondani: legyen meg a te akaratom. Mert az az akarat, az a végső ítéletben a te javadra fog szólni. Igen, azt érzi akkor ez a kivérzöben lévő, már-már inkább földi test ott a kereszten, miközben a krisztusi lényeg elhagyni készül a magára hagyott testet, azt érzi, mintha elhagyta volna őt a mindenség. Ez nem a krisztusi, ez a jézusi gyengeség. Az embernek a gyengesége. Egy hatalmas isteni lény beköltözik egy emberi testbe, és a test érzi a halálát, a test kiált tulajdonképpen.

Azután jön az a pillanat, amit a mai világ tökéletesen félreért, amikor emberi módon, elhaló hangon leszó a keresztről és azt mondja, hogy *szomjúhozom*. Gondoljanak bele, hogy milyen sokan, mindannyian, akik most itt vagyunk, szomjúhozunk. Egész életünkben szomjasak vagyunk. A legtöbb ember arra szomjazik, ami nem maradandó, ami nem igazi. Tényleg Isten kegyelméből legutóbbi könyvemben, az Éhes életben erről írtam, hogy ezt a gyönyörű krisztusi szót, hogy szomjúhozom, hogy érti félre az emberiség nagy része.

Az emberek pénzre szomjúhoznak. Ez a pénzéhség. Az emberek hatalomra szomjúhoznak, amivel sokszor visszaélnék. Ez a hataloméhség. Mások a szenvedélyekre szomjúhoznak, így teszik tönkre a maradék életüket. Van, aki karrierre szomjúhozik. Egyetlen egy szomjúság van, ami az életet megszenteli, és amit be kell vallanunk. Minden igazi szomjúság Isten-szomjúság. Egész életünkben szomjazunk az Istenre. Arra, hogy valóban belénk tudjon költözni, hogy ne csak dogma szerint éljünk, hanem valójában átéljük, hogy oda tartozunk, és arrafelé tartunk. Ez az igazi szomjúság, és ez a szomjúság viszi előre a világot.

Én azt szoktam mondani, hogy sok mindennel terhel minket az élet, és nagyjából felfogtuk, hogy azt a keresztet, amit Krisztus maga vitt fel a saját Golgotájára, mindenki a maga méretére és sorsára nézve természetzerűleg megkapta. De néha nem jövünk rá, hogy a kereszt nem mindig kereszt alakú, hanem egy hiány. A kereszt alakú hiány a lelkünkben. Mindenkinek más a keresztje. Nagyon régi történet, hogy valaki már nem bírja cipelni ezt a nyomorúságos emberi létet, felmegy Szent Péterhez, viszi a maga keresztjét, és azt mondja, ó, Uram, nem bírom tovább. Roskadozom, öregszem, adj egy másik keresztet, egy olyat, amit jobban tudok viselni. – Menj – mondja Szent Péter –, válasszál, tele van az Isten csarnoka kereszttekkel. – Az emberünk keresgél, és talál egyet, amit szemrevalónak, jónak tart. Viszi Szent Péterhez: – Megtaláltam atyám, ez lesz az én kereszttem. – Ezt teted le, fiam – mondja Péter.

Nem lehet a keresztünket másra elcserélnünk, az egyetlen nagy dolog, amit megtehetünk, ha az ember nehezen bírja fizikai és lelki erővel, ha úgy látjuk, hogy a

másik embertársunknak olyan súlyos a keresztje, hogy nem bírja már cipelni, valóban roskadozik alatta, akkor átváltozunk Simonná, aki rövid időre átvette Jézus Krisztustól a keresztet. Álljatok oda a más keresztje alá, legalább egy picit időre. Én emlékszem, János Pál pápa halála előtt azt mondta egy alkalommal, hogy nem arra van a világnak szüksége, hogy ti büszkén hirdessétek, mindannyian Krisztus keresztjét hordozzátok. Jézus vitte a maga keresztjét, és ahogy most körülnézünk ebben az áldatlan világban, azt mondjuk, még most is azt a keresztet viszi. Ne erre gondoljatok, hanem arra, hogy be kell állni mögé. Mindenki a maga keresztjével megy a maga Golgotájára. Ez az igazi krisztusi út. És nem ám úgy, hogy asszonyok azt mondják, nem szülünk gyerekeket erre a világra... A világ mindig ilyen volt. Kereső, küszködő, válságokkal teli, de mindig egy lépéssel előbbre haladó. Hanem úgy, hogy a batyuval együtt megyünk fel a hegyre, és mászunk fel a keresztre. Mindenki a magáéra. Kereszt nélkül, pillanatnyi zsákutcák nélkül nincs igazi keresztény, mert csak ezen keresztül tud a lélek felemelkedni.

A szomjúhozás végigkíséri az életünket, és aki úgy tud majd meghalni, hogy azokban a nagyon nem szeretem órákban, amit megint csak nem szabad ködösíteni, és úgy feltüntetni, hogy az olyan nagyon egyszerű – régen egyszerű volt, mert jobban tudta az ember, honnan jön és hová megy, ma már nem ilyen egyszerű –, de aki ezekben az órákban valahová úgy tud elmenni, hogy úgy érzi, beteljesedett benne valami, ami a szomjúságát eloltotta, akkor érthető ez a mondat, ami a kereszttről elhangzik.

Jön az a mondat, amit ugyancsak nagy előszeretettel értenek félre a materialisták, és különben is minden alkalmat megragadnak, hogy kifordítsák a különböző üzeneteket, és a tökéletes igazságból tökéletes hazugságot csináljanak. Ez az az eset, amikor az ördög el akarja venni Krisztustól, ami a Krisztusé. Nehogy azt tessék hinni, hogy az ördög beéri holmi selejttel, az nem kell neki, az úgyis az övé. A velőt, az igazi értéket akarja elvenni. Átfordítani Krisztus oldaláról a világot. Ilyen az, amikor a materialista azt mondja, mit jöttök a ti Krisztusotokkal. Ott függ a keresztén, és mielőtt meghal, mégiscsak azt mondja megtörten, emberi módon, mindenkitől elhagyatva, kétségbeesetten, hogy elvégeztetett. És pesszimistán, szomorúan meghal.

Igen ám, csakhogy Jézus Krisztus nem ezt mondja. A hangsúly, a hangsúly más. Ő azt mondja, mielőtt meghal, hogy *elvégeztetett...*, megcsináltam. Volt erőm. Atyám, elvégeztetett, hogy ezt a már-már veszendőbe menő, vízszintesen haladó világot újra vissza tudjuk állítani arra a pályára, ami fölfelé visz a végtelenbe, fölfelé visz az isteni szférába. Elvégeztetett. Én kívánom mindenkinek, hogy minden szenvedés után, ezt a szót, amikor úgy érzi, hogy végére ért a dolgoknak, így tudja kimondani. Hogy talán kicsi volt, amit kaptam, talán szembe se tűnt a világnak, de a lelkem szerint megtettem, amit megtettem. Elvégeztetett. Ennek a szónak ez a dallama és ez az értelme.

A legutolsó, amikor már tényleg ott vagyunk a halál küszöbén, amikor már kezd elborulni az ég, és a végtelen hierarchiát a végtelen kozmosz is jelzi, hogy valami tör-

tént a világban, amit soha többé kitörölni nem lehet, akkor az utolsó szó, az utolsó mondat az, ami nagyon nehéz, de oly szép és oly megnyugtató: *Atyám, a te kezébe teszem le a lelkemet.*

Drága barátaim! Egy olyan országban élünk, egy olyan hazában, amelyiknek megvan a maga isteni küldetése. Ezt a hazát is Isten kezébe kell letenni, és valóban el kell mondani a nehéz és szomorú világban, nem a gyűlölködéssre és nem a hazugságra fordítani a hangsúlyt, hanem az igazságot keresve, ha véget ér az utunk, ha véget ér a drága hazánk küldetése, és ha véget ér a Földnek is ez a szomorú, keserves forgása, akkor oda, abba a kézbe tesszük le a lelkünket. A világ nem reménytelen. A szenvedésből van kivezető út. És az a csoda, amikor a szenvedő emberi formában hal meg egy olyan lény, akinek nem lett volna kötelessége lejönni a földre, mert ő büntelen volt, ő volt az egyetlen büntelen, nem lett volna kötelessége vállalnia a kor legborzasztóbb halálát, kínhalálát, a fulladással járó szörnyű kereszthalált, de mégiscsak eljött. Akkor az a gondolat élteti az embert, hogy itt járt, kereszttülment, és a világot újra fényre derítette. A halált szüntette meg, ezt mondhatjuk, ezt Önök is tudják. De hiszen meghalunk. Milyen más halál ez.

Gondoljanak arra, hogy Krisztus megérkezik a földi régióba. A Föld egy nagyon kritikus pontjára érkezett. Majdhogynem azt mondhatnánk, hogy a Római Birodalommal – amikor megjelenik az egyéniség az emberek életében – egy bizonyos süllyedés áll be. Egy olyan süllyedés a sok esetben bálványként imádott isteneknek a körében, amiből az ember a halálával sem tud szabadulni. Ismerik azt a mondást, hogy inkább legyek koldus az élők világában, mint király az alvilágban, a Hádesz birodalmában. Az akkori ember így éli át a halált, a sötétség birodalmát. Azt éli át, hogy onnan nincs tovább út, hogy minden megszűnt. Az a bizonyos tudat és gondolat, hogy alá száll a poklokra, azt is jelenti, hogy felszabadítja az emberi lelkeket. Krisztus halála után nincs reménytelen halál. Nincs olyan, hogy az ember eltűnne, felmorzsolódna, mint Ibsennek a drámájában, ahol a gomböntő mondja, mint az értéktelen fülesgombot, beolvasztják azt az embert, aki nem találta meg a léte értelmét. Attól kezdve tudjuk, tudnunk kell, bármilyen nehéz meghalni, a halál sohasem végállomás, hanem átszállás. Egy nagyon nehéz átszállás. Ha ezt megérti az ember, akkor tudja, hogy miért kellett meghalni ennek a drága, és azóta is velünk lévő isteni lénynek, és a húsvétban ezt köszöni meg. Amikor majd eljön pünkösöd ünnepe, mert ezek az ünnepek, mint a gyöngyszemek, úgy vannak Isten láncára felfűzve, akkor esik le a hályog még az apostolok szeméről is, hogy igen, ez az Isten Fia volt.

Ekkor történik meg, hogy az összekavart nyelvekkel együtt megérti az emberiség, hogy ki volt Jézus Krisztus. Sokszor úgy gondolom, hogy az emberiségnek a saját mindennapi átélésükben még nem jött el pünkösöd ünnepe. Még nagyon sok ember-társunkat nem érintette meg ez a hatalmas szakrális dolog. Az emberiség pünkösödjé előtt állunk. Hajnalodik, pitymallodik. Meg fogja érteni teljes mértékben az emberiség azt a folyamatosan érkező kinyilatkoztatást, amit ma olyan sokan tagadnak. Azt mondják a világban, hogy ilyen üldözés van, meg olyan, igaz. Egyetlen egy dolgot

nem mondanak, ami szintén igaz. Ma keresztényüldözés van a világban. Ezt határozottan állíthatom. Gondoljanak arra, hogy milyen szörnyűségeken mennek keresztül a keresztények, akár Szíriára gondolunk, de máshol is. Az első, hogy a keresztényeket üldözik. Ez a dolog nem múlt el. Ez a kísértés, hogy megölni Krisztust, még ebben az alakjában is, ez él bizonyos körökben. Én magam néha elborzadva nézem, hogy édes Istenem, mi lett belőlünk, emberekből? Miket csinálunk? Mik történnek körülöt-tünk? Hogyan lehetne igazságosnak lenni. Ilyenkor van az embernek egy óriási vigasza. Ezt szeretném szeretettel és alázatosan húsvétra Önöknek adni, mindig kiemelve az isteni szóból, és ha nagyon elkeserednek és azt hiszik, hogy Uramisten, mennyit hazudnak sokan, hogyan csinálnak bolhából elefántot, hogyan tesznek tönkre embereket, hogyan rágalmaznak meg, hogyan történik a világnak ez az elvtelen nihilizmusa, gondoljanak arra, hogy az a Jézus Krisztus, akinek a szenvedéstörténetét oly mélységes fájdalommal át fogjuk élni, az nem ment el a földről. Úgy szállt fel a mennybe, hogy úgy mondjam – ezt képzőművészeti ábrázolásban is láttam –, hogy a két talpának a sugara idekötődött a földhöz. Itt ütötte fel a mennyországát. Krisztus sátra köztünk van. Ott ül az Atya jobbján, de ez a hatalmas misztikus csoda, hogy ugyanakkor összekötötte magát a földdel.

Az a vér, ami a Golgotán kicsordult, az az éterikus vér, az egész földet áthatotta. Az a bantu néger, aki soha nem hallotta Jézus Krisztus nevét, az is meg van váltva. Mert a vér itt folyt, és az Ő vére volt. Ez egy óriási lehetőség a jövőt illetően. Amikor elcsüggedünk, és azt mondjuk, sokszor látjuk, mivé züllesztheti az embert a harc a hatalomért, a pozíciókért, akkor gondoljanak arra, hogy ez az itt lévő Jézus Krisztus ezt nem csak látja, nem csak tudja, hanem egyszerűen velünk van. Azt mondja, hogy én veletek vagyok – és ami nagyon fontos – a világ végezetéig. Nincs más reményünk. Ez az egy, hogy a világnak nincs vége, hogy Magyarországnak sincs vége – és van nemcsak édesanyánk, hanem van Urunk, irányítónk, van reménységünk. Csak néha át kell menni a szenvedés rettenetes alagútján, néha vállalni kell a keresztünket.

Én kívánom az édes hazámnak, amit nagyon szeretek, mert azt gondolom, hogy az nem véletlen, hogy magyarnak születünk, végezze el feladatát. Isten nem kockajátékos. Nem úgy gurított el egy hatos kockát, hogy megnézte, és azt mondta, ez hatos, ez jó lesz Obamának az Egyesült Államokban, ez egyes, kettes, te jó leszel a Kárpát-medencében csóró magyarnak. Nem így van ez. Feladattal helyezett el minket. Feladattal és gyökerekkel, és nincs nagy ember, és nincs kis ember. Ez csak a felfuvalkodott celebvilágnak és néhány álságos művésznak a mániája. Csak olyan ember van, aki teljesíti azt a feladatot, azt a mustármagot, amit kapott, kicsit nagyobbat, kicsit kisebbet, de az övét, és azt felnöveszti. Itt növeszti fel. És ez nagy csoda, és ezt ne felejtsek el, mert annyi gyűlölség van most a világban, és ahogy én elnézem a közeletet, nagyon nehéz idők elé nézünk, mintha elszabadult volna a világban valami. Ebben az állapotban kell nekünk kiigazodni és tudni azt, hogy merre van az irány, a helyes út. Akinek nincs segítője, el is tévedhet. Aki csak emberre támaszkodik, kevés. Aki viszont azt gondolja, majd az Isten helyettünk mindent megcsinál, csalódni fog. Jó

magyar közmondás: segíts magadon, az Isten is megsegít. Amikor az ember kijön egy gödörből, és ez lehet magánéleti gödör is, azt a csodát fogja találni, hogy magasabban van, mint ahonnan beleesett. Ez az Isten útja. Én azt gondolom, hogy ez a krisztusi minőség a jövőben is velünk lesz, hogyha nem ugrunk be a külvilág egyre erősebb manipulációjának. Akkor tudni fogjuk, hogy az, amibe kapaszkodhatunk, az örök. Minden más eltávozhat, minden más cserben hagyhat, de az nem. Akkor nehéz, de édes lesz a halálunk, és különös lesz az a fényes alagút, amelynek a végén várni fognak minket. Nem vagyunk egyedül.

Becsüljék meg, szeressék ezt a kis közösséget, segítsenek egymásnak, mert az ember nagyon árva tud lenni, és az Isten mindig embereken keresztül mutatkozik meg. Figyeljék meg, néha egy koldustól jön a segítség. Ezt kívánom szívből, méretetlen szeretettel, és ennek a gyönyörű templomnak örvendezve, tudniuk kell – vagyunk itt talán kétszázan is –, hogy ebben a templomban kétszáz templom van. Ti vagytok. Az Isten temploma legbelül itt van, és itt egyesül ez a sok templom székesegyházzá. Az ember az Isten megvalósult temploma. Legyen erejük, hitük és tudásuk, mert nemcsak hinni kell az Istent. Ma Istent tudó emberekre van szükségünk. Tudom, hogy van Isten, mert ha nem volna, nem lenne az életnek értelme. De mi hiszünk az értelemben, az érzelemben, hiszünk a jövőben. Reméljük, hogy a mi drága gyerekeink nem felejtik el az ősi igéket, és valamilyen módon tovább viszik.

Isten áldja meg a kedves miskolciakat, azokat is, akik nem érdemlik meg, de főként azokat, akik léleekben velünk voltak.

(A Minorita-templomban március 20-án tartott előadás szerkesztett változata)

DÁNYI ZOLTÁN

Özvegyi sors

„Tiszta és szeplő nélkül való istentisztelet az Isten és az Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő nyomorúságukban...”

Jak 1,27a

Az özvegyé válás az élet egyik nagy változása, a Holmes és Rahe által összeállított életesemény listán a legnagyobb stresszel járó esemény a házastárs elvesztése. Magyarországon jóval nagyobb az özvegy-nők aránya, mint a férfiaké. Egyik oka ennek, hogy a férfiak átlagosan 8 évvel korábban halnak meg, mint a nők. Természetesen mindkét nemet érinti ez a kérdés, hasonló helyzettel, érzésekkel találják szembe magukat, de a megküzdéseik szubjektívek, nemileg sajátosak és kultúrafüggőek.

Az özvegyasszonyok jobban kibeszélik érzéseiket, könnyebben kérnek segítséget, mint a férfiak. A férfiak hallgatásba tudnak burkolódnizni, zárkózottabbá, elhanyagoltabbá válhatnak. Özvegyként anyagi nehézségekkel is szembekerülhetnek, és életlehetőségeik ebből adódóan is behatároltabbá válhatnak. Kultúránkban leginkább a családok segítik az özvegyen maradtakat, de ez is nagyon eltérő minőségű. Vince Noémi felmérése szerint, aki kutatásában 50 városban élő személyt kérdezett meg, 15 férfi, ill. 17 nő válaszolta azt, hogy csatlakozna gyászfeldolgozó csoporthoz, a megkérdezettek közül 29 személy vélte úgy, hogy fájdalmuk feldolgozásában segítséget remélne abban, ha hasonló helyzetben lévő emberekkel találkozna és beszélne meg gondolatait, érzéseit. Arra a kérdésre, hogy fordulnának-e szakemberhez, aki segítené a veszteség feldolgozását, 50% felelt igennel, 50% pedig nemmel. Az igennel válaszolók legtöbbször pszichológushoz, majd lelkészhez fordulnának, végül néhányan egy barátot választanának segítőnek. A megkérdezettek közül arra a kérdésre, hogy mi volt a legnehezebb megszokni társuk elvesztésében, legtöbbször azt válaszolták, hogy a magány elviselése volt a legnehezebb.

A veszteségek is különbözőek lehetnek. Meghatározó a házasság életkora, együtt töltött idejük hossza, minősége, előzetes életeseményeik, betegséghez, halálhoz való viszonyuk, kulturális környezetük, kapcsolati rendszerük, aktuális pszichés állapotuk, hitbeli meggyőződésük. Idős, összeszokott pároknál megfigyelhető, hogy az egyik fél halálát követi hamar a másik fél halála. Az idős emberek már kevésbé nyitottak a változásra, másrészt könnyebben kezelik a gyászt, mert az öregség fokozatosan tanítja az embert az elengedésre. Fritz Riemann pszichoanalitikus gondolata is ehhez

Dányi Zoltán

kapcsolódik, miszerint az öregség a halál előtti utolsó állomás, ahol felkészülhetünk az életünk értékelésére és a halálra. Előfordulhat olyan is, hogy nem igazán látunk megrázkódtatást a társ elvesztésekor, e mögött egy kiürült kapcsolat húzódhat, vagy ellentétes érzések az elhunyttal való kapcsolatban. A gyászoló érezheti úgy is, hogy végre vége, nincs több harc, veszekedés. Ezek esetében ritkán zajlik le természetes gyász. Ha a házasság rossz minőségű volt, a megkönnyebbülés érzése mellett az özvegy büntudata, önvádja is felerősödhet a veszteség nyomán.

A feldolgozás során a gyászolónak az elhunyttal való kapcsolatát kell új értelemben helyezni, és megtalálnia önmagát majd az özvegy szerepében. A gyászmunka során részletekben lehet csak elvégezni a feldolgozást, mert egy személyhez való viszonyunk többoldalú szokott lenni, minél közelebb kerülünk valakihez, annál több oldalát van alkalmunk megismerni, így a bennünk élő kép is többretegű, mindezek átdolgozása szükséges az elengedéshez.

A nők inkább kapcsolataik révén értékelik magukat, a férfiak a teljesítményük alapján hajlamosak felépíteni önbecsülésüket. Így a nőket kettős veszteség éri a társuk halálakor, mert egyrészt elvesz a társukkal való kapcsolat, másrészt hiányozni fog számukra az a kapcsolat, ami identitásuk fontos forrását jelentette. Mégis kutatások bizonyítják, hogy a férfiakat jobban viseli meg az özvegyggyé válás, mint a nőket. E mögött az a már fent említett tény húzódik meg, hogy a nők hamarabb fordulnak segítségért, mint a férfiak, és a nők jobban tudnak beszélni érzéseikről. Kutatások (Chen 1999 és Karen 2006) abban erősítenek meg minket, hogy minél többet tud beszélni az özvegy elvesztett társáról, kapcsolatáról, veszteségéről, annál valószínűbb, hogy nem fog megbetegedni a gyászév során, míg ha nem beszél róla, de sokat gondol a társára, úgy nagyobb a megbetegedés és halál esélye.

Ezek alapján láthatjuk, milyen fontos, hogy a hozzánk közel álló özvegyek családjukban, közösségeinkben teret tudjanak kapni arra, hogy megoszthassák érzéseiket, gondolataikat, hogy ne magányosodjanak el, továbbá hogy a megosztás során gyászukat ne állapotnak, hanem folyamatnak tudják megélni. Az emlékezés segíteni tudja a gyászolót abban, hogy újraélje mindazt, ami összekapcsolta szeretettjével, és ezáltal tudja integrálni, elhelyezni életének folyamatába, és ki tudja alakítani a megnyugtató belső képét szeretettjével, nemcsak racionálisan, hanem érzelmileg is. A feldolgozást segítheti a fényképek nézegetése, az azokról való beszélgetés, a hagyaték rendezgetése, ruhák, tárgyak elajándékozása, fontos rítus lehet a temetőbe kilátogatás, a sír karbantartása, virágcsokor elhelyezése.

(forrás: reForrás)

Vasárnapi nyitvatartás

A nyitvatartás rendje március 15-e után is változatlan maradt. Nem egy családi vállalkozás által üzemeltetett kereskedelmi egységről beszélünk, hanem a templomaink ajtajáról. Új törvény ide vagy oda, mint egyház csendes szemlélői voltunk annak, hogyan torzsalkodtak politikai erők a kérdés fölött, olykor a mi fejünket is megmosva...

Most egy orvost és egy lelkipásztort kérdeztünk meg e témában.

Dr. Molnár Imre (*belgyógyász, jogi szakokleveles orvos*):

Az elmúlt hónapban nem csak a közmédia, de sok-sok ember, civil- és politikai szervezet foglalkozik egy nagyon fontos változással, mégpedig a nagyobb üzletek vasárnapi zárva tartásával. Számos érv hangzik el mindkét táborból, hangos helyeslést és vádaskodó tiltakozást lehet hallani és olvasni. Megszólalnak a gazdasági elemzők, féltik a munkahelyeket, a cégek és így a dolgozók jövedelmét. Valós, hihető értékelést viszont még egyet sem lehetett hallani. Valóban ilyen erőteljesen befolyásolja a jövedelmünket a hypermarketek vasárnapi nyitva- vagy éppen zárvatartása?

Dr. Molnár Imre

Kétségtelen, sok embernek, családnak egyszerű programot jelent a vasárnapi bevásárlás. De ez inkább csökkent a család gazdasági erejét, nem pedig növeli. Mindez egyúttal az emberi kapcsolatok elsekélyesedéséhez is vezet. A vásárlás során, ahol sok ember együtt mozog, tolakszik, ritkán lehet nyugalmat találni. Ingerült, feszült emberek sétálnak a csomagjaikkal, néha kellemetlen megjegyzések is elhangzanak, ritka az udvariasság, kedvesség.

Sok évvel ezelőtt, a hatnapos munkahét idején a bevásárlást hétköznapokon intézték az emberek. A 7. nap a nyugalomé, az aktív vagy szórakoztató pihenésé volt. Ez volt a szaporodó kiskertek, a hétfégi házak építésének ideje. Egyúttal a táncházmozgalom is ekkor kezdődött. Sok embernek ez volt az ifjúkora, majd a felnőtt élet kezdete. Azt hiszem, nem az ötnapos, 40 órás munkahét indította el a szórakoztató centrumokkal, éttermekkel egybetervezett nagyáruházak építését. Ezekben az áruházakban órákig tart, amíg a vásárlók összeválogatják az éléskamra feltöltéséhez szükséges árucikkeket. Fél napot töltenek a vásárlással, érthető, ha elfáradnak, s örülnek, ha szomjukat olthatják, éhségüket csillapíthatják, és ha mindez vasárnap történik, egyúttal helyben szórakozhatnak is. Számtalanszor láthatjuk a szülőket a bevásárló kocsiba kapaszkodó vagy a polcok között nézelődő apróságokkal, akiknek ez sajnos nem szórakozás, nem tanulás. A végén csak annyi realizálódik, hogy egy plasztikkártya felmutatása után mindezt hazavihetik. A gyermekek bevásárló kocsiba kapaszkodva kínlódnak,

fáradnak, hiszen csak néhány percig élvezik ezt a látszólagos szabadságot. A szülők nem velük foglalkoznak, hanem a sok-sok felesleges árucikket tapogatják, nézegetik. Legtöbbje felesleges számukra. Bár lehet, az aktuális számlához elegendő a pénz a bankkártyán, de mit hoz a holnap? A váratlan kiadásokra, a gyermekek nevelésére, ellátására már nem marad. A közgyógyellátási számláról hamar elfogy a pénz, a hirtelen betegségnél halogatják a gyógyszer kiváltását, az orvos töri a fejét a lehetséges alternatíván, amelyet még ki tudnak fizetni.

A marketing fontos és sikeres tudomány. Mire a pénztárhoz jut a család (kevés pénztár, hosszú sor, sok idő a további nézelődésre), újabb felesleges, de csillogó holmik kerülnek a többi tetejére. S a gyermek nem érti, őt miért rángatják el a játékoktól, ha a szülei „mindent” megvehetnek?

Hónapról hónapra ismétlődik mindez, közben elszalad az idő, nincs tanulás, nincs önképzés, nem olvasnak, este fáradtan a televíziót nézik. Az átlagos embernek mindenről van véleménye. Azonban néha nem is azt mondja el, amit tényleg gondol. Most úgy tűnik, sérelmezi, hogy egy kissé korlátozták ezt a fajta szórakozási lehetőséget, és hangot ad véleményének, ami alapvetően nem is a saját meggyőződése, de olyan sokszor hallja, hogy már magáénak véli.

A vasárnapi zárvatartás néha bármelyikünknek okozhat kényelmetlenséget. De az a néhány árucikk, amiért vasárnap 1–2 órát eltöltenénk a pótlólagos beszerzéssel, nélkülözhető. Mindezt az időt a valódi értékre, a családra, gyermekeinkre, unokáinkra, barátainkra fordíthatjuk. Orvosként és sok évtizedet tapasztalt emberként még akkor is egyetértek ezzel a kényszerrel, ha tudom, sokszor tényleg csak ez lenne az alkalmas idő egyes családoknak a bevásárlásra. De azt gondolom, kérni kell a megértésüket, együttműködésüket, hogy mindez zökkenőmentesen legyen elfogadott. Buta politika, ha valaki azzal próbál híveket szerezni, hogy a vasárnapi nyitvatartás visszaállítását ígéri. Helyesebb, ha a kiművelt és politikát gyakorló magyar emberfők ebben a kérdésben egyetértenek, és biztosítani akarják, hogy egy okos, művelt, tudatos és megfontolt nemzedék nőjön fel, akik biztos támaszt jelentenek szüleiknek, az országnak.

Hangóné Birtha Melinda (*református lelkipásztor*):

Ha valamit bezárnak előttünk, úrrá lesz rajtunk a tanácstalanság, értetlenség vagy a felháborodás: mi történt, miért történt, ki tehet erről, kinek jó ez?

Van egy nagyon bölcs, az ember életének megóvására adott tanács: hat napon át végezd minden dolgot, hogy a hetedik napon hálával nézhess vissza, és kérj az előtted állóhoz új erőt és áldást. Isten, aki ezt tanácsolja az embernek, jól tudja, hogy elemi szükségletünk Őelőtte megállni, hogy elé vigyük minden terhünket, kérdésünket, örömünket, és tőle kérjünk a továbbiakhoz elegendő erőt. „Mindenne van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít”. Ezt utasította és

Hangóné Birtha Melinda

utasítja vissza a ma embere. Elhitte, hogy hat napig kell hajtani magát reggeltől estig, hogy a hetedik napon megszerezze, beszerezze, begyűjtse a „zsákmányt”. De hát mit tehetnénk? Olyan világban élünk, ahol farkastörvények uralkodnak. Van más lehetőség?

Ha más nézőpontból vizsgáljuk a kérdést, igen. Olyan értékrendváltásra – vagy bátran mondhatjuk helyreállításra – kapott a társadalom felhívást, amit régen elfelejtett. Helyére teheti az ünnep és a hétköznapi fogalmát, tartalmát, megélését. Amikor az óvodás szép hétvégét kíván, a kamasz a pénteki bulira vár, az irodában görnyedő kiszabadul az erdőszélre, akkor nem ünnepel, csak menekül a hétköznapi szürkesége elől. Be akar zárni egy ajtót maga mögött. De az ünnep az valami más! Nem bezár, hanem kinyit egy új lehetőséget, megnyit egy továbbvezető utat. Az ünnep nem szabadnap! Az a szolgának jár, de aki szabad, az megengedheti, hogy ne ragadjon bele a jelen pillanatába, hanem távlatokban gondolkozzon, és reményteljes jövőt látva ünnepelje az életet, amit Isten kezéből vehet az ember.

De hogyan függ ez össze a boltok vasárnapi zárva tartásával? Hát úgy, hogy Jézus nem üzletet ajánl nekünk. Nem megszerezni akar bennünket, és nem bocsátja áruba az életet. Ellenben kinyit egy ajtót, és azt mondja: Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. Belépés: ingyen, kegyelemből!

(reFORRÁS alapján)

„Innen megyünk el, és ide jövünk vissza”

Legtöbben azt gondolják, hogy bátyám, Antal testvér kapta előbb a hívást a papi hivatásra, és az ő példája motivált engem. De ez engem inkább elriasztott. Nem azért, mert rossz példa lett volna, hanem mert az ő képzettsége, intellektusa, az érdeklődése, a tanuláshoz való hozzáállása, komolysága az enyémnél mindig magasabb szinten állt. Én sokkal inkább gyakorlati dolgokkal szerettem foglalkozni, azért is lettem géplakatos. Bár Antal testvér is elindult ebbe az irányba, de magasabb iskolában, és amikor elment a szemináriumba, nekem még eszem ágában sem volt, hogy én is erre az útra lépjek. Világéletemben szerettem dolgozni, megszereztem a szakmunkás bizonyítványt, és 1982-től dolgoztam is, egészen '89-ig, illetve közben másfél évig katona is voltam.

Pehm E. Ferenc

Vallásos családban nőttünk fel, hárman vagyunk testvérek, természetes volt, hogy minden vasárnap elmentünk templomba, bár meg kell vallanom, én nem szerettem különösebben járni, bár kiskoromtól fogva ministráltam, de az az áhítat, csodálat, hogy az oltár előtt állhatok, nem ragadott magával. Ministráltunk, mert az volt természetes, de nem jelentett különös dolgot számomra.

Amikor már felnőttem, jártam diszkókba, bálókra, mindenhová, ahová egy fiatal jár. Vallásosnak tartottam magamat, de ez semmitől nem tartott vissza. Ugyanúgy zajlott az életem, mint a többi, akkori fiatalnak. Katonaság előtt volt egy különös élményem. Imádkozó család voltunk, de ez annyit jelentett, hogy közösen elmondtuk az esti imát, étkezések előtt imádkoztunk és jártunk templomba, ez természetes volt, de mélyebben nem érintett meg. Elfogadtam, hogy van Isten, hogy imádkozunk. És akkor az öcsém kiszökött Ausztriába. Még nem volt 18 éves, és az esemény nagyon megrázta a családot. Úgy emlékszem, hogy életemben akkor imádkoztam először mélyen az Istenhez. Kértem, csináljon valamit, mert a családnak ebbe belegebed, ez tragédia, nem bírjuk ki. Hárman mentek ki, és egy hónap múlva ő egyedül hazajött. A család visszaállt a megszokott ritmusra.

A következő mély imaélményem a katonaságnál következett be. Pesten voltam katona, és egyszer nem akartak hazaengedni bennünket szabadságra, mert valaki csinált valami butaságot a században, zárolták a századot, engem beraktak őrszolgálatba. Olyan rosszul éltem meg ezt az egészet, hogy nekem most otthon kellene lennem, és itt vagyok a laktanyában, és emlékszem, sírtam ott az őrtoronyban, egy katona, aki 90 éves lőszerrel ott van a toronyban. Sírtam, és ott imádkoztam térden állva, hogy csináljon valamit az Isten, mert én ezt nem bírom ki. Más-

nap, amikor leadtam a szolgálatot, kiderült, hogy feloldották a zárlatot, mégis haza lehet menni. Mentem azonnal az őrpáncsnokhoz, megkerülve minden szolgálati utat, és hazaengedett. Ez is olyan élmény volt, hogy imádkoztam, és meghallgatásra találtam.

Katonaság alatt Szombathelyre kerültem, és ott kezdtem el a kimaradásokon egy ifjúsági közösségbe járni. Nem hazamentem, nem is táncolni, hanem abba a közösségbe, amire már korábban Antal testvér is rátalált. Meglepett a vallásosságna az a formája, hogy fiatalok milyen lendülettel, örömmel, énekelve vesznek részt a szentmisén. Akkor láttam életemben először gitáros szentmisét. El is jártam aztán esténként ebbe a közösségbe, nagy élmény volt számomra, láttam az imádkozó fiatalokat, az ifjúsági szentségimádást. El voltam ettől ragadtatva. Nagy öröm volt számomra, hogy a hitnek van egy ilyen útja is. Folytattam tovább a szentmisére járást, a szentségi életet is, és lett egy lelkivezetőm is, Miszori Zoltán atya, mert hallottam, hogy jó, ha van az embernek lelkivezetője. Ő már nem él, a szombathelyi székesegyház plébánosa volt, fiatalon halt meg.

Onnantól kezdve kerestem azt a lányt, akit az Isten nekem szánt. Azt is mondták, hogy imádkozni kell érte, mutassa meg az Isten, ki az, és hát nagyon sok szép lány járt abba a közösségbe. Már rendszeres imaéletem volt, esténként komolyan imádkoztam és emlékszem, mikor kértem az Istent, mutassa meg, ki lesz az életem párja, az imádság végén úgy éreztem, hogy hozzá kell tennem, hogy bármi leszek, amit az Isten akar, még akár pap is. Nem akartam az lenni, de úgy éreztem, ha ezt nem teszem hozzá, nem vagyok őszinte az imádságban. Zavart, hogy ezt is oda kell tennem, de éreztem, hogy muszáj, az őszinteség, az igazság nekem mindig fontos volt.

Volt egy másik imaélményem is, egy Isten-tapasztalat, ami nagyon mélyen megérintett. A kellemetlen az volt ebben a kapcsolatban, Isten és köztem, hogy nem hiányzott belőle egy lány az oldalamról. Pedig próbáltam valahogy beleképzelni, hogy egy élő ember, egy lány is ott lesz, egy feleség. Ez egy nagyon mély Isten-tapasztalt volt, de megijedtem, hogy miért nem fér bele egy másik személy.

Egy másik tapasztalat volt, hogy mikor jártam abba a közösségbe Szombathelyen, amikor a papi hivatásokért imádkoztunk, én mindig rosszul éreztem magam. Nem értettem, miért kell ezért imádkozni. Ez egy belső háritás volt, nem akartam nyitott lenni rá.

Így zajlott az életem, jártam a közösségbe, és egyszer, '88-ban meghívták bátyámat, Antal testvért egy lelkigyakorlatra Ausztriába. Nem tudtuk pontosan, ki hívta meg, egy nővérközösség. De Antal akkor már a szemináriumban volt, elsőéves, és a lelkivezetője azt mondta neki, ne mászkáljon sehova, maradjon otthon. Erre azt mondta, hogy menjek el én. De akkor nekem nem volt érvényes útlevelem, és olyan kevés volt az idő, hogy már nem is fért bele. Azt mondtam, ha a jó Isten akarja, hogy menjek, akkor elkészül időben az útlevél. Ha nem, akkor itthon maradok. Az egyik szombathelyi lány is ment ki Ausztriába, ő közvetített az ottaniak és közöttem. Kész lett az útlevelem indulás előtt két nappal, de akkor szólt ez a lány, hogy telefonáltak Ausztriából, hogy én inkább ne menjek, nem tudják, kiféle

vagyok, egy lakatos gyerek... Elkészült az útlevelem, most mégis azt mondják, ne menjek, ki érti ezt.

Rá egy hétre jött egy telefon Ausztriából, hogy mégis úgy gondolják, menjek ki. Kértem szabadságot és kimentem. A bécsi pályaudvaron felszálltam egy vonatra, néztem, merre kell mennem Karintia felé, és egy hölgy tört németiséggel kérdezte tőlem, hogy jut el oda. Én is németül válaszoltam, de a hölgy mondta, hogy ő magyar, nem érti, mit mondok. Válaszoltam, hogy én is magyar vagyok, és kiderült, hogy mindketten ugyanoda megyünk, erre a lelkigyakorlatra.

Volt ott egy idős ember, Giotto, egy pesti ember, ez volt a beceneve. Szóltak neki, hogy Giotto, mondj valamit. Ő sorra járt mindenkit, és mint egy próféta, mindenkinek mondott valamit. Amikor hozzám ért, nekem a papságról mondott valamit. Micsoda? Teljesen össze voltam zavarodva. Volt valaki otthon, aki tetszett nekem, egy lány, akivel nagyon jól megértettük egymást, és a papságról mond nekem valamit... Egy kancsal ember volt, arra gondoltam, nem is nekem, talán a szomszédomnak akart erről beszélni. Ezután mindenkit kiküldtek, hogy menjen, és elmélkedjen arról, amit hallott. Elmentem én is a kápolnába, hogy azért én is gondolkodom rajta. Imádkoztam, és egyszer csak mintha egy világos nyíl mutatná, eszembe jutott az az Isten-tapasztalat, amibe nem fért bele egy lány. Eszembe jutott, hogy amikor a hivatásokért imádkoztunk, mindig mintha hártottam volna belülről, még a gondolatot is. Aztán az a vágy, hogy teljesen az Isten útját akarom járni. Ez egy teljesen világos vonalnak tűnt, mintha egy nyíl mutatná az utat a papság felé.

Összeállt az agyamban ez a kép, és nem akartam hinni a gondolatnak, ennek a vezetettségnek. De hiszen nekem még érettségim sincs, szakmunkásként dolgozom, és mindig összehasonlítottam magam Antal testvérrrel, aki intellektuálisan más volt, mindig szeretett olvasni, hát én abszolút nem ilyen vagyok.

A többiek aztán bátorítottak, amikor beszélgettünk, hogy gondoljak Vianney Szent Jánosra, aki nem tudott tanulni, és ha tényleg ez az utam, akkor az nem akadály, hogy nincs érettségim, hogy nem vagyok jó tanuló, hogy dolgozni szeretek. Ez érdekes élmény volt, és nagy öröm, hogy rátaláltam valamire, ami az életemnek az útja lehet. Nagy öröm volt, hogy az Istent szolgálhatom.

Aztán másnap ott, Feldkirchenben, ebben a kis osztrák városban volt egy újmise, aminek a végén mindenki megkapta az újmisének áldást, és a többiek tuszkoltak, hogy menj, és mondd meg, hogy te most döntöttél a papi hivatás mellett. De hát én még nem döntöttem..., de azért mentem, és megáldattam magam, mint mindenki. Aztán jöttünk ki a miséről, és mindenki kapott egy igekártyát, a csapatunk minden tagja. Én is húztam egyet, Jeremiás könyvének egy része, egy idézet volt rajta: „És szívem szerinti pásztorokat adok majd nektek, akik tudással és bölcsességgel legeltetnek titeket” (3,15). Néztem a többiekét is, hogy nincs-e valami hasonló. Nem, teljesen más volt, és nekem ezt nem adták, hanem én húztam, tehát nincs ebben semmi manipuláció. Amikor elolvastam, nem akartam hinni a szememnek, hogy ez annyira egyértelmű...

Mentünk haza a szállásra – egy óvodában volt ez a lelkigyakorlat –, és láttam egy fiatal párt ülni a padon, egymásba bújva, örültek egymásnak. Rájuk néztem, hogy szegények, mit kínlódnak egymással. Nekem milyen jó, nem kell egy lány kegyeiért harcolnom. Nem meggyengített, hogy láttam őket, hanem öröm volt bennem, hogy megvan a hivatásom.

Ez a közösség, ahol kint voltam, a mostani közösségünknek egyfajta kis magja volt. Olyanok voltak kint, akik már érezték a szerzetesi hivatást, a lányok is. Amikor hazajöttem, mondtam a lelkiatyámnak, hogy mi a helyzet, és ő azt válaszolta, hogy mindig érezte ezt, de sose akart szólni, nem akart manipulálni.

Akkor beiratkoztam a középiskolába levelezőn, és '91-ben leérettségiztem. De azért menet közben újra és újra rám tört a bizonytalanság. Közben dolgoztam, de '99-ben otthagytam a munkahelyemet, és két évig otthon voltam a szüleimmel, nyulakat tenyésztettem, gazdálkodtam, hogy összegyűjtsek egy kis pénzt. Aztán '95-ben, augusztus 15-én, Nagyboldogasszony napján léptem be ebbe a közösségbe, amelynek a tagjai, a fiúk akkor már a szemináriumban voltak, Antal testvérrel együtt. Nyáron aztán elmentem az egi szemináriumba, ahol akkor Bosák püspök atya még rektor volt, a lányok, a nővérek pedig Szomolyán éltek. Gyakran elmentünk hozzájuk is.

Nem is a rendes felvételire mentem el, hanem külön, beszélgettem Bosák atyával, aminek a végén kértem egy áldást. Ez nem is felvételi vizsga volt, csak beszélgettünk a hivatásomról. Aztán eltelt hét év a szentelésemig, azért ennyi, mert egy évet, '94-ben kihagytam, ezt itt töltöttem a testvérekkel noviciátusban, és harmadik évesként mentem vissza a szemináriumba. Érdekesek voltak ezek a szemináriumi évek, mert állandóan visszatértek ezek a bizonytalanságok, ami roppant zavart. Arra is gondoltam, nem is kell nekem papnak lennem, elég, ha testvérként élek a közösségben. Nem voltam olyan jó tanuló, nem is nagyon szerettem tanulni, bár érdekelt a teológia. De aztán megint jött egy olyan gondolatom, hogy talán mégis meg kellene házasodnom. Mindig jött valami, az is, hogy inkább egyházmegyes papnak kellene lennem. Ez hat éven keresztül így volt, és jött egy gondolat, amitől nem tudtam szabadulni, hogy akkor megházasodom. Nem volt senkim, csak a gondolat, de amikor lépni kellett volna, eljönni a szemináriumból, éreztem, hogy nincs előttem út. Sosem értettem, miért van ez, hogy mindig jön valami, de amikor elhatároztam, hogy megyek, mégsem tudtam lépni. A legtöbb időben azért mégis abban a bizonyosságban éltem, hogy jó helyen vagyok, jó úton járok.

Emlékszem, a szemináriumban egyszer jött egy mély tapasztalat az imában, hogy Ábrahámot Isten próbára tette a gyermekével, Izsákkal kapcsolatban, és egy ilyen próbán nekem is át kell menni. Nem tudtam, hogyan fog ez megtörténni. A szemináriumi évek alatt újra jöttek azok a gondolatok, hogy a legfontosabb, hogy belülről szabad legyek, és az legyen, amit az Isten akar.

Jött a diakónusszentelés, és nagyjából egy belső bizonyossággal mentem a szentelési lelkigyakorlatra. Otthon már készülődtek a szentelésre, jöttek egy busszal a faluból, rokonok, megszerveztük az agapét, ami a szentelés után lesz. A lelkigyakorlat a Szent

János-házban volt, Csizmadia atya tartotta, és közben megint rám tört a bizonytalanság, hogy lehet, nem is ez a hivatásom. Ha elmegyek Csizmadia atyához ezzel, azt mondja, ez egy kísértés, félre kell tolni, nem kell neki engedni. De én nem úgy éltem meg, mint egy kísértést. Ott harcoltam, hogy most mi legyen? Mondtam magamban, hogy már nem szabad visszafordulni, de a legfontosabb érv az volt, hogy jönnek ott-honról, az agapé elő van készítve, milyen blamázs, ha most visszalépek. Elképzelttem, hogy ott vagyunk a bazilikában, ott hasalok, és már nem bírom tovább, és ott fogok felállni. Ez még nagyobb blamázs. De hazugságban nem lehet ott lennem, fogadni a szentelést. Nagy-nagy gyötrelmem, de végül azt mondtam, oké, ha tényleg így van, akkor megyek és megmondom, nincs semmi a szentelésből, mert az Isten másfelé hív engem. Elhatároztam, eldöntöttem és ezt elfogadom.

Akkor tudtam aztán megint igazán imádkozni, szabad voltam, és egyszer csak újra jöttek a meghívásomnak a képei, tapasztalatai, hogy mi minden történt. Csak úgy özönlöttek ezek, és ebből a lelkiállapotból egy nagy világosság támadt, nagy belső bizonyosság és öröm, hogy Isten engem papnak hív, megmutatta újra, mint legelőször.

Jóval később értettem meg, hogy miért voltak mindig ezek a gondolatok, hogy máshová kell mennem, azért, hogy ezt a belső szabadságot meg tudjam őrizni. Kapok ajándékot, mondjuk egy kanárimadarat a kezembe, és annyira szorongatom, őrzöm, hogy nem lesz belőle semmi. Ezt szabadon kell tudni hagyni, egészen addig, amíg, ahogy Szent Ignác mondja, szent kötelékkal el nem köteleződik az ember, és szent közömbösséggel kell viseltetni minden életpályával szemben. Hogy bármit ad Isten, amíg nem köteleződtem el, hívhat másfelé is. De amikor már elköteleződött, a szent kötelék megvan, onnan már az Isten nem hív máshová.

Akkor egy világosság lett bennem, hogy Isten ezt a szabadságot akarta, hogy megőrizzem, szabad legyek az ő számára, a hivatásomat ne én szorongassam, azt ő őrzi meg az én számomra, nekem csak hűségessnek kell lennem őhöz. Végül is diakónussá szenteltek, és hála Istennek a papszentelésig már nem volt semmi ilyen gyötrelmem. Akkor arra gondoltam, hogy én soha többé nem fogok visszajönni a szemináriumba, ahol ennyi nehézség, gyötrelmem ért, de nem így van. Tudom, ha nem harcoltam volna meg ott ezt a harcot, és belementem volna egy kompromisszumba döntés nélkül, hogy szenteltem magam a belső bizonytalanság ellenére, akkor ki tudja, mikor jön vissza ez a gondolat. Hála Istennek, hogy már ez az utam, hogy az Isten hívott meg erre.

A szentelés után aztán idehelyeztek a Vasgyárba, azóta a testvérekkel együtt ténykedünk. Van nekünk egy egyetemleges megbízásunk az érsek atyától, ami annyit jelent, hogy mindegyikünk plébános a maga helyén, de a főpásztor felé Antal testvér a főplébános, mint előljáró. Mi tehát Antal testvérnek tartozunk beszámolóval, és együtt döntjük el az egyházközségeink dolgait, olyan szempontokat figyelembe véve, hogy kinek van rálátása a dolgokra.

En Bükk-szentkereszten és Répáshután vagyok plébános. Bükk-szentkereszten renováltuk a templomot, és ott élnek a Kisnővérek, de csak annyira pástorolom őket, mint bárki mást az egyházközségből. Nem vagyok a gyóntatójuk, lelkivezetőjük. A

szentmisét én mutatom be, ezen vesznek részt ők is, és van egy nővér, akivel megbeszéljük az egyházközség dolgait, akire a falu rá van bízva.

Répáshután felépítettük az új templomot, 2010 vége felé kezdtük el, és nagyon örülünk a szép templomnak. Ezt a községet is szlovák nemzetiségiek lakják zömmel, és ha én vettem volna a fáradságot, és megtanulom a szlovák nyelvű misézést, és azt propagáltam volna, akkor biztosan sokan kapcsolódtak volna be ezen a nyelven. Ez a helyi lelkipásztor dolga lett volna, de ez nem történt meg. A szlovák nyelvű válaszokat sosem tanulták meg. Egymás között szlovákul beszélnek az idősek, és az iskolában is tanulnak szlovákul, de a hitélet szempontjából még a legidősebbek sem kaptak ez irányú vezetettséget. De nem is volt rá igény sosem.

A szülőfalunkban egyetlen cigány sem élt soha. A szomszéd faluban pedig csak egy család. Így gyerekkoromban sem volt semmi tapasztalatom a cigánysággal. Amikor idekerültem és elkezdtem a noviciátust, '94-ben, akkor az volt az első tapasztalatom, hogy mindent zárni kellett, vigyázni, mert kétszer is kiraboltak minket. Láttam, mi megy itt, hogy mindent visznek, hogy kiabálnak. Én mindig szót tudtam érteni az emberekkel, és már akkor is sokat beszélgettem az emberekkel, a fiatalokkal, próbáltam foglalkozni velük, és egyre jobban megismertem őket. A kapcsolat legtöbbször abból állt, hogy az ember vitt nekik ennivalót. A testvérekkel néha összetűzésbe is kerültem, mert mindent vittem, ami volt. Különösebb szűrés nélkül, mert nehezen mondok nemet. Aztán ők is megismertek, én lettem a jóságos Ferenc testvér, akitől mindig lehet mindent kérni, mert ha egy mód volt rá, én mindent adtam. Ruhákat is, a karitáson keresztül, és mikor építkezünk, mindenféle anyagot is. Így egyre jobban rám testálódott ez a feladat. Az emberek gondja-baja mindig teher, de azért nekem természetes volt, hogy segíteni kell az embereknek. De nemcsak a cigányoknak, hanem a szegényeknek, a gyengéknek, az egyszerű embereknek is, ilyen a szociális érzékem.

Engedtem az igénynek, és aztán mikor jöttek Teréz anya nővérei, most már több, mint tíz éve, és itt telepedtek le, egyértelmű volt, hogy én járok hozzájuk. Az oltárt mi készítettük el egy ismerőssémmel, és sok mindent segítettem, amit géplakatosként tudtam, a manuális készségem elég jó. Egy idő után nehéz volt az arányokat megtalálni a fizikai és szellemi munka között, de amikor volt időm, dolgoztam. Volt, hogy egy embernek a tetőjét csináltuk, fűrészeltünk, dolgoztunk, és éreztem, hogy ez azért már túlzás. Már csak azért is, mert amennyire én belementem az életükbe, ők annyira kivonultak belőle, én vágtam a gerendát, ő meg nézte...

Ez a kapcsolat fejlődött a nővérekkel, és így alakult meg a vasgyári és a lyukói cigány közösség. Az elején csak a vasgyári közösségbe mentem minden vasárnap, de hétköznap is, mert állandóan volt valami baj, a lakhatástól kezdve mindennel. Az elején még elég sok pénzt is adtunk kölcsön, de ez tarthatatlanná vált, mert sosem adták vissza. De a közösség működött, az elején sokat kirándultunk, Máriaapócsra, Szentkútra is, még Pestre is szerveztünk buszos kirándulást. A gondolataikat mindig elmondták, és megszerettek. Nagyon nyitottak voltak a szellemi dolgokra is. Ez motivált engem, hogy nemcsak fizikai segítséget kell nekik, hanem kell az Isten szava, a szellemi táplálék is.

Aztán beindult a lyukói közösség is, Teréz anya nővérei megnyitották azt a házat, a Segítő Szűz Mária imaházat. Ez egy lakás volt, amit ők megvettek, abból a célból, hogy az ottaniaknak is legyen egy hely, ahol össze tudnak jönni. Lyukóból bejárni a Vasgyárba nem könnyű, mert legtöbbször csak gyalog járnak. Már több mint tíz éve, hogy ott vagyunk, és az elején úgy volt, hogy vasárnap 4 órától Lyukóban voltam, aztán 6 órától itt, a Vasgyárban. Ez ment néhány évig, de túl sok volt, Bükkszentkereszten és Répáshután a délelőtti misék, azután még két ilyen alkalom. Ez Lyukóban nem szentmise, hanem igeliturgia. Az ember mondja az örömhírt és bizalmat kelt bennük, akkor ők mondják a maguk dolgát nekem. Mondják a maguk nehézségeit, problémáit. Ez nagyon megterhelő volt, két csapatnak a gondjait, bajait felvállalni, és már úgy van, hogy az egyik vasárnap Lyukóba, a másik vasárnap a vasgyári közösséghez megyek, a nővérekhez. Néha nagyon szép, mély imádságok, imaalkalmak jönnek létre. Spontán imádkoznak ők is, könyörögnek, hálát adnak, tehát nagyon nyitottak tudnak lenni. A létszám változó, tizenötötől negyven főig lehetnek.

Akik ezekbe a közösségekbe járnak, azoknak a gyerekeit ott keresztelek meg, és később is mindig a gyerekekkel együtt jönnek. A nővéreknek aztán vannak külön alkalmak, ők szombaton is találkoznak velük, vasárnap pedig 4 óra előtt külön a gyerekekkel foglalkoznak. Néha vannak lelkigyakorlatok is, a nővérek más papokat is meghívhatnak, és egy hónapban egyszer van szentmise is, erre is más-más papot hívnak, néha engem is. Gitározok is nekik, mert még saját maguk nem gitároznak vagy énekelnek. Járok házat szentelni is, ilyenkor elmondják, mire lenne szükségük. Erdélyben a cigányok valami kis összeget adnak a papnak ilyenkor, Lyukóban inkább ők kérnek, de már leszoktattam őket, én az Isten áldását adom, beszélgetek velük, imádkozunk, de pénzt nem adok. Ennivalót igen, ami itt nekünk van, és jut belőle, elviszem nekik.

Azt látom, hogy nagyon fogékonyak, nyitottak ezekre a dolgokra, és igénylik is. De azt is be kell vallanom, hogy mindennek elég kevés eredménye van. Hogy hosszú távon mi történik bennük, nem tudom. Nem nagyon látszik bennük. A nővérek ebből a szempontból elég lazák, elvégzik a dolgukat, nem azt nézik, mi jön belőle vissza és mi nem. Majd odaát kiderül...

Mikor a cigánypasztoráció eredményeiről kérdezzetek, azt kell mondani, ha az ember őszinte akar lenni, nem tudom, mi hogyan fogan meg. Ahhoz nagyon ott kellene lenni, napi szinten, állandóan, hogy igazi eredménye legyen, az egy teljes embert igényel.

A születésünk alapvetően meghatározza az egész életünk arculatát. Majdnem mindegyikünk egy közösségből jött. Ebből eredt az a vágy, hogy közösségben éljünk. Sokszor megkérdezték, miért akarunk itt önálló rendet, miért nem csatlakozunk egy szerzetesrendhez. Mert nem ez volt bennünk. Mindegyikünknek van közösségi élménye, és annak idején Ausztriában megtapasztaltunk egy sajátos közösséget, ezt akartuk tovább vinni. Mivel itt közösen élünk, van egy regulánk, élet-szabályunk, ez a szerzetesi létünk markáns mozzanata. Van előjárónk, engedelmes-

ségben élünk, és mindegyikünk pap. A papi hivatást egy közösségen belül tudjuk jól megélni. A közösség az a biztos támasz, az a közeg, amiben eredménnyel meg tudjuk élni a papi hivatást.

Néha megkísért a gondolat, milyen lenne falusi plébánosnak lenni, mikor úgy érzem, elegendem van a másiktól, hogy milyen jó annak, aki teljesen önálló, azt csinálja, amit akar, nem kell alkalmazkodni újra és újra egy közösséghez, nem kell a gondolataimat, terveimet alávetni mások akaratának, de alapvetően mégis azt látom, hogy én itt tudok működni. Akik itt vagyunk, mind így gondoljuk. Ez a szerzetesi jellege, az életünket közösségekben éljük meg, mint egy burokban. Innen megyünk el, és ide jövünk vissza. Vannak közös imádságaink, a Laudes, a napközi imaóra. Régen több volt, rendszeresen imádkoztunk a zsolozsmát közösen, de aztán rádöbbsentünk, hogy a napi programok miatt ez nem megy.

A plébánosi munkában, ott ahol vagyunk, elég nagy szabadságunk van, de van egy kontrollunk, egymást figyeljük és megbeszéljük a dolgokat.

Javaslat Diósgyőr építészeti és szellemi arculatának kialakításához

Diósgyőri és miskolci lokálpatriótákként és közéleti személyiségekként érdeklődéssel vegyes meglepetéssel értesültünk a városvezetés azon törekvéseiről, mely a történelmi Diósgyőr központjában újonnan kialakított közösségi tér és az oda tervezett szobor kapcsán kialakult.

Miskolc és Diósgyőr a diktatúra fél évszázadában súlyos identitásvesztést szenvedett el, ahogy ez az egész Magyarországra is jellemző volt. Miskolcon a háború előtti korszak építészeti és kulturális hagyatéka és arculata súlyosan csorbult a szocializmus időszakában, melyet csupán tudatos építő munkával lehet újrateremteni. Diósgyőr helyzete Miskolcon belül is különleges, hiszen az egykori királyi birtokközpont kiemelkedő szerepet játszott a magyar történelemben, hosszú évszázadokon keresztül maga Miskolc is a Diósgyőri Koronauradalom része és javadalma volt. Az egykor önálló közigazgatással és arculattal bíró Diósgyőr csupán 1945-ben lett Miskolchoz csatolva, ezt követően a városrész életét érintő döntések is máshol születtek meg.

Az 1990-es éveket követő önkormányzatisággal elindulhatott a magyar települések építészeti arculatának a helyreállítása, ami a helyi identitás értelemszerű megerősödésével, illetve visszaállításával járt együtt. Miskolc viszonylatában hatalmas feladatot jelentett a megörökölt torz hagyatékok feldolgozása mind építészeti, mind pedig identitás tekintetében. Máiig hatnak ennek a munkának az árnyoldalai.

A diósgyőri identitást négy dolog őrizte meg leginkább, a romos történelmi vár, a már eltűnőben lévő, korábban hatalmas hagyományokkal bíró kohászat, a nagy múltú futball csapat és az egykori pálosok még megmaradt emlékei. A diósgyőri vár felújításával a figyelem egyre inkább a különleges műemlékegyüttes és az őt körülölelő történelmi városrész rehabilitációja felé irányul. A szocialista kor mély nyomokat hagyott itt is minden tekintetben. A középkori lovagvár és a panel házsorok ma már egyaránt részei Diósgyőrnek. Az önkormányzatiság megteremtésével a hazai falvak és városok saját arculatukra kívánták formálni településeiket. Az új utca, tér és közintézmény elnevezésekkel jól nyomon követhető mindez. Minden szervesen gondolkodó közösség feltárta és visszaállította a helyi értékeket, és utca, illetve tér elnevezésekben jelenítette ezt meg. Számptalan köztéri alkotás is született, melyekkel a magyar hely- és köztörténet legnagyobbjainak kívántak emléket állítani.

Érdeemes pillantást vetni, hogy egyes települések központjában kiknek állnak egész alakos szobraik. Sátoraljaújhelyen a zempléni születésű Kossuthnak és a városi kiváltságokat adományozó V. István királynak, Sárospatakon az ott született Szent Erzsébetnek, Tokajban Tokaji Ferencnek, II. Rákóczi Ferencnek és Kiss Albertnek, Szerencsen Bocskainak, Göncön a Bibliafordító Károli Gáspárnak, Mezőkövesden Szent Lászlónak. Természetes, hogy Eger főterén Dobó szobra áll, Nyíregyházán gróf Károlyi Ferenc kapott szobrot, míg Debrecenben Kossuth, Keszthelyen gróf Festetics Ferenc, Pé-

csett Hunyadi János szobrát találjuk a főtéren. Határainkon túli és külföldi példaként: Kolozsváron Mátyás szobra áll, Nagyváradon Szent Lászlóé, Salzburgban Mozart, Firenzeben Cosimo Medici egész alakos szobrai találjuk a központi tereken. A felsorolt személyek mind kötődtek az adott településhez valamilyen módon, a helyi történelem kiemelkedő szereplői, nevük, munkásságuk összeforrt az adott várossal, a szélesebb közönség természetesen ezen személyekkel azonosítja az adott településeket.

Miskolc első egész alakos köztéri szobrát 1898-ban Kossuthról mintázták, aki járt a városban, száműzetésében többször is felkeresték a város küldöttei, díszpolgárságot kapott Miskolctól, majd szobrot állítottak a tiszteletére. 1907-ben Szemere szobrát állították fel, aki Borsod szülöttje és Miskolc követe volt egykor, miniszterelnökként szertevitte Miskolc hírért. Lévy és Deák szobrát sem kell külön indokolni. 1990 után számos művészileg vitatható szobor került miskolci közterületre. Melocco Miklós Széchenyi szobrát nem fogadták be a miskolciak, ahogy nagy vihart kavart a Hősök terén felállított szoborkompozíció is. Az utóbbi esetében 1999-ben civilek jelezték a város felé, hogy a szobor nem alkalmas megjeleníteni a miskolci hősök emlékét, sajnálatosan újólág mégis köztérre alkalmasnak ítélte az egykori közgyűlés. A közelmúltban Herman Ottó síremlékének elrontott felújítása kavart vihart. Pozitív példaként József Attila lillafüredi szobra állhat, mely a megfelelő helyen, kitűnő megfogalmazásban jeleníti meg a költőt. A szobrot hamar megkedvelték a turisták és a miskolciak, ezt jelzi az interneten található számtalan fotó róla.

Diósgyőr történelmi arculatának kialakítása gondos előkészületeket követel meg. Az egykori mezőváros, királyi birtokközpont rendkívül gazdag történelmében számtalan uralkodó, királyné, nádorok, bánok, ispánok és országbírák éltek és fordultak meg a településen. Emléküket a most kialakítandó váron kívül szinte semmi nem őrzi, a városész utcái és terei véletlenszerűen utalnak a hajdani gazdag és dicső múltra.

Diósgyőrben egész alakos történelmi személyt megjelenítő szobor máig nem áll. Nagy Lajos király mellszobra a vár előtt, méltatlan az ő uralkodó nagyságához, az ábrázolt korona nem a magyar Szent Korona, csupán egy stilizált koronaábrázolás. A Diósgyőrbe látogató egyre nagyobb számú turista azt keresi, ami a „diósgyőriséget” mutatja fel minden mozzanatában. A varázslatos lovagvár önmagában is nagyszerűen idézi fel a magyar középkort, de ennél sokkalta gazdagabb, szerteágazóbb Diósgyőr múltja, hagyománya, hiszen ez valóban a magyar uralkodók vára volt, ahol az Árpád-kortól Mátyásig számtalan király egész udvartartásával megfordult, ahogy a korán megtelepedett pálos rend is mély nyomokat és számos emléket hagyott maga után a településen.

Mindezek okán nehezen megmagyarázható, hogy az egykori középkori királyi központ – Visegrád és Buda mellett a harmadik legjelentősebb – újonnan kialakított főtere miért nem egy helyi kötődésű történelmi személyről lett elnevezve. A várépítő Ernye bán vagy fia, István nádor történelemformáló személyiségek voltak a maguk korában, életükkel, működésükkel ezer szállal kötődtek Diósgyőrhoz, ahogy a pálos rend is évszázadokig jelen volt a mezővárosban. Nagy Lajos magyar és lengyel király, mint korának legnagyobb hatású európai uralkodója, méltán kaphatna lovas szobrot Diósgyőrben a róla elnevezett központi téren. Érthetetlen, hogy a felsorolt városokkal

ellentétben miért egy, a helyi köztörténetben nem szereplő személy, jelen esetben II. János Pál kap teret és szobrot Diósgyőrben? Ez elképzelhetetlen lenne egy egészséges lokálpatriotizmussal rendelkező európai településen. Sem Kossuthnak, sem Széchenyinek vagy sokan másoknak nincs kötődése Diósgyőrhöz, az ő szobruk is igazolhatatlan lenne. A pápa soha nem járt Miskolcon vagy Diósgyőrben, ezért indokolatlan a gazdag múltú, egykori királyi mezőváros főterét róla elnevezni, neki ott szobrot állítani. Mindez nem tehető meg, csupán Diósgyőr múltjának háttérbe szorításával, a helyi nagyságok méltatlan mellőzésével. Ahogy Komárom Klapkáról és Jókairól, Bayreuth Lisztról és Wagnerről, Barcelona Gaudiról híres, Diósgyőr minden részletében az Anjou-korról, és annak Európa szinten is legkiemelkedőbb királyáról, Nagy Lajosról kell szólni. Az ő kultusza később azonosíthatóvá válik Diósgyőrrel. Ehhez kell hogy kapcsolódjon lányának, a lengyel királlyá választott Szent Hedvignek is a bemutatása és népszerűsítése, valamint Diósgyőr kezdeti két legjelentősebb személyének, Ernye bánnak és fiának, István nádornak a közgondolkodásba való beemelése.

Nem tartjuk szerencsésnek, hogy az évszázadok óta három vallású Diósgyőrben egy felekezet kultikus személye egész alakos szobrot kapjon, így kiemelésre kerüljön, amikor – példaként említve – az országosan is ismert Pápai Tóth Mihály diósgyőri református lelkészről, geológusról – aki munkásságával a XVIII. században megalapozta a későbbi diósgyőri ipari hagyományokat – utca sincs elnevezve, vagy a híres miskolci püspöknek, Enyedi Andornak sincs emléke a városban.

Nehezményezzük, hogy lakossági fórumok nélkül született döntés Diósgyőr főterének II. János Pálról történő elnevezéséről. Ugyancsak nem lettek széles nyilvánosság előtt ismertetve és vitára bocsátva a kialakítandó és az oda tervezett szobor részletei, a diósgyőriek ezekről csupán a katolikus templomokban elhelyezett adománygyűjtési felhívási anyagokról tudhatnak. Választóként úgy ítéljük meg, hogy a közterek, az azon álló szobrok közügyet kell képviseljenek, melyhez ki kell kérni a helyi lakosok, közösségek, civil szervezetek véleményét is, hogy később vállalható, jó döntések születessenek.

Dramaturgiailag megmagyarázhatatlan, hogy a Diósgyőrbe látogató sok tízezer turista első élményként az egykori királyi város főterén II. János Pál szobával találkozzon, majd néhány száz méterre a főtértől már minden a XIV. századról és a lovagkorról szóljon. Nem vitatjuk II. János Pál karizmatikus személyét, történelmi érdemeit, de a fent leírtak okán Diósgyőr főterének róla való elnevezését és a szobrának ott történő felállítását elhibáztatnak gondoljuk.

A diósgyőri hagyományok ismerőiként és mai örökösiként javasoljuk a helyi értékek legmagasabb szintű, terek, utcák, szobrokban való megjelenítését, helyreállítva a vár mellett – ahhoz szervesen igazodva – Diósgyőr építészeti és szellemi régi-új arculatát. Ehhez civilekként minden támogatásunkat biztosítjuk.

Kérjük, hogy nyilvános lakossági fórumokon kezdődjön eszmecsere az itt felvetett kérdésekről.

Civilekként és lokálpatriótákként ezúton teszünk javaslatot Diósgyőr központi terének elnevezésére, az ott felállítandó szoborra és a már folyamatban lévő pápa szobornak méltó helyszínen való elhelyezésére.

Diósgyőr új közösségi terét, melyet a déli oldalon a katolikus templom és a Szinva-patak a hídjával, északon az Árpád úti szalagházsor szegélyez, **PÁLOSOK TERÉNEK, KIRÁLYOK TERÉNEK** vagy **ERNYE BÁN térnek** nevezze el a közgyűlés, mindhárom elnevezés indokolható, egyedi, és kizárólag Diósgyőrben lenne használatos.

A téren kerüljön felállításra **I. Nagy Lajos magyar és lengyel király lovas szobra**, magyar és lengyel feliratokkal ellátva. Ez a szobor lehet Miskolc első lovas szobra, a későbbi Nagy Lajos kultusz egyik legfontosabb helyszíne.

II. János Pál pápa szobrának helyszíneként az avasi városrész Fényi Gyula terét kívánjuk ajánlani. A deszakralizált és köztéri alkotásokkal szinte nem rendelkező, erősen identitásvesztés avasi városrész az ő pápasága idején alakult ki, ahogy ekkor született meg a katolikus iskola épületegyüttese is. Ebbe a történelmi környezetbe illeszkedik – és rendkívül erőteljes spirituális üzenettel bírhat – a lengyel pápa szobra.

Javasoljuk **DIÓSGYŐR NAPJAKÉNT minden év augusztus 24-ének a megünneplését**, miután 1381. augusztus 24-én Diósgyőr várában ratifikálták a Turini békekötést! Erre az eseményre helyi kötődésű programokat lehet szervezni.

Hisszük azt, hogy az egykor szebb napokat megélt Diósgyőr a várrekonstrukciónak köszönhetően újra az országos figyelem középpontjába kerülhet. A város kultuszának feltámasztása tudatosan, a helyi értékre való figyelemmel történhet csupán, amihez lokálpatriótákként minden segítséget készek vagyunk megadni.

Diósgyőr; 2015. május 15.

Diósgyőri Lokálpatrióta Kör tagjai

A Diósgyőri Lokálpatrióta Kör tagjai:

Dr. Chlumeczky Ferenc nyugalmazott főorvos, 1934-től diósgyőri lakos; **Bodonyi Csaba** DLA építész; **dr. Lovász Emese** régész; **Rudolf Mihály** DLA építész; **Hidasnémeti János** építész konstruktőr; **dr. Rózsa György** levéltáros, a Diósgyőri Kézműves Alkotóház alapítója; **Molnárné Forray Marianna** népi iparművész, a Diósgyőri Kézműves Alkotóház alapítója; **dr. Gyárfás Ágnes**, a Miskolci Bölcsész Egyesület elnöke; **Jeney Edit** újságíró; **dr. Lakatos Zoltán** nyugalmazott főorvos; **Nagy Attila** diósgyőri iskolaigazgató; **Cseke Gábor** pedagógus, iskolaigazgató; **Varga Albertné** nyugalmazott diósgyőri iskolaigazgató; **dr. Ujaczki Tibor** állatorvos; **Lukovszki Ilona** iparművész; **Almási Gyula** diósgyőri nyugdíjas

JENEY EDIT

Orvos-mártír az 50-es évekből

FARKAS MIHÁLY: PÉLDÁS ÍTÉLETET KÉREK

Dr. Szánthó Elemér orvos őrnagyot (posztumusz ezredest) 1951. január 8-án felakasztották. Az okot, vagy inkább az ürügyet az szolgálta, hogy a tatai tisztí iskolában, melynek ő volt a vezető orvosa, néhányan (kisebb fajta, pár napos betegeskedéssel járó) életmérgezést kaptak. E korszak koncepciósi perei között is példa nélküli ez a tatai eset abban, hogy Farkas Mihály parancsára a kivégzést az ország különböző tájairól, alakulataiból való orvosoknak végig kellett nézni.

A Miskolci Lévy Közművelődési Egyesület e témában tartott május 26-i rendezvényének bevezetőjében Szabó Sándor elnök szólt arról, hogy az egyesület kiadásában megjelenő történelmi sorozat következő kötete a mártír ezredes életét és perét dolgozza fel.

Dr. Papp Tibor nyugalmazott főorvos, a rendezvény kezdeményezője, szívügyének tekinti, hogy az orvos ezredes felé tiszteletből, a jövő számára pedig okulásképpen megfelelő publicitást kapjon ez a történet, amit még az 50-es években gyakorlatilag minden fiatal orvos ismert. Papp főorvos 1952-ben kezdte tanulmányait Debrecenben az orvostudományi egyetemen, ahol akkor kötelező jelleggel tanultak katonai témakörű tantárgyat. Két nyáron egy-egy hónapot töltöttek katonai gyakorlaton. Majd orvosi diplomával a zsebükben, három hónapos tisztí kiképzésben részesültek (szintén kötelező jelleggel), amit még három hónapig tartó csapat-orvosi szolgálat követett. Mint mondta: a kiképzésen minden résztvevő megismerte ezt az elrettentésre és megfélemlítésre is felhasználható tatai esetet. Majd mély hallgatás következett, melyet az ún. rendszerváltás időszaka tört meg. Az első között rehabilitálták 1989-ben a mártír katonaorvost és a tatai hadtápparancsnokot. Ekkor vált ismertté az is, hogy a vádiratra a korszak rettegett honvédelmi minisztere, Farkas Mihály (született Löwy Hermann – szerk.) piros tintával ráírta: példás ítéletet kérek. S kiderült az is, hogy van egy miskolci szála is a tatai történetnek: dr. Szánthó Elemér ezredes leánya évtizedek óta itt él közöttünk, Miskolcon. Jellemző a korra: 1989-ig a közvetlen munkatársai sem tudtak arról, hogy kinek is a leánya Rékó Miklósné született Szánthó Éva...

Dr. Szánthó Elemér

A következő összeállítás alapjául Jeney Editnek dr. Szántó Elemérről az említett rendezvényen tartott előadása szolgált

AZ ÉLETRAJZ

Dr. Szánthó Elemér, teljes nevén Dénesfalvi Szántóházi Szánthó Elemér 1900. febr. 2-án született Magyarkeresztúron, Győr–Sopron megyében Csornától mintegy 25 km-re fekvő településen, egy magyar, mondhatni kuruc érzelmű, evangélikus családba. Édesapja, Szánthó Ferenc földbirtokos volt, az apai nagyapja, aki bíró volt, változtatta meg az 1800-as évek végén vagy az 1900-as évek elején Tótkeresztúrról Magyarkeresztúrra a családi fészek településének nevét.

Érdekes miskolci adalék a család ide átszarmazott ágáról: Szántóházi és Dénesfalvi Szánthó János 1841–1879-ig tanár volt a miskolci evangélikus algimnáziumban, 1871-től haláláig az igazgatói teendőket is ellátta. Tagja volt a miskolci közgyűlésnek is. Később a család egy másik tagjának, aki szintén közéleti ember volt, az akkori önkormányzat által állított nagyon szép, díszsíremlékét a közelmúltban „privatizálták le” a mindszei temetőben. (A példaadás a legnagyobb nevelőeszköz: ez alapján az a logikus, hogy erre a sorsra jussanak vagy 80 év múlva a ma díszsírhelyet kapó, idézőjeles vagy anélküli nagyjaink is...)

Szánthó Elemér a középiskola elvégzése után Bécsbe, majd Párizsba ment világot és nyelveket tanulni. Hat nyelvet beszélt. 1934-ben végezte el a pécsi Pázmány Péter Orvostudományi Egyetemet. Majd megnősült, a feleségének családja szintén földbirtokos, Sashalmon volt villájuk. Két gyermekük született: Péter és Éva.

Körzeti orvosként kezdett dolgozni, emellett nyaranként 1940-től tartalékos tisztként honvédorvosi feladatot látott el a Magyar Királyi Hadseregben. 1944-ben egészségügyi főhadnagyként amerikai fogságba esett.

A háború után hazajött, „igazolják” őt is, azaz írásba foglaltatott, hogy háborús bűnökkel nem kötetett el, tehát tovább dolgozhatott.

Nagycenken 3 évig (1947–49) körzeti orvos, közben kitanulta a fogorvoslást is. 1949-ben behívót kapott a magyar néphadseregbe, 1950. jan. 1-jétől a tatai pánceles tiszti iskola vezető orvosa volt, őrnagyi rendfokozatban.

1950. dec. 15-én a laktanyában volt egy nem túl nagy, nem túl veszélyes ételmérgezés (3-an kórházba, 14-en gyengélkedőbe kerültek, dec. 23-án már mindenki gyógyult volt). Ezen úgymond „szabotázsakció” ürügyén tartóztatták le Mészáros Jenővel, az iskola hadtápparancsnokával együtt. Egy hónap sem telt el: 1951. január 8-án felakasztották. Testét máig ismeretlen helyre temették, hantolták el.

1989. április 7-én a Legfelsőbb Bíróság Elnöki Tanácsa a dr. Szánthó Elemér ellen hozott törvénytörő ítéletet semmissé nyilvánította, majd őrnagyi rendfokozatból a honvédelmi miniszter „posztumusz ezredessé” lépette elő.

Mivel a mellékbüntetés a teljes vagyonek kobzása volt, ezért ez ügyben perújrafelvétel történt, mely során a családnak nagyjából egy pár csizma és két zokni árát ítélték meg. Vagyis annak idején, a vagyonek kobzása alkalmával nem készült tisztességes leltár, a lakásban fellelhető nagyon sok festményt (is) szó szerint ellopták.

1992. november 26-án a Honvédelmi Minisztérium és az Orvostovábbképző Egyetem a továbbképző intézet szoborparkjában emlékoszlopot emelt a mártír orvos ezredesnek.

NEM ÖNKÉNT JELENTKEZETT

Tudjuk, az egykori királyi hadseregnek elég sok tisztje jelentkezett a háború után a néphadseregbe. De azért aki tehetett, nyugdíjaztatta magát, vagy más polgári foglalkozás után nézett. És Szánthó Elemér ezt tehetett, hiszem volt egy tisztességes polgári szaktudása, orvos volt! Így is történt, 3 évig körzeti orvosként dolgozott.

1949 végén már nem jelentkeztek volt katonatisztek a néphadseregbe, hiszen:

- A polgári lakosságon is egyre inkább eluralkodott a félelem;
- Ekkorra már döntő csapást mértek a Kisgazdapártra (Rajk László a belügyminiszter, Pálffy György, a katonai elhárítás vezetője, Péter Gábor, az Államvédelmi Osztály vezetője) s ehhez fölhasználtak régi katonatisztekől kikényszerített vallomásokat is;
- Túl vagyunk a Rajk-peren is;
- 1949 februárjától a Honvéd Politikai Tiszti Intézmény felállításával kezdetét vette a „párthadsereg” működése, szovjet mintára;
- Volt a Rajk-pernek katonai vonala is. (Pálffy Györgyöt 1949. május 30-án tartóztatták le, szeptember 24-én akasztották fel);
- Történészek szerint: a honvédség főfelügyelőjének (Pálffy Györgynek) a katonai hierarchiában elfoglalt helye, halála volt az utolsó figyelmeztetés a katonai elit számára: új rendszer stabilizálódik, ahol a „szőnyegről való lelépés” nem lehetséges. Ilyen esetben ugyan ki akar önként fellépni arra a bizonyos szőnyegre?!

Ezek alapján logikus, hogy 1949-ben nem önként jelentkezett a magyar néphadseregben, hanem behívó által kényszerítve ment Tatára egészségügyi katonai vezetőnek dr. Szánthó Elemér.

S hogy mennyire nem akart katonai szolgálatot vállalni, arról a lánya, Rékó Miklósné született Szánthó Éva (továbbiakban Éva néni) így számol be: *„mikor megkapta a behívót, egészségügyileg akarta alkalmatlanná nyilvánítani magát. A felülvizsgálat előtt valami gyógyszert is bevett és sok kávét ivott. Mondta, hogy nem szeretnék menni Tatára katonaoorvosnak. Ő utálta az egyenruhát. Szegény anyám azzal vigasztalta, hogy majd csak kibírod valahogy, nem tart ez se örökké.”*

MIÉRT HÍVHATTÁK BE?

Feltehetően azért, mert miközben a hadseregből szorították ki a háború előtti tiszteket, elkezdődött az erőltetett menetű hadseregfejlesztés is. Országos toborzást indítottak, a Szovjetunióból érkező nagyszámú fegyverekkel megteremtették a tömeges hadseregfejlesztés alapjait. Tömeges tisztképzés kezdődött, rövidített képzési idővel. Nyolc fegyvernemi tiszti iskolát állítottak fel, ennek egyike volt a tatai Rákosi Páncélos Tiszti Iskola. A felsoroltak eredményeként létszámihiány állt elő a hadseregnél. Valószínűleg kevés volt a katonaoorvos is, hisz arra végképp nem lehetett senkit gyorsalpalón kiképezni. Hát ezért hívhatták be a volt tartalékos katonatisztet, dr. Szánthó Elemért a tatai tiszti iskolába.

A PER ÉS A KIVÉGZÉS

1950. december 15-én a tatai Rákosi Mátyás Páncélos Tiszti Iskolán három személy kórházba került, 14 katonát pedig gyengélkedőbe utaltak be. Ennek okaként azt feltételezték, hogy az ebédnél kiosztott lekvárostészta romlott volt. Legalábbis késő délutánra megromlott, és még ekkor is fogyasztottak belőle a katonák. Az eset megtörténtekor a család emlékezete szerint Szánthó Elemér nem is tartózkodott Tatán, hanem Budapesten volt a Honvédelmi Minisztériumban. Hazaérkezte után ment be a laktanyába. Idézzük Éva nénit: *„Másnap hazajött, és azt mondta, hogy ne búsuljatok, már nemsokára vége ennek. Nem történt különösebben nagy dolog, három ember kapott hasmenést... Elment, és többet nem láttuk...”*

A történetek kivizsgálására a laktanyában bizottság alakult. Ennek során két ember került fókuszba: Mészáros Jenő, az iskola hadtápparancsnoka és Szánthó Elemér orvos őrnagy. Őket tették felelőssé.

Egy dec. 18-án írt jelentés elismeri, hogy láz nem volt, de már a valósággal ellentétesen tömeges rosszullet olvasható benne. A beszámolóban többek közt ez áll: *„A felkészült szakközégek felelősségüket elkenik. Gyáván kibújni igyekeznek előle. ...csak a helyszíni megtanítás és minden esetben a legsúlyosabb felelősségre vonás vezethet eredményre.”* (A megfogalmazás módja már érzékelteti, hogy ebből ügyet fognak kreálni.)

Ezután dr. Szánthó Elemért és Mészáros Jenőt már szabotázscelekménnyel vádolták. Később már úgy szerepel a periratban, hogy demokratikus államrend megdöntésére irányuló kísérletet hajtottak végre, miközben szintén dokumentum van arról is, hogy 1950. dec. 23-án már sem a tatai kórházban, sem a gyengélkedőn nem feküdt egyetlen beteg sem a laktanyából. De úgy látszik: ekkorra már megvolt a koncepció!

Most újból idézzük a Szánthó doktor lányát: *„Két katona feljött hozzánk, és azt mondták, hogy civil ruhát kérnek az apukám részére. Ő már nem jöhetett haza, azt mondták, hogy bent ül az autóba, amíg feljöttek, hogy kérjenek neki civil ruhát... Ekkor vihették őt Pestre...”*

Az iratokból utólag kiderül, hogy 1950. dec. 22-én hallgatták ki először Mészáros Jenőt és dr. Szánthó Elemért az államvédelmi nyomozók. A vádiratban többek közt az áll, hogy *„cselekményüket szándékosan követték el. A romlott étel az Egészségügyi Intézet megállapítása szerint emberélet kioltására is alkalmas”* (Mindezt úgy állították és állapították meg, hogy még laborvizsgálat sem volt!!!) Szintén idézet a vádiratból: *„Ezt a cselekményüket akkor követték el, amikor az egyre élesedő nemzetközi helyzet kiélesedésének éppen magas fokát érte el”.*

S hogy közben mi volt otthon? Arra Éva néni így emlékszik vissza: *„Akkor nem volt karácsonyunk. Emlékszem, az anyukám készítette a karácsonyi ajándékokat, aztán odaadta nekünk, mondta: itt van, de nekünk ennél sokkal rosszabbat hoz a Jézuska. Mi elkezdtük csendben olvasni a kapott könyveket, anyukám meg bebújt a cserépkályha mögé, és ott sírt. Ő Pesten mindenfelé érdeklődött, de nem tudtak neki semmit sem mondani. Közben házkutatás is volt nálunk. Elvitték a fényképalbumokat, egy hernyóselyem nagyon szép terítőt, amit még az amerikai hadifogságból hozott haza apukám, egy szép színes tér-*

kép és egy rádió alatt volt. Azt nem tudom, hogy anyukám honnan vette, de ő már érezte, hogy nem fog visszajönni apukám.”

Dec. 27-én volt a zárt főtárgyalás. Itt az ismert vallatási módszerük következményeként a vádlottak „mindent” bevallottak: *„bűnösnek érzik magukat, a Néphadsereg ütőképességének meggyöngítésén keresztül a népi demokrácia mielőbbi megdöntése állt szándékukban”* – áll az okiratban.

Az elsőrendű vádlottról, Mészáros Jenőről, a periratban az szerepel, hogy a Ludovika Akadémián végzett, tisztként szolgált a Magyar Királyi Honvédségben. *„...jóllehet fasiszta neveltetésénél fogva megszerzett jobboldali beállítottságát maradéktalanul megőrizte, mégis szolgálattételre jelentkezett a néphadseregbe, ahol 1949-ben már őrnagy, és a tatai Rákosi Mátyás páncélos tiszti iskola hadtápparancsnoka.”* A másodrendű vádlottnál, dr. Szánthó Eleménnél szintén ki van hangsúlyozva a polgári neveltetés s az, hogy a régi hadsereg tiszti karában szolgált, amerikai hadifogságból tért haza, tehát megbízhatatlan. Majd ez olvasható: *„gyorsan egymásra találtak a fasiszta beállítottságuk folytán... meggyőződtek arról, hogy mindketten ellenségei a népi demokráciának, az amerikai imperializmus hívei, és egy közeli rendszerváltásban reménykednek.”* Itt az okfejtésben már a valóságnak megfelelő 14 gyengélkedő helyett az szerepel, hogy *„250-et súlyos gyomor-mérgezéssel kórházba kellett szállítani”*. A bíróság mindkettőjüket halálra ítélte.

A fellebbezést követően január 2-án a másodfokú hatóság soron kívül járt el úgy, hogy a vádlottak jelen sem voltak! Értesítési „tévedés” folytán nem vezetétek őket elő, a Főtörvényszék ennek ellenére jóváhagyta az elsőfokú halálos ítéletet. Részlet a jegyzőkönyvből: *„A büntetés kiszabása tekintetében a katonai főtörvényszék az elsőfokú bíróság által értékelt bűnösségi körülményeket elfogadta, és úgy találta, hogy a vádlottakkal szemben a legsúlyosabb büntetés kiszabásának van helye, részben a dolgozó nép érdekében, részben a társadalom tagjainak a bűnözéstől való visszatartása céljából.”*

A kegyelmi kérvényt elutasították. Mindkét tárgyalást zárt ajtók mögött folytatták le, a hozzátartozók sem vehettek részt rajta.

A halálos ítéletet 1951. jan. 8-án hajtották végre a Gyűjtőfogház udvarán. Az erről szóló jelentésben a következő áll: *„Folyó hó 8-án 7 h-kor a Katonai Büntető Intézetben végrehajtották a halálos ítéletet Mészáros Jenőn és dr. Szántó Eleméren. A kivégzésen részt vett a Hadtápszolgálat részéről egy 20 tagú küldöttség, melynek a vezetője dr. Pelkai Dénes o.ezredes volt. Az ítélet végrehajtás minden zavaró körülmény nélkül folyt le.”*

Letartóztatásuk után 21 nappal végezték ki őket! Hogy volt-e valami különleges okuk e példátlan gyorsaságra, és ha igen, akkor az mi volt, nem tudjuk.

KIVEZÉNYELTÉK AZ ORVOSOKAT AZ AKASZTÁSRA

S hogy miért rendezték meg ezen abszurd drámába illő pert, a végén a kivégzéssel?

Van olyan feltevés, mely szerint valakik, kommunista hatalmasságok, így akarták megkaparintani a család festményeit. Az tény, hogy a vagyonelkobzás során úgy vitték el az összes festményt, hogy azokból egyet sem tüntettek fel a leltárban, s így utólag sincs róla dokumentum.

Más feltevés szerint e pernek és kivégzésnek az oka (s egyben a célja is) a megfélé-

lemlítés volt. A halálos ítéletet 1951. január 8-án példa nélküli módon hajtották végre a Gyűjtőfogház udvarán: Farkas Mihály előzőleg írásos parancsba adta, hogy az alakulatoknál nélkülözhető orvosoknak kötelező jelen lenniük a kivégzésen! Úgy tudni, hogy négyesegben álltak körül az akasztófát az ország különböző tájairól, alakulataiból felvezényelt orvosok. Többen közülük rosszul lettek, van aki elájult. Éva néni: *„a rendszerváltás környékén elment valaki Vácról a bátyámhoz, és elmondta: Ő orvos, és részt vett a kivégzésen. Ki voltak rá vezényelve. Azt mondta, volt aki rosszul lett, és elvitték. Az édesapja felismerhetetlen volt, annyira megkínózhatták előtte. Azt mondta úgy emlékszik, hogy az akasztáskor apukám összekulcsolta a kezét egy pillanatra, aztán elengedte. Még annyit tett hozzá ez a szemtanú: nagyszerű ember volt a maga édesapja.”*

Elvileg az is ok lehetett, hogy olyan feladatot akartak ráterhelni, amit veszélyessége miatt vagy szakmai, erkölcsi okokból nem tudott felvállalni. Éva néni így számolt be erről: *„Akkor azt mondta az anyukámnak, hogy neki egy olyan új állást akarnak adni, amit ő nem tud ellátni. Anyukám úgy válaszolt neki, hogy olyan állás nincs, amit te nem tudnál ellátni. És tudod, hogy jobb lenne nekünk, ha felmennénk Pestre, a gyerekek is felsőbb iskolába fognak menni. Az apukám viszont csak azt az egyet hajtogatta, hogy hidd el, ezt az állást nem tudnám ellátni! De nem mondta el, hogy mit akarnak tőle. Anyi biztos, hogy nem orvosszakmai dologról volt szó, attól sose félt, abban minden vonatkozásában teljesen otthon volt.”*

Dr. Szánthó Elemérnek és társának a pere valójában az ún. volt horthysta tisztek egzisztenciális és/vagy fizikai megsemmisítési sorozatának része lehetett. Kapóra jött az akkori hatalomnak ebben ez az ételmérgezési ügy. Így az ún. tábornokok pere után kisebb rangú, vidéki katonatisztek ellen is el tudtak járni, s velük is példát tudtak statuálni, a megfélemlítést még teljesebbé tudták tenni.

Idézzünk most néhány történelmi véleményt: *„Az 1945 és 1950 közötti magyar hadsereg életében a Pálffy György és Sólyom László által vezetett katonai elit kezdettől fogva a Párt foglya volt”* (Schubert Katalin). *„A cél: elsősorban azokat a potenciális ellenfeleket kiiktatni a tisztikarból, akik származásuk, képzettségük, ismereteik révén kétségbe vonhatták a kommunista diktatúra létjogosultságát”* (Zsitnyányi Ildikó).

Az 1950. május 28-án tartott honvédségi pártaktíván Farkas Mihály többek között ezt mondta: *„A Pálfi (!) és társainak leleplezésével a néphadseregben garázdálkodó ellenség még távolról sincs felszámolva és a Ti kötelességetek ezeket elintézni... Amikor egy évvel ezelőtt Pálfit (!) és vele együtt egy pár tisztet letartóztattunk, akkor nem győztük le teljes egészében ezt a fasiszta tiszti bandát... Akkor, Pálfi (!) letartóztatásával csak a fejét nyestük le, a törzs megmaradt.”* Az egészségügyet pedig így kritizálta: nem szervezték meg az ellenőrzést, és többek között ez az oka az egészségügyi vonalon bekövetkezett több milliós kárnak.

A CSALÁD ÉLETE

A családot teljes bizonytalanságban hagyták, a kivégzés tényéről sem kaptak hivatalos értesítést. Felszólították őket, hogy hagyják el a tiszti lakást, és ekkor felköltöztek Budapestre, az anyai nagyszülőkhöz.

A feleség kérte az özvegyé nyilváníttatást, arra gondolván, így már csak megmondják neki hivatalosan az igazat. Válaszként annyit kapott, hogy nem tudják megadni. Miközben akkor már kivégezték a férjét... Évtizedek múlva, akkor kapta meg csak az özvegyé nyilvánítást, amikor rehabilitálták dr. Szánthó Elemért.

Hogy miként szereztek tudomást és bizonyosságot a férj és az édesapa kivégzéséről? Így szól erről Szánthó Elemér lánya: *„Egy magas rangú tiszt feleségével találkoztam anyukám. Jól ismerték egymást, és akkor ő átölelte anyukámat, és azt mondta: »Erzsikém nekem azt mondta a férjem, hogy a férjedet kivégezték.« Azt nem mondta meg, hogy felakasztották, csak azt, hogy kivégezték...”*

Az édesanya lett a családfenntartó, a nagyszülőkről is ő gondoskodott. Mivel még a férje mellett kitanulta a fogászati asszisztens szakmát, most el tudott helyezkedni a budapesti MÁV kórházba. Nagyon nehezen éltek, a sashalmi házukba még plusz két család lakott (egy beköltözött, és még egy családot beköltöztettek). Az ő szobájukba (ahol a nagymama, az édesanya és a két gyermek lakott) csak egy olyan szobán keresztül lehetett bejutni, ahol egy másik család élt.

Néhány illusztráció a szegénységükről Éva nénitől: *„Nagyon nehezen éltem meg, szomorúak voltak a diákéveim. Nem volt cipőm, mert amiben már eljöttünk Tatóról, kinőttem, és nem tudtak cipőt venni anyukámék, a testvérem kinőtt cipőjét kaptam meg. A nagymamám flanel hálókabátja volt a köpenyem alatt, amit szintén valami boltostól kaptunk. Amikor gimnazista voltam, a szomszéd utcába jártam ketlizni, ami azt jelenti, hogy a harisnyáknak a végeit gépre kellett szedni, és a gép ment körbe, varrta a két oldalát. Reggelenként 5 órakor keltem, és amikor hazajöttem az iskolából, otthon voltam egy órát, beszélgettünk a nagymamámmal, s mentem dolgozni. Sokszor csak azt tudtam megnézni, hogy az iskolában mi a címe annak, amit meg kellett volna tanulni. Nem volt külön fekhelyünk. Mindenki kapott egy téglát este a lábához, és az volt a melegítő. Nem volt fűtés, mert olyan közel volt a kályha a szekrényhez, hogy meggyulladt volna. Barátot, barátnőt, senkit nem tudtunk a lakásba fogadni. Szóval nagyon nehéz volt, de most már visszagondolva úgy látom, lelkileg erőssé tette ez az embert.”*

A magánemberek, a környezet inkább segítette a családot. Összetartó, szolidáris volt akkor még a magyar társadalom. Amikor csak lehetett, túlórák juttattak a család fenntartójának. Nem beszéltek ugyan róla, de a környezetükben többen tudhatták, hogy min is ment keresztül, és tisztelték érte. A hivatalosság viszont nem volt ilyen segítőkész. A feleséget volt, hogy naponta kétszer hívták a személyzeti osztályra, hogy önéletrajzot írjon. Mindig azt írta, hogy külön él a férjétől, hisz hivatalosan semmit nem tudott a kivégzésről. Odahaza és a szűkebb környezetben nem volt tabutéma a családot ért tragédia. Kifelé viszont nem beszéltek róla.

A családot megsegítette az Isten. Az idősebb gyermek, Péter a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett diplomát, és szép szakmai karriert futott be. Éva pedig férjhez ment a bátyja egyik barátjához, akivel teljesen azonos volt az értékrendje. Hogy lakást kapjanak, Miskolcra költöztek, s végleg itt telepedtek le. Házasságukból két gyermek született. Később Éva néni édesanyja is hozzájuk költözött, s itt élt velük haláláig.

GAZ VERI FEL A KÖRNYÉKÉT

1992-ben a mártír ezredes emlékére a Honvédelmi Minisztérium és az Orvostovábbképző Egyetem a továbbképző intézet szoborparkjába két márványoszlopból álló emlék-kompozíciót állíttatott fel. Méltó módon, katonai tiszteletadás mellett avatták fel. Majd az intézményt más intézményekkel összevonták, később meg is szüntették, az épületét 2007-ben kiürítették (évekkel később más funkciót adtak neki), a szobrokat pedig elvitték innen. Kivéve egyet, a Szánthó-emlékoszlopot. Az emlékoszlop felállítója, a Honvédelmi Minisztérium nem intézkedik, arra hivatkozván, hogy a máshova való elszállításhoz a műalkotás tervezőjének beleegyezésére van szükség. Csakhogy ők (a szobor nem kétszáz, hanem mintegy két évtizeddel ezelőtti megrendelőjeként, felállítatójaként!) nem tudják a tervező nevét. Végezzen maga a család – ha akar – erre vonatkozóan kutatómunkát!

Jelenleg is ott áll dr. Szánthó Elemér mártír ezredes emlékoszlopa az egykori emlékparkban egyedül, méltatlan helyzetben, gaz veri fel a környékét. Akár a felemás rendszerváltásunknak is lehetne a szimbóluma...

PIRINT ANDREA

Maradj hű Istenhez, és kerüld a bűnt!

KERESZTÉNY TÁRGYÚ SZELENCÉK A HERMAN OTTÓ MÚZEUM GYŰJTEMÉNYÉBEN

A szelence, mint tárgytípus a 17. század közepén, a francia királyi udvarból indult hódító útjára. Hamarosan beszívárgott Európa uralkodóköreinek diplomáciai és társasági életébe, majd a főrangúak divatját követni igyekvő alsóbb osztályok, végül a polgárság életének is részévé vált. Mintegy kétszáz éven át az egyik „legkézenfekvőbb” használati tárgy volt, amely jellemzően dohány, édesség, gyógy- és szépítőszerek, szépségtapaszkok tárolására szolgált. A tárgytípus egykori divatját a tényleges funkció mellett az esetleges szép mívű kidolgozás, vagyis a reprezentálásra és ajándékozásra való alkalmasság is magyarázza. A szelencék anyaga, formája – akárcsak rendeltetése – rendkívül változatos. Készülhettek fémből,

Pírint Andrea

fából, drágakőből, porcelánból, papírmáséból, elefántcsontból, szaruból... Az anyagtól függően díszíthették öntés, vésés (gravírozás, gillosálás), préselés, zománcozás, festés útján, vagy a szelencetesttől eltérő anyag applikálásával. A formát tekintve a mértani alakzatok a leggyakoribbak, de a bonyolultabb kartus-sziluettek ugyancsak népszerűek voltak. Ismeretesek olyan darabok is, melyek különféle tárgyak (pl. legyező, kosár, koporsó, kalap) vagy figurák (állatok, emberi fej) külsőalakját imitálják.

A szelencéről a mai kor embere leginkább csak múlt időben beszélhet, hiszen funkciójukat régen elvesztették. A 19. század közepétől kezdve másféle tárgyak vették át helyüket: tégelyek, flakonok, szivardobozok, cigarettatárcák... A régmúltból megmaradt pikszisek szerencsés esetben közgyűjteményekbe kerültek. A Herman Ottó Múzeum közel kétszáz szelencét őriz. Ezek egy része egyszerű megjelenésű, díszítetlen tároló alkalmatosság, míg más darabok – tetszetős külsejükkel, növényi és/vagy geometrikus ornamentikájukkal, figurális díszítésükkel – túlmutatnak a legszűkebb funkcionalizmuson. A szelencetestre felvitt díszítés sokszor egyszerűen csak szemrevaló, azonban a dekoratívításhoz gyakorta társul valami jelentésbeli többlet is. Olyanféle többletre gondolunk, ami az egykori használók számára személyre szabottá tette az apró holmit: tükrözött hitüket, valamely történelmi személy iránti rajongásukat, esetleg politikai meggyőződésüket, ajándéktárgyként a megajándékozott iránti érzelmet, megidézhet a korabeli élet aktuális történéseit, esetleg a huncut pajkosság titkos ábrázolásával – és egyben ígéretével – izgalmasabbá tette a korlátok közé szorított életet.

Mint bárhol Európában, úgy Magyarországon is nagy közkedveltségnek örvendett a tárgytypus. Nemcsak a külhoni termékek voltak kelendők, de hazai mesterek is készítettek szelencéket. Hogy a különféle anyagokból készült dobozkák milyen mértékben uralták tárgykulturánkat, és alkották részét a mindennapi életünknek, azt leginkább a hagyatéki leltárak volnának képesek visszatükrözni. Az összeírások azonban sajnos nem tartalmazzák következetesen az elhunytak kifejezetten személyes használati tárgyait. Nem nehéz belátni, hogy ezek az apróságok többnyire kikerültek a hagyatéki besorolást, s az örökösök mint emléktárgyakat – mondhatni nyomtalanul – vették magukhoz. Haszonnal fordulhatunk azonban a szépirodalomhoz, így Mikszáth Kálmán regényeihez, amelyek gyakorta kerülnek felhasználásra, mint művelődéstörténeti források. A 19. századi világ nagy megőrkítője ugyan előzetes jegyzetelgetés nélkül, kötetlenül szötte cselekményeit, de szárnyaló fantáziáját a realitások kereteinek szándékolt kijelölése és tiszteletben tartása mellett kamatoztatta. Igen beszédesen árulkodik a szelencéknek – elsősorban tubákos fajtájának – egykori hazai közkedveltségéről a 19. század elején játszódó *Különös házasság*. A történet során lépten-nyomon előkerül némely zsebkézből egy-egy ilyen aprócska tárgy: a regénybeli vidéki doktor, Medve Ignác zsebében egy rózsafából készült, dr. Guillotine arcképével díszített burnótszelence lapul, s az egykori titkosrendőr, Krok Mátyás is gyakran veszi elő tubákos szelencéjét, „...*hogyan megsarkantyúzza az agyvelejét*”. A regényben képszerűen kerül bemutatásra, hogy a burnótozás, s vele a szelencehasználat nemcsak világi körökben, de az egyházi szférában is általános volt. Az Egerben lezajló szentszéki tárgyalás folyamán ugyanis „... *az igazság [...] mérlegelése előtt még egy kis burnót megízlelése sem látszott megvetendőnek, mire kivette a praeses tubákos szelencéjét, és szíppantott. A többi kanonokok is előszedték a piksziseket, és általános prüszkölés következett: a vicenótárius nem győzte ismételtetni a sok Conducat sanitati-t.*”

Valamennyi eszmei áramlat közül a keresztény hit uralja legmélyebben és legtartósabban az európai ember gondolkodását, szövi át mindennapjait. Nem véletlen, hogy a gyűjtési körét tekintve abszolút szerteágazó, tehát véletlenszerűen összeálló miskolci szelencegyűjteményben is a keresztény tematika az egyik leggyakoribb. Az Ószövetség tanításaira intette valamikori használóit a gyűjtemény egyik legértékesebb és legérdekesebb darabja.¹ A 18. századi Hollandiából származó tárgy felső

Dohányszelence ószövetségi idézzettel. Hollandia, 18. század. (Fotó: Kulcsár Géza)

¹ Dohányszelence. Hollandia, 18. század. Sárga- és vörösréz, vésett, H: 15,8 cm, Sz: 5 cm, M: 2,8 cm. HOM Képzőművészeti Gyűjtemény Ltsz.: P.2005.61. (Nyújtott ovális alakú szelence zsanéros fedéllel, vésett díszítéssel. Oldalán körbefutó vadászjelenet. Fedelén belül vésett felirat: „Lambert op steyn”. Állapota: ép.)

és alsó lapját egy-egy bibliai idézet vésett sorai díszítik, sajátos keverékét adva a képi és a verbális közlésnek. A szavak és az ábrák egymást kiegészítve olvasandók: „*Esaiä 1 / v 2:3:4: / de Heer spreekt / Ik hebbe /* (ábra: három emberalak) / *groot / gemaakt / En verhooght maar / sijn hebbe tege mijn / Overtreede / een /* (ábra: négylábú állat) / *kent sijn / besitteer / ende / een* (ábra: négylábú állat) *de* (ábra: épített konstrukció) / *sijne Heere maar / Iserel en heeft geen / kennes mijn / en verstaat / niet* (ábra: négy emberalak) / *het domme vee kent / sijn Heere maar / Iserel en heeft / geen kennes / meer*”. Magyar megfelelője Károli Gáspár nyomán: „*Ézsaiás 1 (fejezet) / v(ers) 2–3–4. / Az Úr szól / fiakat neveltem / méltóságra emeltem / és ök elpártolának / tőlem. / Az / ökor / ismeri gazdáját, / a / számár az ő urának jászlát. (Eddig Károli fordítása) / Az ő Urát viszont / Izrael nem ismeri / és nem érti. / Egy buta állat ismeri / az ő Urát de nem / Izrael és nem érti*”.

Ézsaiás próféta az Ótestamentum egyik legtöbbet idézett alakja, akinek tanítása az utókorra mély hatást gyakorolt. A szelencére gravírozott sorok a próféta neve alatt fennmaradt első könyv legfőbb mondanivalóját emelik ki. A széles körben ismert tanítás mellett azonban meglepő módon egy kifejezetten mellőzött ószövetségi hely kerül kiemelésre. A másik oldal intése ugyanis Jézusnak, Sirák fiának könyvéből való, amely csupán a bővebb, úgynevezett alexandriai kánonban szerepel: „*Siragh / 21 v 2:3:4: / Vliet voor de sonden / als voor een /* (ábra: kígyó) / *Want in dien gij tot haar / nadert zij zal steeken haar /* (ábra: fogak) *zijn /* (ábra: két oroszlán) / (ábra: fogak) *en dooden de / ziele der /* (ábra: két emberalak) / *Alle ongeregtighijt is gelijk / een 2 sneijdent* (ábra: kard) *en / geen genesgelsers (olvashatalan) voor / haar wonden / Vliet voor de sonden als / voor een slange / aangerigt en (olvashatatlan) dat / gij tot haar nadert / sulle sij u beijten*”. Magyar fordítása Rosta Ferenc nyomán: „*Jézusnak, Sirák fiának könyve / 21. (fejezet) v(ers) 2–3–4. / Menekülj a büntől, / mint a kígyó elől / hogyha közelébe kerülsz / megharap. / Fogai olyanok, mint az oroszláné, / elrabolja velük az ember életét. / Minden igazságtalanság kétélű kard, / sosem gyógyul meg a seb, amit ejt. / Menekülj a büntől, / mint a kígyó elől / (olvashatatlan) / hogyha közelébe kerülsz, / megharap*”.

Az úgynevezett deuterokanonikus könyvek egyikéből való idézetet meglepőnek tartjuk holland nyelvű szelencénken, mivel a protestánsok – szemben a katolikusokkal – a 16. században visszatértek a palesztinai kánonhoz, és elvetették az alexandriai kánon többletét. A protestáns Hollandiában ezek az úgynevezett „többletek” azóta is apokrif könyveknek számítanak. A két oldal intése azonban minden furcsaság ellenére is megtervezetten simul össze. A két legfontosabb „törvényre” intenek: maradj hű Istenhez, és kerüld a bünt!²

A Királyok hódolását ábrázoló puszpángfa szelence Jézus földi életének nyitányát idézi.³ A kompozíció átgondoltsága és gazdagsága, a központi jeleneten túl az

² A gravírozott szövegek olvasatáért, valamint a magyar Biblia-fordításokkal való összevetésért Anikó és Gino Schaeckennek (Hollandia) mondok köszönetet.

³ Szelence *Királyok imádása* jelenettel. Francia (?), puszpángfa, préselt, teknőcháj-béléssel ellátva, d: 7,8 cm, M: 1,7 cm. HOM Képzőművészeti Gyűjtemény Ltsz.: P.2007.2.1–2. (Kerek formájú szelence leemelhető fedéllel. Fedélén préselt figurális díszítés, valamint felirat lent: ADORATION DES MAGES. Állapota: ép, belül kopott.)

alárendelt részletek – így a Háromkirályok kíséretének – plasztikus megjelenítése mind arra utalnak, hogy a nyomódúc készítője képzőművészeti előkép alapján dolgozott. A téma klasszikus festmény-feldolgozásai között keresgélve a mintául szolgáló előképet Rubens 1624-ben festett vásznában ismerhetjük fel.⁴ Az eredetileg álló formátumú kompozíció kör alakú átírata a barokkosan gazdag festmény egyes, kevésbé lényeges elemeinek elhagyásával, illetve a megtartott elemek egymástól való elcsúsztatásával jött létre.

Krisztus kereszthalálának történetéhez kapcsolódik egy szaruszelence, amelynek fedelét a kereszttitel jelenete díszíti,⁵ és egy másik, ugyancsak szaruból készült, archaikusabb darab, amely a szenvedés eszközeit sorakoztatja fel.⁶ A szarudoboz mindkét fele egyforma, domborított díszítést mutat. A forró vízben puhított szerves anyag formába préselve nyerte motívumait, a szelencetest két felét aztán ragasztással rögzítették egymáshoz. A középső medalion, amely a felső rész zsanérosan nyitható fedele is egyben, a keresztre feszített Krisztust Szűz Mária és Szent János alakjaival együtt ábrázolja. A jelenetet körben, egymástól izoláltan a passióban szerepet játszó kellékek kísérik, úgymint: kézfej (utalva a kínozókra, vagy konkrétan Pilátus kézmosására), szégyenoszlop, ostor, töviskorona, kakas, a három keresztfa, a három szög, Longinus lándzsája, harapófogó, a három szerencsekočka (amellyel sorsot vetettek Krisztus ruhája felett). E tárgyakat – mint Krisztus fegyvereit a bűn és a halál elleni küzdelemben – latinul *arma Christine*nek nevezik. A liturgikus és világi tárgyakon egyaránt

Szelence fedele Királyok imáddása jelenettel. Franciaország (?), 18. század. (Fotó: Kulcsár Géza)

Szelence *arma Christi* ábrázolással. (Fotó: Szujó Péter)

⁴ Koninklijk Museum Voor Schone Kunsten, Antwerpen, inv. 298.

⁵ Szelence passiójelenettel (Kereszttitel). Szaru, préselt, 9,2x5,2 cm, M: 1,9 cm. HOM Képzőművészeti Gyűjtemény Ltsz.: P.2007.31. (Téglatest formájú szelence zsanéros fedéllel. Fedelén préselt figurális díszítés, középpontban a keresztre feszített Krisztus alakjával. Felirat lent: JESUS RENCONTRANT SA S^{TE} MERE. Állapota: ép.)

⁶ Szelence *arma Christine*vel. Szaru, sárgaréz, préselt, 9x5,9 cm, M: 4 cm. HOM Képzőművészeti Gyűjtemény Ltsz.: P.2007.32. (Ovális alakú szelence zsanéros fedéllel. Mindkét felén préselt díszítés. Zsanérja sárgaréz. Állapota: a szelence teste a ragasztás mentén kettévált.)

gyakori hieroglifikus ábrázolás jelentése a keresztény ember számára: aki elfogadja Krisztus szenvedését és kereszthalálát, az az ítéletkor megmenekül. Az anyag olcsóságát tekintve véve megállapítható, hogy szelencénk az Istennek tetsző életre törekvő, ugyanakkor kevéspénzű ember, tehát a szélesebb népréteg számára készült.

A vallásossággal ötvözött szelencék következő példája rendhagyó módon nem a díszítésével, hanem magával a benne foglalt tartalommal követel magának ebben a tárgycsoportban figyelmet. Ha a tárolás funkciója szerint többek között dohány-, burnót-, tűtartó- vagy épp cukorkás szelencéről szó-
kás beszélni, ezt a darabot kegytárgy-szelencének indokolt neveznünk.⁷ A teljesen

Részlet a Herman Ottó Múzeum Képtárában. (Fotó: Kulcsár Géza)

Kegy tárgy-szelence, apácamunkákkal. Magyarország, 18. század vége. (Fotó: Kulcsár Géza)

díszítetlen, sima felületű doboz tulajdonképpeni feladata, hogy belsejében jobbról-balról egy-egy apácamunkának adjon helyet, melyek a tövissel koronázott, szenvedő Krisztust, illetve a Fájdalmas Anyát ábrázolják. Az egykor zsebben hordott tárgy betölthette a bajokat hárító amulett szerepét, de a bárhol elővehető úgynevezett ajtatosképek, illetve legútioltárok funkcióját is.

Szelencék képi ábrázolásai gyakorta tükrözik régi korok gondolati áramlatait, illetve tolmácsolnak korszaktól független emberi érzelmeket, adnak át örökérvényű üzeneteket. Érdemesek rá, hogy figyelmet szenteljünk rájuk. A fentiekben bemutatott tárgyak – további szelencékkel együtt – állandó kiállításon, a Herman Ottó Múzeum Képtárában tekinthetők meg.

⁷ Szelence, belsejében Krisztust és a Fájdalmas Anyát ábrázoló apácamunkákkal. Dr. Kárpáti László meghatározása nyomán: magyar, 18. század vége. Sárgaréz, színezett rézmetszet, fémzárlat, vegyes technika, H: 6,7 cm, Sz: 5,2 cm, M: 1,9 cm. HOM Képzőművészeti Gyűjtemény Ltsz.: P.2005.64. (Ovális alakú szelence zsanéros fedéllel. Belül – a fedeléhez és az aljához igazítva – egy-egy apácamunka található, szentképekből, gyöngyökből és szalagokból varrva, illetve ragasztva. Állapota: ép.)

Meghurcoltatásom rövid története

Pappá szentelése 1941. április 12-én történt Nagyvaradon. Első kápláni állomásom Csanáros község volt. Itt 1942. március 15-én mondott beszédem miatt kétszeri kihallgatáson volt részem, helyben, a kolozsvári csendőrpáncsnokság emberei részéről. Bűnöm: tiltakozás a helybeli fiatalság német hadseregbe való besorozása miatt. A felzaklatott kedélyek csillapítása végett Láposbányára kaptam április elején adminisztrátori kinevezést. Augusztus havában a plébános kinevezése után Nagymajtényba irányítottak, káplánnak.

Egy kora őszi egyházmegyei körlevélben dr. Scheffler János püspök úr missziós papokat keresett. A felhívás eredménytelenségéről december hónapban értesültem, amikor is a püspök úr magához kéretett. Közölte velem szándékát: alkalmasnak talál arra, hogy tiszaszalkai kinevezést kapjak. Minden tiltakozásom ellenére (1 és 1/2 éves papi működés után) két napon belül megérkezett a kinevezése:

„Az Egyházmegye érdeke úgy kívánja, hogy tisztelendőségedet kinevezem Tiszaszalkára szervező lelkésznek. Állomáshelyét 1945. január 4-én vegye át.”

Dr. Szives Béla kerületi esperes úr közreműködésével ez meg is történt a jelzett napon. Tiszaszalkai működésemről beszéljen a *Historia Domus!*

1946 végén, 1947 elején több alkalommal bizalmas írásban kért és könyörgött a szatmári püspök úr: térjek vissza az egyházmegye román részére. Nem voltam hajlandó. Ezek után érkezett a hivatalos rendelkezés: „A szent engedelmség nevében meghagyom és megparancsolom, mielőbb jelentkezék irodámban...”

Ismerve engedetlenségemnek következményeit, március első napjaiban Gellért Lőrinc tiszakeresenyi lelkésszel együtt szánnal eljutottunk Mátészalkán keresztül Vájlajig. Itt Barót Mihály püspöki helynök úr segítségével nyitott sorompón keresztül, szánnal átjutottunk Csanáros községbe. Itten megszálltunk egy közös ismerősnél. Másnap innen utunk folytatódott szülőfalunk Mezőfény, illetőleg Szaniszló felé.

Pár napon belül jelentkeztem a püspöki irodában. Láposbányára kaptam lelkési kinevezést. Állomáshelyemet március második felében foglaltam el. Elődöm elmenekülése folytán a plébánia üres volt. Hátrahagyott bútorai segítségével az irodát berendezhettem.

Elkezdődött a munka Láposbányán és a két filiában: Miszbányán és Misztótfaluban. Román tudásomnál fogva a román nép is kegyeibe fogadott. Bacsilla Viktor román görög katolikus plébánossal is baráti jó viszonyba kerültem.

Csaba Lajos

Nyár folyamán elsőáldozás és bérálás volt a hozzám tartozó falvakban. Ez a körülmény is kényszerített a mozgékony, tevékeny életre. Közben kiépítettem kapcsolataimat a bányákat vezető mérnökökkel és a tisztviselőkkel. A béráló főpásztort a bányák gépkocsijai szállították egyik faluból a másikba. Végül Nagybányára.

Természetes következménye lett az élet eme mozgásának: a hatóságok kezdtek szemmel tartani. Tetőzte még a hatóságok figyelmét, haragos dühét az a körülmény, hogy augusztus 15-én a román görög katolikus hívek Mária ünnepének éjszakáján megjelen-tem hívás nélkül egyházi ruhában körmenetükön. Velük énekeltem szent énekeiket a Szűz Anyához. Ezt a velük való közös ünneplést nem felejtette el a nép s a papjuk sem.

Következett szeptember 8-a, a láposbányai búcsú ünnepe. Erre a környező falvak népe is elzarándokolt. Ünnepi ebédnél ült már a papság. Hírét hozzák annak, hogy körmenetben közeledik templomunk felé a görög katolikus plébános. Siettem fogadásukra. Énekelve imáik végeztével megköszöntem román nyelven Kisasszonyunk templomának látogatását.

December 4-e Szent Borbála, a bányászok védőszentjének ünnepe. Évszázadok óta nagy ünnep a bányászok életében. A bánya vezetősége által rendezett ünnepségen vonultak fel a bányászok különféle zászlókat és jelszavas táblákat hordozva kezükben. Mielőtt az ünnepség helyszínére érkeztek volna, kettészakadt a menet: egyik része a római, másik pedig a görög katolikus templomba tért be. Zászlóikat és jelszavas tábláikat a templom falához támasztották arra az időre, amíg a szentmise és a prédikáció tartott. Mi a Himnusszal végeztük templomi ünnepségünket:

*„Sötét tárna az életünk,
Té vezess benne Istenünk!
A Te védő, áldó kezed
Minden veszélyen átvezet.*

*Szívünk legyen a mécesünk,
Ezzel csak Téged keressünk,
Ha eljön majd a végóránk,
A tárna mélyén várjál ránk.*

*Vedd le rólunk a szenvedést,
Adj békét, örök pihenést,
Té hozzád szállunk mi fel-fel
Fel, szerencse fel!”*

Ennek végeztével vonultak a tulajdonképpeni ünnepség színhelyére.

A hevesebb zaklatás, ez ünnepség után kezdődött.

Elérkezett közben december 31-e. Szilveszter napján, a délelőtti órákban román csendőrök jelentkeztek nálam, letartóztatás végett. Újságolták, hogy a görög katolikus pap már készülődik az útra. Könyörgésemre, az ünnepre való tekintettel, nekem kétnapi haladékot adtak. Azt is megengedték, hogy elbúcsúzzam a román paptársamtól. Sőt, olyan előzékenyek voltak, hogy a tehergépkocsin a kerékpáromnak és nekem is helyet adtak Az út Nagybánya felé Misztótfalu filiámon vezetett keresztül. Ide igyekeztem esti ájtatosságra. A kanyarnál én leszálltam, a gépkocsi rabjával Nagybánya felé tartott. Kerékpárommal sikeresen érkeztem el a templomig, ahol a nép már várakozott rám. Mielőtt még a templomba léphettem volna, két csendőr lépett elé: „Sunteti arestat. – Le van tartóztatva!”

Most már hiába volt könyörgés, ígéretés. Még aznap este autóbusszal Nagybányára kísérték. A városban zűrzavar: Mihály román király lemondása, a köztársaság kikiáltása.

A siguranta-rendőrség épülete felé haladva a plébánia előtt vezetett az út. Kísérőmet „un pol” (egy húszas) sikerült rávennem a plébániára való belépésre. Éppen asztalnál ültek az esti ájtatosság után. Ígéretet kaptam a helyettesítésre és minden más támogatásra. Így lettem aztán a nagybányai rendőrség pincéjének lakója és Bot Pál prépost, plébános úr eltartottja. A rendőrség nem koszolta a letartóztatottakat.

Miután megtörtént az „átadás-átvétel” az épület pincéjének egyik fülkéjébe dobtak be. Lakója egy magyar ügyvéd és Bacsilla Viktor. Nagy volt a meglepetés és megdöbbenés: a falvak pap nélkül maradtak, újév ünnepére.

Újév napján már örvendezhettünk a tetveknek és a különleges bánásmódnak.

Bacsilla Viktor barátomat egy héten belül internálótáborba szállították. Közben a nagybányai görög katolikus püspök, Russu Sándor úr ebédküldeményének is közösen örvendezhettünk.

Napjaimat többszöri kihallgatás tarkította. A tetvek pedig éjjel-nappal fogyasztották a véretem. A dohos és nedves helyiség a fekete cipőt és a reverendát fehérre varázsolta. A szakáll és a hajzat két hónap leforgása alatt jócskán deformálta külsőmet.

Február végén kísérővel indítottak el Szatmár városa felé. Itt is a rendőrség kezére adtak. Weisz úr (zsidó cipész) volt a főnök. Embersége abban nyilvánult meg, hogy gyorsan megszabadított a hajzattól és a tetvektől.

Egy hétig nem voltam a rendőrség lakója. Ez idő alatt nagybátyám, dr. Czumbol Lajos, akkor szatmári apát, plébános jóvoltából részesültem ellátásban.

Március első felében az ügyészségre kerültem. Jegyzőkönyvezés után annak egyik cellájában kaptam elhelyezést. (Penitentiária!) Csaknem kéthónapos huzavona után került sor az első tárgyalásra. Tilos határátlépés címén 6 hónapra és 1000 lei pénzbüntetésre ítélték. Fellebbezésem következményeképpen április utolsó napjaiban letöltöttek vették büntetésemet, és törölték a pénzbüntetést.

Miután a börtön kapuján átléptem, megnyílt számomra a világ, egy rövid időre. Püspököm rendelkezése visszairányított Láposbányára. Ismét előttem álltak a feladatok...

Júniusban már Jézus Szíve ünnepére készültünk. A filiából jövet várt az esti ájtatosságra a nép. A templom előtt mellém szegődik egy rendőr. Követnem kellett. Még áldást adhattam a templomban a népnek. Majd kevés holmival az aktatáskában beültem a gépkocsiba. Irány ismét Nagybánya. Itt most csak egy éjszakát töltöttem. Hajnalban vonatrendőr kíséretében indultunk Szatmárra. A már ismert Weisz úr kedvesen fogadott.

Délben az ott fogvatartott bazilita szerzetesek osztották meg velem ebédjüket.

Késő délután volt már, amikor hivatott a főnök úr. Gondoltam indítanak Kolozsvár felé, ugyanis olyan szöbeszéd járta Nagybányán, hogy a kolozsvári kerületi rendőrfőkapitányság akar kihallgatni. Ehelyett személyazonosságomat kérte és a nálam lévő pénzt. Tiltakozásom ellenére mindent le kellett tennem az asztalra. Ígérte, a pénzt nagybátyám kezéhez juttatja, igazolványra pedig nem lesz szükségem. Pár pillanat múlva két civil ruhás férfi vett körül. Elkísérték az épület elé, és az ott álló egylovas fiákeres kocsi hátsó ülésén foglaltunk helyet mindhárman. Szatmár utcáin keresztülhajtvá kijutottunk a határórállomásra.

A hivatalos idő lejártja miatt a magyar határőrök nem voltak hajlandók átvenni. Itt a román határőrállomáson esti szürkület után petróleumlámpa fényénél végeztem a napi breviáriumot. Már csaknem a fekvés ideje következett, amikor kutyaugatás kíséretében megjelent előttem két magyar határőr: „Tiszteendő úr mehetünk!” Megérkeztek értem Debrecenből a rendőrök.

Papírok cserélése és aláírása után megindult a menet az éjszaka sötétjében: elől egy pap reverendában, hónalja alatt kicsi batyuval, mögötte két fegyveres határőr. Kílómétereken keresztül hangtalanul, kukoricáson vezetett át az ösvény. A léptek halk zaja, az éjszaka csendje, felettem a derült csillagos ég, mögöttem a fegyverek tudata, nem volt biztató jelenség.

Végül is lámpafény csillant Szamoson a szemembe: a csengeri határőrség.

Az éjszakát itt töltöttem csendben. Reggel fegyveres határőr kíséretével „ladikon” átkelve megérkeztünk a csengeri rendőrségre. Itt ebédet kaptam durva, igen bántó megjegyzések és vádak kíséretében. A kora délutáni órákban egy nyomozó kíséretében indultunk Debrecenbe. Ezen az estén dördült el a fegyver Pócspetriben! A rendőrségen egyesek össze is tévesztettek a pócspetri pappal... A rendőrség pinceszárkájában töltöttem három éjszakát. Az udvari őr az egyik reggelen benézve az ablakon, kérdezte: „Te honnan jöttél? Feleltem: Romániából!” – „Az istenit neki, még importálják őket Romániából, amikor van itt belőlük döggivel.” A három nap egyikén kihallgattak. Majd átkísértek az ügyészségre, ahol átadás után egy jóakarató „valaki” fülembe súgta a másnapi tárgyalást.

Másnap valóban megtörtént a szégyenletes tárgyalás. A börtönparancsnok ezredes elővezettetett és jelezte a bilincsbé verés aktusát. Tiltakoztam. Láposbányától Debrecenig elég hosszú volt az út, bilincset azért sehol sem kaptam. Debrecenben kellett ezt megérnem. Reverendámban, bilincsbé verten, két fegyveres fegyőrtől kíséren, a város népes, forgalmas utcáin lépést tartva, a Szent Anna utcán is végighaladva érkezünk a Népbíróság épületébe. Bűnömet mégsem tudtam. Vádiratot nem kaptam. A kíváncsi tömeg megtöltötte a termet. A két vádló tanú: Szabó Gyula tiszaszalkai református lelkész, és a falu kommunista párttitkára. A népbíróság elnöke ismertette a vádat. Lényege: a népellenes bűncselekmény. Bántottam a népet 1944. október 6-án mondott beszédemben. Az utolsó szó jogán elhangzottak hatására a népbíróság tagjai könnyeztek! Az ítéletnek mégis meg kellett születnie: nyolc hónap! Fellebbeztem. Bilincsekkel a kezemen és már tömegtől kísérve érkeztem vissza az ügyészség börtönébe. Ide aztán újabb vendégek érkeztek: Gyárfás Győző ferences atya, Turi Sándor, Csurilla Lajos, Erős István, Marosvölgyi Szabó István, dr. Korcsmáros István, a pócspetri kisebb „bűnösök”.

Időközben a NOT az első fokon hozott nyolc hónapos ítéletet felemelte kettő esztendőre.

Nyári kánikulában, zsúfolt szobában teltek a napok... Egyikén vádiratot kézbesítettek, izgatás vétsége miatt. A tárgyalás első napjaiban még volt lehetőség irattanulmányozásra. Kovács Sándor pócspetri kántorral éltünk is a jogunkkal: két fegyőrrrel és most civilben, vonultunk a már említett útvonalon a Népbíróság épületébe. Dolgunk végeztével visszatértünk a fegyházba.

A bíróság elnökétől helyszíni tárgyalást kértem. Kérésemet megtagadva beidézttette a tárgyalásra az általam megnevezett tanúkat. Voltak húsznál is többen: a falu jegyzője és bírója, a tantestület tagjai, a beregszászi gettóból segítségemmel kiszabadult zsidók, akik valamennyien hallgatták 1946 őszén az iskola egyik termében a népművelés keretében elmondott beszédemet.

A tárgyalásra most is bilincsből vittek. Annak megkezdése előtt négyszemközt arra kért az ügyész: az utolsó szó jogán hallgassak! A tárgyalás elég zajos és hosszú volt. Védőim vallomása alapján a mérleg javamra billent. Azonban tárgyalás közben valaki egy írásbeli üzenetet tett a bíróság asztalára. Majd sor került az én megszólalásomra. Ennek és az asztalra tett üzenetnek hatására a bíróság kimondta az ítéletet: öt esztendő!

Ezeknek az éveknek súlyával vállamon: $2+5=7$, tértem vissza fogházba kísérőimmal.

Most már vártam a költözködést. Ugyanis, akinek ügyük befejezést nyert, azokat különböző fog-, illetve fegyházakba szállították. 1948. november végén egy főhadnagy kíséretében én is megérkeztem a budapesti Gyűjtőfogházba, a Kozma út 13. szám alá, ahol pillanatokon belül megszabadítottak a reverendámtól, és elhelyeztek az épület jobb szárnyának III. emelet 7. számú cellájába. Ennek akkor már lakója Sarlós János fegyverneki káplán, P. Somogyvári Béla Hetény ferences, majd később Baranyai Jusztin ciszter atya volt.

A fogházlelkészség akkor még működött. Kéthetenként vasárnap, szentmisét is hallgathattunk. Karácsony előtt papok jöttek a városból gyónásunk meghallgatására.

Ez a kedvezmény 1949-ben már megszűnt. Szűkültek hétről hétre a könnyítések, ritkultak a beszélgetések. Az épület e szárnyának ezt az emeletét „Vatikánnak” nevezték. Ugyanis a cellák lakóinak nagy része papokból tevődött össze. Itt nyertek elhelyezést a Mindszenty-per elítélte is.

1949 nyarán szállidosni kezdtek a hírek: következik a szelektálás. Valóság is lett belőle. Tábornokok, miniszterek, csendőrök, rendőrök, katonák, papok... körülbelül 500 fő az épület úgynevezett Kisfogház részébe került. Engem már innen kísérték idézés alapján rabruhában, kéz és lábbilincsből büntetés-összevonási tárgyalásra Debrecenbe. Az utazás vonaton történt, sok kellemes és fájó jelenség kíséretében.

A fellebbezés eredménye: a NOT igazgatás ügyében hozott 5 éves ítéletét 3 évre csökkentette a népbíróság, a $2+3$ évet 4 év és 11 hónapra vonta össze.

1950. február 6-án még miséztem a cellámban. A Táborhegyi jelenés „Uram jó nekünk itt lenni”... evangéliumi részlet gondolatainak a jegyében prédikáltam.

Február 11-én rabláncra fűzve 20–25 elítéltet éjszakának idején a váci fegyházba szállítottak. Itt következett az éhezés időszaka. Már Budapesten a Kisfogházban lement rólunk a felesleg. Itt már emésztette önmagát a szervezet.

Fájt az éhség! Ordítottak a cellákban az éhségtől a rabok. Ez volt a váci MZ.

Itt szólították ebben az időben az 524-es számú rabot. E szám engem fedett. Kihallgatásra vezettek. Barót Mihályról, a szatmári rész püspöki helynökéről kellett írásban vallanom. Papírra feltett kérdésekre kellett választ adnom az ávós főhadnagynak. Annak elolvasása után állkapcámra olyan ütést kaptam, hogy megrepedt. A kevés kosztot is hónapokon át is csak majszolni tudtam.

Körülbelül egy év után az út innen visszavitt Budapestre, a Gyűjtőbe. A gombüzemnek lettem a dolgozója. Jó munkát végezhettem. Emiatt az üzemegység vezetőjévé tettek. Ezt az előléptetést Berkes fegyőr nem tudta elviselni. Leállított, a szemembe nézett, és mondta: maga leköpött engem. Emiatt este kihallgatásra rendelt. A börtönparancsnok 20 óra kurtavas büntetést mért rám. Egymásután öt napon keresztül kötöttek ki a földszinten este 8–12 óráig. Pokoli kínok, ájulás, kéz és lábdagadás, véraláfutás kísérte a kínzásnak ezt a módját.

1952 év elején ugyancsak éjszaka „meseautóval” (busz, két oldalt apró fülkék, amelyben egy ember csak állhatott, középen az örök számára folyosó) szállítva ismét a váci MZ lett az otthonom. Most már „csendesebb” napok köszöntöttek ránk. Soron kívül néha egy-egy évőkanál cukrot is kaptunk. Hetente egy könyvet még az őskorból. Nekünk a kialakított napirend mellett (brevi, könyv nélkül, „száraz” mise, rózsafüzér, elmélkedés...) is elég volt. A cellatársak papok voltak. Így könnyedén oldhattuk meg a karácsony előtti lelkigyakorlatot. December 24-én reggel pontot tettünk a gyakorlat végére. Ekkor szólítottak bennünket egyenként és külön cellákba zártak. Beadtak egy zsákot a civil ruha tartalmával. Átöltöztünk. Gazdag ebédet adtak. Délután 4 óra körül fényesen kivilágított helyiségbe irányítottak bennünket. Érkezett egy bizottság, az kezünkbe adta a szabadulólévelet. Egy ávós tiszt kikísért a vasútállomásra s felültetett a Budapest felé induló vonatra. Budapestre érkezve ki erre, ki arra igyekezett a szentestének késő óráiban. Én Szabó Imre krisztinavárosi püspök-plébános, érseki helynök úrtól értesültem a közelben lakó Missziós Nővérekről. Ott kaptam vacsorát. Az éjszakát Nagy Miklós káplán szobájában töltöttem.

Karácsony ünnepén a templomban misézhettem. Utána egy missziós nővérrel kimentünk Únyba, Nagy Miklós volt AC-titkár, a Mindszenty-per egyik vádlottjának a meglátogatására. Vele még az ostrom idején a Missziós Nővérek házában kerültem közeli kapcsolatba. A ház pincéjének egyik rekeszében vészeltük át az ostromot. Ő betegen, comblovással feküdt. Mi Fundéliusz Vilmos káplánnal mindennap lelkipásztori munkára indultunk. Elbeszéléseink alapján írta meg Nagy Miklós az ostrom naplóját. Az Egyházi Lapokban 1945 év végén jelent meg.

Utam Budapestről Mátészalkára vezetett, ahol Homoky Ferenc esperes, plébános segítségével mátészalkai lakos lehettem. Mint ilyen kerestem fel testvérbátyámat, Csaba Istvánt, balatonszabadi plébánost. Januártól augusztusig tartózkodtam nála. Sok nehézség leküzdése után Czapik Gyula egri érsek úr kinevezett Vilmányba ideiglenes helyettes lelkésznek.

Az itt töltött nyolc esztendőről beszél majd a holnapoknak a vilmányi Historia Domus.

1961. október 1-jén kaptam dr. Brezanóczy Pál egri apostoli kormányzó úrtól „saját kérésre” plébánosi kinevezést Szentsimonba.

(Csaba Lajos c. esperes 1991 áprilisában halt meg, a szentsimoni temetőben nyugszik.)

(Székely Dénes c. kanonok, borsodnádasi plébános szíves közlése nyomán)

SOÓSNE VERES RÓZSA

Búcsú Erdélyi Zsuzsannától

„Én lefekszem én ágyomba
mint a testem koporsómba...”
Órangyalok puha szárnya
legyezgetett én az ágyra
gondoltam hol várt a dunyha
hosszú imám mormolgatva
„forogjatok szent keresztetek...”
láttam amint Jézus reszket
forgó küllők és keresztetek
piros vére földre cseppent
felvitték az angyalkezek
felvitték a magas mennybe
a nagy Isten eleibe
Isten ült az aranyszékén
mint apám az ágyaszélén
ha mondta a Miatyánkot
miközben a puha ágyat
melengette kályhánk lángja

de jó is volt a tűz előtt
melegedni ima előtt!
Hol is járok az imában
az előbb már mennybe szálltam
„én lefekszem én ágyomba
mint a testem koporsómba...”
mennék én már koporsómba
ott vár az a puha dunyha
nem láttam még én halottat
temetőket koporsókat
ha ilyen lesz nem kell félnem
koporsómba fekszik testem
Istenhez száll fel a lelkem
két jó anyám fenn vár reám
Jézus anyja meg az anyám
„Fehér rózsza Mária...”
meg Pásztori Juliska.

Szabó Ferenc jezsuita atya Esti ima című versével köszöntötte 1981-ben Erdélyi Zsuzsannát, a népi vallásosság sziklaszilárd jellemű és kőharapó hitű kutatóját. A vers népi imádságokat idéző sorai ma szomorú aktualitást kapnak, hiszen ihletőjét, az európai hírvű tudóst, a nemzet művészt február 13-án, életének 95. évében magához szólította a Teremtő. A halál lezárt egy ragyogó életművet, és elszóltott egy csodálatos embert, Zsuzsa nénit. Ha az élet egészét nézzük, az Úristen, akit mindvégig mély vallásos hittel szeretett, kegyes volt hozzá: hosszú, munkás élettel, örök érvényű tudományos életművel és embertársai ragaszkodó, tiszteletteljes szeretetével ajándékozta meg. Mert Erdélyi Zsuzsanna nemcsak kivá-

Soósne Veres Rózsa

ló tudós, hanem kiváló ember is volt, valóban ritka, kivételes csodája a teremtésnek – írja nekrológiájában Táncczos Vilmos. Hálás lehet a sorsnak, aki ember- és lélekközelségből ismerhette, részesedhetett szellemi kisugárzásából, imádságos lelkületének ajándékaiból, Istent és hazát szolgáló élete példájából.

Mind élete, mind tudományos munkássága sok szállal kötődik Erdélyhez. Nagypapa Erdélyi János író, irodalomtörténész, filozófus, édesapja Erdélyi Pál irodalomtörténész, könyvtárigazgató, egyetemi tanár volt, akinek életműve Kolozsvárott teljesedett ki. Már elismert tudósként pályázta meg 1900-ban a kolozsvári egyetemi könyvtár megüresedett igazgatói posztját. Majd egy évtizeden át igazgatta az intézményt. Ha az új államhatalom nem követel hűségesküt tőle, akkor lánya, Erdélyi Zsuzsanna is Kolozsváron jön a világra. De így családja 1920 nyarán örökre elhagyta Kolozsvárt. Ezért Erdélyi Zsuzsanna már nem Erdélyben, hanem a szlovákiai Komáromban született 1921. január 10-én. Zsuzsa néni 1944-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán diplomázott, magyar–olasz–filozófia szakon. 1943-ban külügyi ösztöndíjas volt Rómában. Két év múlva bölcsészdoktorátust szerzett. 1951-től a Népművészeti Intézet külső munkatársa, majd tíz éven keresztül a Lajtha László vezette népzenei kutatócsoport, ezt követően 1971-ig a Néprajzi Múzeum Népzenei Osztályának tudományos munkatársa volt. 1971-től 1986-ig a Magyar Tudományos Akadémia néprajzi kutató csoportjának, majd 1990-ig az MTA Filozófiai Intézetének munkatársa.

1968. december 17-én kutatói pályájának váratlan, új szakasza kezdődött. Egy gyűjtőtűján ekkor addig nem ismert imádságszöveget pörgetett ki számára az idő – új műfajra talált. *„Úgy tetszik, engem a mindenható nagy Úristen tartott a kegyelmibe! Ha nem így lett volna, most nem idézhetném föl az 1968. december 17-től mind a mai napig végbement történéseket, amelyek az isteni gondviselés szándékából következtek be. Mindig úgy érzem, hogy – bár saját akaratom határozza meg tennivalóim sorát – valójában távvezérelt ember vagyok, akinek jelentős döntései mögött fölsejlik valami fenső erő”* – mondta. A Somogy megyei Nagyberényben a kilencvennyolc éves Babos Jánosné Ruzics Rozália egy olyan archaikus imádságot mondott el, melyet Zsuzsa néni azidáig sohasem hallott. Az úgynevezett pénteki imádságban új népköltészeti műfajt fedezett fel, az archaikus népi imádságműfajt, a maga nemében páratlan népköltészeti hagyományt, amely századokon át szinte teljes ismeretlenségben rejtőzött a népi emlékezet mélyén, és élt csöndben imádságként kisközösségi-családi gyakorlatban. E soha nem hallott, számára ismeretlen szöveg azonnal felkeltette érdeklődését. A hosszú könyvtári kutatást intenzív terepmunka, gyűjtés követte, amely rövid idő alatt több száz szöveget hozott elő a népi emlékezetből. Egy nyomaiban a középkor, a

Erdélyi Zsuzsanna

ferences lelkiségig, vagy a barokk szellemiségig visszanyúló, egész Európában ismert imádsághagyomány tárult fel, amit más népeknél az írásbeliség, nálunk a szóbeliség őrzött meg, megmutatva vallásos költészetünk szépségét és mérhetetlen gazdagságát, a kereszténység és a magyar nemzeti kultúra szoros összefonódását.

„Az archaikus népi imádságok nemzeti kultúránk látókörébe kerülését az idők különös jelének tekinthetjük. Olyasvalaminek, ami önmagánál többet jelent, mert – mint valami kódfejtő kulcs – egyszeriben világossá teszi szellemi műveltségünk évszázados, évezredes, sőt: időtlen összefüggéseit. Valami misztikus értelem az ember és a nép anyagi, szellemi és lelki megnyilatkozásait bekapcsolja természetes és természetfölötti rendelkezésükbe” – vallotta.

Az imádságokkal feltárult a középkor és a barokk vallásos költészetének világa, amely nemcsak magyar, hanem legalább annyira európai költészet is.

Munkájának gyorsan híre ment. Voigt Vilmos néprajzkutató felkérésére az archaikus népi imádságnak megnevezett új folklórműfajt a Néprajzi Társaság folklór szakosztályának ülésén, 1970. február 11-én mutatta be, elemezte sajátosságait és meghatározta a műfaj népi kultúrában elfoglalt helyét. Előadását nyelvészek, irodalomárok (Pais Dezső, Mezey László, Holl Béla) korreferátumai kísérték.

A műfaj lelkes fogadtatása és visszhangja segítette a kedvezőtlen ideológiai és politikai viszonyok között is a munka folytatását. Gyűjtési felhívásai révén külső segítség is könnyíthette munkáját. Immár több ezer szöveg birtokában Erdélyi Zsuzsanna 1974-ben megjelentethette Kaposvárott a 137 imádságot tartalmazó *Hegyet hágék, lőtöt lépék* című kötetet, amely reprezentatív válogatást nyújtott az addigi gyűjtésekből. Műfajt jelző fogalommá vált a címe is, mely egy moldvai származású asszonytól lejegyzett imádság első szavait örizte:

*Hegyet hágék, Lőtöt lépék, Kő káplonicskát láték. Bellől arannyas, Küel irgalmas
Szent Világ Úrjézus Krisztus benne lakik vala...*

Hegyet hágék, lőtöt lépék – a kimondott szavakhoz képek társulnak – írja Barna Gábor: a hegyet és völgyet járó emberé, átvitt értelemben pedig az akadályokat legyőző emberé. Ez a céltudatos, fáradhatatlan munkásság volt jellemző Erdélyi Zsuzsannára is. A könyv címében a maga életét és törekvéseit fogalmazta meg valóságosan és átvitt értelemben is. Nemcsak a teljes magyar nyelvterületet térképezte fel Zalától Moldováig, Bácskától Zoboraljáig, hanem a Kárpát-medencei és a hazai nem magyar ajkú nemzetiségeink emlékezetének legrejtettebb fiókjait is sorra felnyitogatta. Arra kereste a választ, hogy a magyarokkal együtt élő, azonos történeti, szellemi hatásokat nyert kárpát-medencei népek szakrális hagyományában is megtalálhatóak-e az imádságműfaj emlékei. Mivel a válasz egyértelmű volt, ezután Európát vette célba. Így kezdődtek interetnikus kutatásai, amelyek során Európa népeinek középkorig visszanyúló műfaji kapcsolódásait kutatta, az Atlanti-óceántól az Uralig és Izlandtól Szicíliáig. E hatalmas terület „bejárását” természetesen a könyvtári kutatás tette lehetővé, de tényleges terepmunkát is végzett, Európa több országában, ahol erre lehetősége nyílt. A kutatási hipotézise végül is beigazolódott, hiszen kimutathatóvá vált, hogy az 1968-ban felfedezett archaikus magyar népi imádságműfaj egy közös

középkori örökségbe ágyazódott bele, melyet az érzelemhangsúlyos ferences szellemiség élménydús vallásossága hozott életre. Ez magyarázza a számtalan azonos vonást, tartalmi összefüggéseiket. Erdélyi Zsuzsanna rámutatott, hogy a műfaj gyökereit, előzményeit a krisztusi szenvedéshez kapcsolódó különböző költői hagyományban – a passió-epikában, a Máriasisralom-lírában, a misztérium-játékokban – kell keresni. Ennek az egyházi eredetű hagyománynak a középkori kódexekben is fellelhetők irodalmi előképei, bizonyos motívumai. Európában az élő vallásos gyakorlatban sok helyen maradtak fenn emlékei. Nekünk, magyaroknak az írott forrásaink nagy része megsemmisült, tehát vele elveszett a nemzeti nyelvű késő középkori vallásos költészetünk jelentős része. Viszont a folklórhagyomány megkövesedett formában megőrizte ezeket a maguk idejében nagyon népszerű szövegeket.

A Kölcsey által irodalmunkból oly nagyon hiányolt nemzeti hagyomány, a történelmi eredet és hősi helytállás megéneklése is valamiképpen átszűrődött ezekbe az imádságokba, a történelmet csapásaival és sikereivel együtt elviselő ember lelki reakciójának szavakba öntésével, krisztusi sorspárhuzamok lírai kifejezésével. Az teszi igazán érdekessé ezt a szöveganyagot, hogy a népi és az egyházi, vagy inkább: a naiv és a tudatos réteg az imádságokban kölcsönhatásba lép egymással, sőt teljesen egymásba épül. Természetes, hogy nemigen találkozunk miseszövegekből vett kölcsönzésekkel, hiszen a latin nyelvűség ellenállt a folklorizálódásnak; de a litániák, keresztutak, evangéliumi történetek, tehát mindaz a keresztény tartalom, amivel a nép anyanyelvén találkozhatott, átívódott, és a népi hiedelmekkel vegyülve új minőséggé vált – írja Véghegyi Ilona. Így tudta az ima maradéktalanul ellátni a lelki, esztétikai és – az egyáltalán nem mellékes – hasznossági funkcióit. Jobban belegondolva, az újszövetségi szövegekből született hivatalos egyházi imák, még a Jézus tanította Miatyánk is, de főként az Üdvözlégy és az Űrangyala, valamint a nép által kevésbé használt biblikus Magnificat, a Simeon éneke, a Benedictus is egy-egy ilyen folklorizálódott imádság. A zoltárokban és más ószövetségi könyvekben már imává szilárdult, ihletett költői, prófétai alkotások a zsidó nép szóbelisége révén épültek át az evangéliumokba, hogy majd ez a másodlagos írásbeli rögzítés is új és új alakot nyerjen a vallásos nép ajkán. De a népi imádságok nemcsak a korokat és forrásokat, hanem igen gyakran a műnemeket is összevonják, lírai, epikus és drámai elemek sűrűsödnek benne, és alkotnak sajátos imaműfajt. Az archaikus imádságok bája éppen azzal bővül el, hogy a nép a transzcendens lét kézzelfogható bizonyítékainak tárházát nyitja ki, és határtalan kreativitással, olthatatlan hevülettel hiszi az emberi élet Istenre utaltságát.

Az Istenre hagyatkozás mellett a Gondviselést befolyásolni akaró ember vágya és az együttérző szeretet is megszólal ezekben az imádságokban. Az imádkozó ugyanis mély beleérzéssel élte át a keresztalált is vállaló Emberfia, s Fia szenvedéseit anyaként elviselő Boldogságos Szűzanya Mária fájdalmát. Együtt szenvedett velük, s ebben az együttlésben saját fájdalmait egy másik dimenzióban oldotta fel. A teremtmény itt eggyé válhatott teremtő Istenével, s bízhatott az imaszövegek záradékaiban megfogalmazott ígéletben, a szent paktumban is, hogy mindaz, aki a feltételeknek eleget tesz, üdvösségre jut: „*Boldog menyország ajtaja nyitul...*”

Erdélyi Zsuzsanna munkája az 1970-es és 1980-as években nem volt veszélytelen vállalkozás. A vallásos tematika kutatását, eredményeit még a szaktudományból sem fogadta mindenki egyöntetű lelkesedéssel. S ha nincs a nyelv művészeinek, a költőknek lelkes fogadtatása, nem tudható, mi lett volna az imádságlelkek sorsa. De Juhász Ferenc, Csoóri Sándor, Gergely Ágnes és mások méltatása után nem lehetett egyszerűen figyelmen kívül hagyni Erdélyi Zsuzsanna munkáját. A *Hegyet hágék...* megjelenése elindított egy sok-sok embert, írókat, újságírókat, lelkészeket és egyetemistákat, egyszerű embereket felrázó és megmozgató gyűjtőmozgalmat. Erdélyi Zsuzsanna felhívására levelek ezrei érkeztek a Kárpát-medence és a nagyvilág számos pontjáról nemcsak imádság-szövegekkel, hanem vallomásokkal is.

Ezeket a veretes nyelvű imádságokat, amelyek nagy része Jézus szenvedéséről és Mária anyai fájdalomáról szól, könyvek, tanulmányok sokaságában tette Erdélyi Zsuzsanna közkinccsé, az egész országot átfogó, templomokban tartott előadásaival ismertette meg. Török Erzs, Jancsó Adrienn, Lovász Irén és Ferencz Éva közreműködésével előadóesteken, majd hanglemezeken is sokak számára tette hozzáférhetővé. A Magyar Katolikus Egyház főpásztorai, különösen Lékai László bíboros is támogatták Erdélyi Zsuzsanna munkásságát, amellyel az egyházi és népi kultúra közti szoros kapcsolat is bizonyíthatóvá vált.

S közben évek alatt tovább bővült a *Hegyet hágék* első kiadása. A második kiadás, az úgynevezett „*nagy Hegyet hágék*” már 251 imaszöveget, a harmadik, 1090 oldalnyi 1999-es pozsonyi kiadás már 321 imádságot hozott. A Kalligram Kiadó 2013-ban újra megjelentette 1120 oldalas terjedelemben az összegyűjtött körülbelül 25 ezer imádságból összeállított antológiát.

MENJ EL, TE BŰNÖS LÉLEK

*Én lefekszek én ágyamba,
mint Úrjézus koporsóba.
Fejem fölött szent keresztfa,
azon három szent őrzőangyal.
Egyik őriz éjfélig,
másik őriz hajnalig,
harmadik őriz halálom órájáig.
Vizet veszek jobb kezembe,
gyónom a Szentlélek Úristennek.
A harangok megszólalnak
az angyalok megöriülnek,
csak egy nem örül meg.
Aki apját, anyját megszidja,
nem megszidja, meghantolja.
Menj el te, bűnös lélek,
szedd össze fűdnek, fádnak levelét,*

*úgy menj be örök dicsőségbe.
Kakasok szólaljatok,
Máriát kiáltásotok!
Kelj föl, szép Szűz Mária,
mert az Úr Jézust most feszítik
a keresztfára.
Úr Jézus három szent csepp vére
lehullott a földre,
az angyalok főlszedték,
aranytányérra tették,
Úr Jézus elébe vitték.
Úr Jézus azt mondotta:
én nem szólok, nem beszélek,
aki ezt a kis imádságot elimádkozza,
jutalmat nyer mennyországba. Amen.*

Zsuzsa néni nemcsak a ma még talán a maga teljességében felbecsülhetetlen életművet hagyott hátra, hanem a tudományos közéletben is számos szerepet, szolgálatot vállalt. Boldog emlékű Bálint Sándorral már a hetvenes évek derekán tervezte a népi vallásosság tárgyi emlékeinek az összegyűjtését és szakgyűjteménybe való elhelyezését, feldolgozásának elindítását. Ahogy írta: 1979 végén döbönt rá, hogy itt az ideje lépni. Új évtized kezdődik s az ilyen idő alkalmas valaminek az elindítására. Tervéhez megnyerte Lékai László bíboros urat is, aki minden eszközzel támogatta az addig egyházi részről is gyanakvással fogadott vallási néprajzi kutatást. Az Új Ember 1980. január 6-i számában oldalnyi közleményben kérték az ország lakosságát egy leendő gyűjteményhez való tárgyi adakozásra. A felhívásnak, majd az időközben megismételteknek hatalmas visszhangja lett. Áradtak a küldemények. Az anyagból kiállítást is rendezett Zsuzsa néni az esztergomi bazilika Szent István-oldalkápolnájában. *„Vendégkönyvi lelkes bejegyzés tanúsítja a látogatottságot. Joggal, mert a gyűjtemény létrehozása és a kiállítás is a maga nemében egyedülálló tett volt Kelet-Európában. A tárgyakat a nép adta szívvel-lélekkel, csodálatos levelek kíséretében, hiszen becses emlékeinek, tárgyainak megnyugtató jövőjét az érseki felügyelet alatt látta biztosítva. Mi is ilyen értelemben és ígérettel kértük”* – írta Erdélyi Zsuzsanna. Néhány év alatt szentképek, imakönyvek, ponyvák, ájtatossági tárgyak, apácamunkák százai érkeztek Esztergomba. A műtárgyak becsült száma ma 10 000 darab! Néha még ma is hoz a posta Esztergomba ilyen ajándékot. Szomorú tény, hogy a bemutató kiállítás után hosszú ideig csak raktári anyagként tárolták a gyűjteményt, amely – Zsuzsa néni szavaival – valóban Csipkerózsika álmát aludta... Az időközben a Duna-parti házból a bazilika északi tornyába helyezett anyag – szakmai értelemben véve – gazdátlanul porosodott. Az egyházmegye tulajdonát képező gyűjtemény az 1990-es évek elején került a bazilikától a Keresztény Múzeum gondozásába.

2002-től Soós Sándor néprajzkutató három figyelemfelkeltőnek szánt kiállítást rendezett a gyűjtemény anyagából: az első a szentképekből, a második az ima- és énekeskönyvekből valamint ponyvák, a harmadik az apácamunkákból válogatott. A múzeum kiadásában látott napvilágot két, a gyűjtemény anyagát bemutató-feldolgozó, reprezentatív könyve is (Fodor József búcsúvezető zarándokkönyve és az Apácamunkák). E két könyvvel valóban új fejezet kezdődött a gyűjtemény életében. Új helyzet állt elő azzal is, hogy a néprajzi anyag a bazilika tornyából a régi szeminárium épületébe, a mai Szent Adalbert Központba került. Így vált lehetővé az anyag módszeres feldolgozása, leltárba vétele, restaurálása, gondozása és későbbi bemutatása, publikálása is. A lehetőségért külön köszönet illeti a Keresztény Múzeum igazgatóját, Kontsek Ildikó asszonyt és a Szent Adalbert Központot irányító Meszlényi László urat. A teljes gyűjtemény feldolgozása folyamatos, és még további éveket vesz igénybe. Az apácamunkák és a textilanyag leltározása és fotózása viszont már befejeződött.

Zsuzsa néni szívének kedves ügye volt a gyűjtemény, melyet évtizedek munkája, sokak ajándékozó szeretete hozott létre. Aggódva figyelte sorsának alakulását, és nagy megnyugvással vette a jó hírt, hogy a gyűjtemény anyagából ez év novem-

ber 27-én kiállítás nyílt a Magyar Művészeti Akadémia székházában. Ebből az alkalomból az Akadémia Népművészeti Tagozata konferenciát is rendez, s a bemutatandó anyagból katalógus is megjelenik. Három héttel halála előtt még beszélt Zsuzsa nénivel a férjem, és tájékoztatta a gyűjteményben folyó munkáról. Zsuzsa néni ekkor ezt mondta: *„Most már nyugodtan szállok a síromba, mert jó kezekben van a gyűjtemény...”*

A feldolgozásnak ebben a szakaszában jól látható, hogy a gyűjtemény nem csak a népi vallásos élet tárgyait reprezentálja, hanem ennél tágabb lelki-tárgyi világot őriz: a magyarországi vallásos élet egyedülálló gyűjteménye ez, benne a népi vallásos élet anyagával, vagyis évek alatt az ország hitéletének múzeumi anyaga gyűlt itt össze.

Jól tudjuk, hogy az egyház véleménye – köszönhetően az Erdélyi Zsuzsannához hasonló jelentőségű kutatóknak is – pozitív módon változott a népi vallásossággal kapcsolatban. Annak megismerését és az abban gyökerező óriási lelki tartalékok mozgósítását külön egyházi iránymutató dokumentum elemzi, A népi jámborság és liturgia direktórium, amely egyértelműen kimondja: *„A népi vallásosság nem más, mint a hitnek egy meghatározott környezet kulturális elemeiből táplálkozó kifejeződése, a hitből forrászik, ezért nagyra kell értékelnünk és segítenünk.”* *„Egyházi valóság, amelyet a Szentlélek indít és támogat, amely felett a Tanítóhivatal gyakorolja hitelesítő és biztosító funkcióját... A népi jámborság szinte veleszületett érzékkel rendelkezik a szent és transzcendens dolgok iránt.”*

Csodálatos az, mennyire érezhető a gyűjtemény tárgyain keresztül a fenti sorok valósága, az adományozók szeretete, különös vonzódása a szenthez és kitüntetett tisztelete az Anyaszentegyház iránt. Nagyon sok esetben, ahogy erről kíséző sorok is vallanak, a család féltve őrzött, örökölt tárgyait adták át, így a beérkezett anyagok sajátos értelemben vett felajánlott tárgyaknak, mintegy offereknek tekinthetők, egy-egy tárgy – ha úgy tetszik – lélekdokumentumnak tekinthető. Ezeket a tárgyakat az ajándékozók nem akárhova, hanem Esztergomba, a „magyar Sionba” szánták, a magyar római katolikus egyház fejének, az esztergomi prímásnak a kérésére küldték, szent célra ajánlották fel: a szakrális népi vallásosságot bemutató és megőrző önálló múzeum létrehozására.

Egy ilyen múzeum megszületésének ma nincs realitása, de a Keresztény Múzeum önálló gyűjteményeként teljesíteni tudja mind a felhívást tevők, mind a felajánlók szándékának megfelelő akaratot. A néprajzi gyűjtemény az adományozók szándékából több lett annál, amit korábban reméltek, hiszen a katolikus vallásos élet gyűjteménye, amelynek része a szakrális népi kultúra tárgyi világa is.

E gyűjtemény megalapozása és létrehozása is Erdélyi Zsuzsanna, az európai híru tudós, a nemzet művésze fáradhatatlan munkálkodásának az érdeme. Valóban mások javára élt, annyija volt, amennyit adott... Életművének gondozása, folytatása a hozzá méltó lelkiülettel, szolgáló szeretettel az utókor kötelessége.

Égiektől áldassék, földiektől dicséretessék! Így köszöntötte Erdélyi Zsuzsannát Nagy Gáspár, az égi hazába költözött költő. Mi is az ő versével búcsúzunk Erdélyi Zsuzsannától. Nyugodjék békében.

MENT VALAKI HEGYEN ÁT

*Ment Valaki Hegyen át
S Lejtő alján erdőbe*

*Meglátta ott Máriát
Mikor a Nap kelőbe'*

*Kicsi asszony Magzatját
Vérharmatba fűröszte*

*Fehér virág koszorút
Szép fejére illeszté*

*Nem látja még Golgotás
Kínjaiban senki más*

*Csak az aki küldötte:
Szegén ügyünk segille**

*Imahalló Zsuzsanna
Máriának követe*

*Boldogasszony fohászat
Hazánkra hogy tericse*

*Mert megfogyunk pusztulunk
Bűneinkért elmulunk*

*Ha nem segít Mária
Kérésire Szentfia*

*Imát mondtam s meghallá
Havat küld a Hegy alá*

*Fehér áldást miértünk:
Új évezredbe léptünk!*

*Vépi Énekeskönyv, 1731. 240.

TOLDI ÉVA

A leghűségesebb „erdélyi költő”

SZÁZHUSZONÖT ÉVE SZÜLETETT REMÉNYIK SÁNDOR

Az elmúlt évszázadban is voltak őrzők a strázsán (Adyval szólva), akik a tiltás ellenére vállalták a magyar gondolat ébrentartását a legnehezebb időkben, a nemzethalál árnyékában is. Trianon sorstragédiájának „Végvári”-krónikása, üzenetvivője és nagy lelki ellenállója, Reményik Sándor volt köztük talán a legkiválóbb, az igazi „erdélyi költő”, ahogy Babits és Németh László nevezte őt, akinek életútja, költői munkássága a Trianon utáni trauma veszterhes időszakában a leghitelesebbnek tekinthető. Az idén születésének 125. évfordulóját ünnepeljük.

Reményik testközelből élte meg, élte át Trianon következményeit, s bár szinte behalt (vagy tán bele is halt!) a hordozhatatlan benső küzdelemben, mégsem menekült el a próbák elől, nem költözött át más vidékre, egész életében hűséges maradt eltiport magyarságához, a magyar kulturális örökséghez, a szép magyar nyelvhez, sőt még lokálpatriótaságát sem adta fel egyszer sem: mindvégig kolozsvári maradt.

Minden útjáról – ahová az őt „hűségesen” kísérő betegség, s a gyógyulás vágya vetette – Kolozsvárra, Erdély fővárosába tért meg. Akkor is hű maradt a földhöz, ahová Isten teremtette őt, amikor legnagyobb magyarjaink elhagyták a meggyalázott földet, a szülőföldet, sőt utánuk kiáltott, könyörgött, szinte sikoltott verseivel, hogy visszatérítse őket: *„Eredj, ha tudsz. / Eredj, ha hittelen / Hiszed: a hontalanság odakünn / Nem keserűbb, mint / idebenn... Itthon maradok én! / Károgya és sötéten, / Mint téli varjú száraz jegenyén. / Még nem tudom, / Jut-e nekem egy nyugalmas sarok, / De itthon maradok!...”*

Reményik 1890. aug. 30-án született Kolozsváron. Szülei felvidéki, dobsinai evangélikusok, úgy települtek át Erdélybe, mikor édesapja, Reményik Károly kedvező állásajánlatot kapott, hogy ő lehet Kolozsvár főépítész. Édesanyjától (Brecz Mária) örökölte irodalmi-művészi érzékenységét, költői attitűdjét. Az evangélikus elemi iskola után a kolozsvári református kollégiumban tanult. Felsőfokú jogi tanulmányait ugyancsak Erdély fővárosában, a Ferenc József Tudományegyetem kezdte meg. Utolsó szigorlatát nem tette le egy különös szembetegsége miatt. A

református kollégiumban, de főképp az egyetemen szövődtek kedves (életre szóló) barátságai, többek között Áprily Lajossal, Makkai Sándorral (a későbbi íróval, református püspökkel).

Egyetemi hallgató korában került Prohászka Ottokár, a neves székesfehérvári katolikus püspök könyveinek hatása alá, amely mély nyomot hagyott lelkében. Gimnazistaként kezdett verset írni, 1918-tól munkatársa lett az Erdélyi Szemlének, 1921-ben az ő szerkesztésében indult meg az Erdélyi Szemléből átalakult Pásztortűz című folyóirat, amelyet a legnehezebb időben szerkesztett. Körülötte és a Pásztortűz körül alakult ki a Trianon utáni új erdélyi irodalom.

Reményik életét, szellemiségét két tényező határozta meg: keresztyénsége és magyarsága. Ebben iskolai tanulmányai mellett a családi miliő is erősítette, ahol erősen élt az 1848-as szabadságharc eleven emléke. Reményik Sándor dédapja anyai ágon Pákh Mihály evangélikus püspök volt, aki a debreceni nyilatkozatot – a Habsburg-ház trónfosztásáról – kihirdette, és akit ezért halálra ítélték. Az ítéletet később kegyelmi határozattal kufsteini várfogságra változtatták.

Költői alapállása, nemzetéért-népéért vállalt lírai attitűdje, irányultsága, felelősségvállaló hazafias viszonya már korán felvillan verseiben (Akarom, Templomok, Mindennapi kenyér). 1918 után Végvári álnéven jelent meg verseskötete, mely szimbolikus utalás a kisebbségbe, a végekre szoruló erdélyi magyarság kínos, elfojtott helyzetére. A költő, mint egykor a török időkben szétszakadozott, elnyomott magyarság szószólója, a végváriak buzdító üzenetével serkenti véreit kitartásra, a szülőföldön maradásra: Ország nincs, de vannak magyarok, itthon kell maradni, nem szabad elfelejteni, nem szabad az új hatalomnak kezét adni.

A történelem visszafordíthatatlanul ítélkezett: 1920. június 4-én a Párizs melletti Trianon-palotában aláírt békeszerződés kielégítve a bukaresti kormány területi követeléseit, a nemzetközi jog értelmében is Romániához csatolta az erdélyi, bánági és partiumi területeket és velük közel kétmillió magyart. A békediktátum kihirdetése után Reményik elhallgatott. A magányosság szigetére vonult. Ez a Reményik – a Végvári-versek után – már szenvedő, törődő, halk hangú ember. Jóbi szenvedésekben volt része, hónapokat töltött szanatóriumokban, és a húszas évek derekától úgy érezte, hogy népe felmorzsolódása is elkerülhetetlen. Láta, miként süppedt bele a kényszerű kisebbségi létbe az erdélyi magyarság, s megkezdődött a kiszorítósdi, a románok betelepítése/telepítése a magyar falvakba, városokba. Úgy érezte, elsüllyedőben van a haza végvára. 1925-ben megjelent kötete, az Atlantisz harangoz című verse ezt a fájdalmas, vérző valóságot villantja fel.

A lehetetlen és kilátástalan helyzetből való lelki-szellemi kiemelkedést azután a transzszilván gondolkodás segítette elő Erdély magyarjai, s a költő életében, amint az Ahogy lehet című versében fogalmazódik meg. Számot vetett a kisebbségi létezéssel: mindig lesz, míg lesznek államok, amelyekben jelentős számmal élnek más nemzeti hagyományú népek. Állam és nemzet nem szükségképpen egy, s a nemzet államtalan formája mélyebb, tisztább, bensőségesebb, keresztyénibb, etikusabb lehet, mint az állami, tehát politikai formája. Az „Ahogy lehet” már átvezet a kisebbségi létbe

szorult magyarság szellemi honvédelmének következő korszakához, az 1920-as évek közepén csírájában már érlelődő Erdélyi Helikon eszmei, irodalmi szerveződéséhez, mely 1926-ban Kemény János vezetésével Marosvécsen teljesedik ki. Reményik alapító tagja lesz a Helikonnak. Ez az időszak szakrális lírájának a fénypontja. A költő Isten kezébe teszi le nemzetének sorsát, jövőjét. Az ítélet nála van, az üdvösség is, a megváltás is, írja hitvallóan verseiben. A mi dolgunk tenni és lenni, ahogy lehet az idegen keretek között, magyarságunkat, hitünket a lehetségesig tudatosítani, mélyíteni (Kegyelem, Templom és iskola, Három szín).

Szót emelt az ekkoriban már erősödő faji ideológia ellen is, és az új világháborút elítélte. Még megérte a második bécsi döntést, Észak-Erdély visszacsatolását, de megérezte ennek tiszavirág-életűségét és szót emelt igazságtalansága ellen, szolidárisan Dél-Erdély magyarjaihoz, akik a román elnyomás foglyai maradtak. 1941-ben 51 évesen költözött át az égi hazába, a Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Amint hírnevét, utóéletét is a Végvári-versek határozták meg. A II. világháború után a munkásságával kapcsolatos gyanakvás és előítélet miatt évtizedekig nem írták le nevét, nem közölték verseit magyar és erdélyi irodalmi lapok. Legismertebb művei nyugat-európai és amerikai magyar antológiákban bukkantak fel, majd az 1970-es évek végétől egyházi lapok adták közre egy-egy ismeretlen vagy elfelejtett versét. A Magyarországi Evangélikus Egyház sajtóosztálya szerkesztésében 1981-ben jelentette meg válogatott istenes verseit, valójában azonban csak a rendszerváltás után fedezték fel helytálló és hitvalló munkásságát.

Emlékét őrzik Kolozsvár utcái, épületei, a házsongárdi temető és Radnaborberek, Óradna:

- a kolozsvári Tholdalagi-Korda palota a Király- és Minorita-utca sarkán, amelynek egyik bérelt lakásában megszületett (s ahol emléktáblát emeltek tiszteletére), ahonnan járt az evangélikus elemi iskolába;
- az evangélikus templom, melynek udvarán is emléktáblát emeltek nevével 1990-ben, és mint a gyülekezet egykori főgondnokának, szoborportróját is elhelyezték ott;
- a Szentlélek utcai lakóház, melyet apja építtetett a Mátyás-szülőház szomszédságában, ahol életének leghosszabb szakaszát töltötte, s amelynek erkélyéről a Szent Mihály-templom tornyára láthatott, amely sokszor megihlette;
- a Szent Donát-negyedben álló tornyos nyári lak, amelynek környéke afféle irodalmi központ lett, mivel ide építkezett a jó barát Áprily Lajos is és Makkai Sándor református püspök, író is. Irodalmi találkahelyek lettek e lakok annakidején;
- a költő házsongárdi sírja zárandokhelyé vált az idők folyamán.
- Reményik nevével Kolozsvárott galériát nyitott 2005-ben az evangélikus-lutheránus püspökség a templom mellett.
- A róla elnevezett Reményik Sándor Művész Stúdió Alapítvány 2001-ben halála emléknapján Reményik Sándor-díjat alapított (a díj emléklakettje Gergely István erdélyi szobrászművész alkotása).

- Már a betegség (a depresszió) súlyos stációit járta a költő, amikor apró kimeneküléseket hajtott végre a természetbe, a teremtett világ szépségeivel gyógyítva zaklatott lelkét. Többször több időt töltött a Radnai-havasokban, Radnaborberekben a faluvégi „utolsó házban” megszállva. E ház ma Reményik-emlékház, a mellette működő panzió magyar tulajdonosai gondozzák.
- 2002-ben az épület még csak turistaház, de már Reményik-konferenciát szerveztek itt Pomogáts Béla, az Írószövetség akkori elnöke, Kántor Lajos, a Korunk főszerkesztője, Tüskés Tibor író, valamint két kolozsvári alkotó, Lászlóffy Csaba és Molnos Lajos előadói részvételével.
- 2007-ben a Kráter Műhely Egyesület avatta e faépületet Reményik-emlékházzá Turcsány Péter vezetésével. Felidéztek ekkor, hogy itt született Reményik Vadvizek zúgása című kötetének mintegy harminc verse. Az új épület falára emléktábla került Reményik Sándor nevével, valamint a belső helyiségben emlékkiállításon idéződik fel rendkívül színes életműve. A kiállítást gazdagítja a Németh László könyvtárából való 1924-es A műhelyből című Reményik-kötet, amelyet az író lánya, Németh Ágnes adott át az emlékháznak. Bágyoni Szabó István író a Pásztortűz folyóirat három számát, míg az Erdélyi Helikon folyóirat két számát adta át, a Nap Kiadó pedig a Reményik Sándor emlékezete kötetéből ajánlott fel három példányt az emlékháznak. A kiállítás anyagát válogatta és összeállította Csernóczky Judit, a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Schola Rivulina Alapítvány támogatásával. Radnaborberekben évente megemlékezést tartanak Reményik munkásságát idézve.
- 2010 nyarán itt került bemutatásra az első magyar-román kétnyelvű Reményik-kötet, valamint felavattak egy kutat is a költő emlékére.
- Óradnán 2012-ben Reményik Sándor Nevelési és Kultúrközpont épült, amely az anyanyelvét már elvesztett, de lelkében magát „színmagyarnak” valló lakosság szellemi visszatérését szolgálja anyanemzetéhez.

Bibliafordítás: rekordév a tavalyi

A Bibliatársulatok Világszövetsége tájékoztatása szerint a Bibliának legalább egy könyve a múlt esztendő végére 2886 nyelven lett elérhető. A nyelv kutatók világszerte mintegy 6900 nyelvet tartanak számon.

Rekordév a tavalyi, ugyanis 51 első és újfordítás, illetve revízió készült el ekkor a bibliatársulatok gondozásában. Az érintett 51 nyelvet legalább 1,3 milliárd ember beszél, ebből a kínait önmagában mintegy 1,2 milliárdan. Az Újszövetség irodalmi kínai (mandarin) nyelvű kritikai kiadásával a világ legnagyobb nyelvcsoportját érik el. Svájci adományokból többek között Grúziában, Indiában és Kambodzsában is támogattak bibliafordítást. Világszerte ma is több mint 400 folyamatban lévő fordítási és revíziós programot tart számon a világszövetség, mely 146 tagszervezetet számlál, köztük a Magyar Bibliatársulatot, és több mint 200 országban van jelen.

A bibliatársulatok nem tagjai egyetlen egyháznak sem, működésükkel valamennyi keresztyén felekezetet igyekeznek segíteni olyan kiadványokkal és szolgálattal, amely a helyi szükségekhez igazodik. Ez magában foglalja a templomba járó emberek Szentírással való ellátását, írás-olvasás oktatását ott, ahol erre szükség van, hangzó Bibliák és kiadványok biztosítását a vakok és gyengénlátók számára, valamint bibliai alapokon álló HIV/AIDS segítőszolgálatot a betegségben szenvedők és ápolóik felé. Ezt a munkát gyakran más – az adott ország vezetéséhez nem kötődő – keresztyén szervezetekkel együttműködve valósítják meg. A különleges kihívások sajátos programokat is életre hívtak, ilyenre példa az erőszaktól szenvedő nők, a szülők nélkül felnövekvő gyermekek és a bebörtönzött rabok közötti szolgálat.

A Magyar Bibliatársulat Alapítványt a magyarországi protestáns és ortodox egyházak hozták létre a magyar nyelvű Biblia ügyének szolgálatára. Ez az egyszerűen megfogalmazható cél magába foglalja többek között a Biblia szövegének gondozását, fordítását és kiadását, a Biblia terjesztését határainkon belül és kívül egyaránt, valamint a Biblia megértését segítő irodalom kiadását is.

E számunk szerzői

Csaba Lajos (1916–1991) c. esperes, volt szentsimoni plébános

Dányi Zoltán református lelkipásztor, pár-családterapeuta

Fukk Lóránt református lelkipásztor

P. Hofher József SJ avas-déli jezsuita plébános

Jeney Edit újságíró

Jókai Anna Kossuth-díjas író

Dr. Linczenbold Levente teológiai tanár, tardi plébános

Palánki Ferenc egri segédpüspök, Mindszenti plébános

Pápai Lajos győri róm. kat. megyéspüspök

Pehm E. Ferenc TORG, bükk-szentkereszti és répáshutai plébános

Pirint Andrea művészettörténész, Herman Ottó Múzeum

Soósné dr. Seres Rózsa irodalomtörténész, középiskolai tanár

Dr. Toldi Éva irodalomtörténész, szerkesztő, egyetemi tanár

Tartalomjegyzék

KÁNYÁDI SÁNDOR VERSEI (3–4)

ÜNNEPEK – ALKALMAK

FUKK Lóránt: Pünkösöd (5)

„Ostromlott vár vagyunk” (6)

EGYHÁZAK, TEOLÓGIÁK, HITVALLÁSOK

Rendhagyó pünkösdi üzenet (7)

PALÁNKI FERENC: A remény forrása: találkozás az élő Jézussal (10)

LINCZENBOLD LEVENTE: Még abban az órában útra keltek (14)

P. HOFHER József SJ: Jezsuiták, múlt, jelen és jövő (20)

PÁPAI LAJOS: Az imádság (27)

EGYHÁZAK ÉS TÁRSADALOM

JÓKAI ANNA: Krisztus hét szava a keresztfán (31)

DÁNYI ZOLTÁN: Özvegyi sors (39)

Vasárnapi nyitvatartás (41)

PEHM E. FERENC TORG: „Innen megyünk el, és ide jövünk vissza” (44)

Javaslat Diósgyőr építészeti és szellemi arculatának kialakításához (52)

EGYHÁZAK ÉS TÖRTÉNELEM

JENEY EDIT: Orvos-mártír az 50-es évekből (56)

PIRINT ANDREA: Maradj hú Istenhez, és kerüld a bűnt! (64)

CSABA LAJOS: Meghurcoltatásom rövid története (69)

EGYHÁZAK ÉS KULTÚRA

SOÓSNE VERES RÓZSA: Búcsú Erdélyi Zsuzsannától (75)

TOLDI ÉVA: A leghűségesebb „erdélyi költő” (83)

KITEKINTŐ

Bibliafordítás: rekordév a tavalyi (87)